

ระบบธนาคารหน่วยกิต และกลไกขับเคลื่อน :

ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษา
กับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

ระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน :
ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษา
กับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

378.1707 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ส 691 ร ระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน : ความเชื่อมโยงระหว่าง

ภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ กรุงเทพฯ : 2563.

144 หน้า

ISBN : 978-616-270-273-0

1. ระบบธนาคารหน่วยกิต
2. ความเชื่อมโยงภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน
3. อุดมศึกษา
4. ชื่อเรื่อง

ระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน : ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

สิ่งพิมพ์ สกศ.   อันดับที่ 44/2563

พิมพ์ครั้งที่ 1   2563

จำนวน   1,500 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่   กลุ่มนโยบายการศึกษาเฉพาะด้าน
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
ถนนสุขโยทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 02 668 7123 ต่อ 2421, 2476
โทรสาร 02 243 2787
Web site: <http://onec.go.th>

พิมพ์ที่   บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด
90/6 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 34/1
ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงอรุณอมรินทร์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700
โทรศัพท์ 02 424 3249, 02 424 3252
โทรสาร 02 424 3249, 02 424 3252

คำนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ให้ความสำคัญกับการมีระบบเทียบโอนประสบการณ์ ระบบธนาคารหน่วยกิต การให้สถานประกอบการเพิ่มผลิตภาพแรงงานผ่านการพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องภายใต้กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมสังคมไทยให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เปิดโอกาสให้ทุกคนได้พัฒนาสมรรถนะและทักษะ เกิดการพัฒนาวิชาชีพ อันส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

ในการดำเนินการให้บรรลุตามเจตนารมณ์ดังกล่าว จำเป็นต้องมีการศึกษาระบบและกลไกการขับเคลื่อนธนาคารหน่วยกิตจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเชื่อมโยงระบบการเรียนรู้ และการเรียนรู้กับการทำงาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน: ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบคุณ ดร.เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว และคณะจากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยจนสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้แทนจากสถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงานทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูล ความเห็น และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการเทียบโอนระหว่างภาคการทำงานกับภาคการศึกษา และกลไกการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศไทย

(ดร.สุภัทร จำปาทอง)
เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 8 กำหนดให้การจัดการศึกษายึดหลักการศึกษาลดชีวิตสำหรับประชาชน โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมาตรา 15 ระบุให้การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้ง 3 รูปแบบก็ได้ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสะสมผลการเรียนไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ตามนัยนี้ระบบธนาคารหน่วยกิตจึงมีความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เจตนารมณ์ของระบบธนาคารหน่วยกิตคือการเป็นระบบที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนหรือประชาชนได้นำผลการเรียนทั้งความรู้ ทักษะ ประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรม และการฝึกอาชีพมาเทียบโอนกันได้ ทำให้เกิดการพัฒนาดตนเองจากการที่มีความเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการทำงาน ผู้เรียนสามารถเรียนพร้อมกับการทำงาน และผู้เรียนสามารถกลับเข้ามาเรียนใหม่ได้ตลอดเวลา โดยไม่จำกัดอายุ จึงช่วยลดข้อจำกัดของผู้เรียนหรือประชาชน และเอื้อให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตาม การศึกษารูปแบบระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทยยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ในส่วนของภาคอุดมศึกษานั้นมีหลายมหาวิทยาลัยที่นำระบบธนาคารหน่วยกิตมาใช้ แต่เป็นในลักษณะการดำเนินงานเฉพาะของแต่ละมหาวิทยาลัยยังไม่ได้เชื่อมโยงกันทั้งระบบ นอกจากนี้การศึกษาคความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการยังไม่มีผู้ศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม แม้จะมีประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 แล้ว จึงจำเป็นต้องดำเนินการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน: ความเชื่อมโยงกับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการเพื่อพัฒนาต่อเนื่องต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยสำนักนโยบายและแผนการศึกษามีภารกิจในการศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ประกอบในการจัดทำและเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติ และจัดทำข้อเสนอการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ จึงได้ดำเนินการ

ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน: ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกการขับเคลื่อนธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศและประเทศไทย ศึกษาสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ครอบคลุมประเด็นความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ การพัฒนาระบบ กลไกการขับเคลื่อน หน่วยงานหลักและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รูปแบบที่เหมาะสม และทิศทางการนโยบายระบบธนาคารหน่วยกิต

วิธีการศึกษาเป็นการรวบรวมข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตทั้งจากประเทศไทยและในต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) สถาบันอุดมศึกษา 2) สถานประกอบการ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน และ 4) ผู้ที่กำลังศึกษาหรือเคยศึกษาผ่านระบบธนาคารหน่วยกิต การประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา ในปัจจุบันมีนโยบายแต่ยังไม่มีกฎหมายในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตที่ชัดเจน จึงควรมีการร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงาน สถานประกอบการ ในการจัดทำหลักสูตรและประเมินผลการศึกษา กลไกการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตควรเริ่มต้นจากการจัดตั้งหน่วยงานกลางเข้ามาดูแล พร้อมทั้งหน่วยงานทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือ มีการออกระเบียบ ข้อบังคับ รูปแบบการเทียบโอน และการจัดทำหลักสูตรของหน่วยงานกลางเพื่อให้แต่ละสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำไปปรับใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตได้ และมีการเชื่อมโยงรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย และประสบการณ์ทำงานให้สามารถดำเนินไปได้ในทิศทางเดียวกันได้

ภาคประกอบการ ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและภาคแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการรับนิสิต/นักศึกษาเข้ามาฝึกงาน หรือการสนับสนุนให้บุคลากรของหน่วยงานเข้าไปฝึกอบรม และพัฒนาทักษะรายบุคคล การเชื่อมโยงกับภาคประกอบการหน่วยงานด้านการจัดการศึกษาควรสร้างรูปแบบของระบบธนาคารหน่วยกิตให้มีความน่าเชื่อถือ มีมาตรฐาน และสามารถตรวจสอบได้ ในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อเข้ามารับผิดชอบการดำเนินงานอย่างเต็มรูปแบบ สร้างการเชื่อมโยง และสร้างการยอมรับในการสะสมหน่วยกิตจากทุกสถาบันการศึกษา ให้หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน การแบ่งบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานด้านแรงงาน คือ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนารูปแบบการทดสอบมาตรฐาน การประเมินผู้เรียน การสนับสนุนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาอาชีพในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ทดสอบ ผู้ประเมิน หรือผู้สอนในแต่ละหลักสูตร การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่มีความทันสมัย การเชื่อมโยง กรอบคุณวุฒิวิชาชีพและกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ การให้การรับรองใบประกอบวิชาชีพจากสภาวิชาชีพ การให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ที่กำลังศึกษาหรือผู้ที่เคยศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิต ระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นระบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ โดยไม่มีระยะเวลา กำหนด รูปแบบในการดำเนินงานควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก การจัดการศึกษาระหว่าง การศึกษาในระบบปกติและระบบธนาคารหน่วยกิตควรมีความสอดคล้องกันเพื่อให้ง่ายต่อการเทียบโอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันอุดมศึกษา ภาคประกอบการควรมีการบูรณาการร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง อาชีพ และองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้ระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม ยกกระดับคุณภาพชีวิตของทรัพยากรมนุษย์ ในประเทศ คุณภาพแรงงานในภาพรวม และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตให้มีความพร้อมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถ จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1) การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานในระบบเป็นไปอย่างชัดเจน และเกิดการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ขั้นแรกในการจัดตั้งหน่วยงานกลาง ขึ้นมารับผิดชอบ ควรเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เนื่องจากเป็นหน่วยงานตรงที่กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา มีการคัดเลือกสถาบัน การศึกษาที่มีความพร้อมมาสร้างเป็นเครือข่ายต้นแบบในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตร่วมกัน รวมทั้งมีการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางเพื่อใช้จัดเก็บข้อมูลของผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตจาก สถาบันการศึกษาในเครือข่ายเหล่านี้

ในขั้นต่อไปควรขยายผลไปสู่สถาบันการศึกษาอื่นที่มีความพร้อม และตั้งหน่วยงานอิสระขึ้นมารับผิดชอบโดยตรงเพื่อให้การทำงานสามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานที่มาจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เลือกรรบุรุษบุคลากรที่มีคุณสมบัติ มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความพร้อมในการดำเนินการ หรือมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการดำเนินงานในอนาคต พร้อมกับการสร้างธนาคารกลางเพื่อจัดเก็บหน่วยกิต ให้ทุกสถาบันสามารถส่งข้อมูลหน่วยกิตผู้ศึกษาและตรวจสอบข้อมูลหน่วยกิตผู้ศึกษาได้

2) การออกแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานของระบบเป็นไปอย่างน่าเชื่อถือ และเกิดการยอมรับของทุกภาคส่วน ทุกหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในการออกพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการรับรองผลการเรียนรู้ พระราชบัญญัติการเทียบโอนในระบบธนาคารหน่วยกิต พระราชบัญญัติการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิต ซึ่งต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้ การเทียบโอน การจัดการศึกษา บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานจัดการศึกษา วิธีการจัดการศึกษา การอนุมัติการจัดการศึกษา การเก็บสะสมหน่วยกิต เป็นต้น

3) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารหน่วยกิต มีการจัดทำแหล่งข้อมูลกลางเพื่อรวบรวมข้อมูลสถาบันที่จัดการศึกษา รายวิชาที่เปิดสอน วิธีการรับสมัคร การลงทะเบียนเรียน การเทียบโอนหน่วยกิต การอนุมัติการจบการศึกษาเพื่อให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการ และภาคประชาชนสามารถสืบค้นข้อมูลที่สนใจได้ตลอดเวลา

4) การบูรณาการการทำงาน การประสานงานและทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการจัดการศึกษา เกิดความร่วมมือกันระหว่างการเทียบโอนผลการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตร และการรับรองผลการเรียนรู้

5) การสร้างระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงระบบธนาคารหน่วยกิตได้ทั้งระบบ โดยสามารถเชื่อมโยงกันได้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา ทั้งระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา การศึกษาพิเศษ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย หรือการศึกษาในรูปแบบอื่น และทุกระดับหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการ และประชาชน การจัดการเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศต้องมีความน่าเชื่อถือ คำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูลเป็นสำคัญ มีระบบป้องกันข้อมูลรั่วไหลที่น่าเชื่อถือ มีการตรวจสอบความยินยอมของบุคคลในการใช้ข้อมูลและมีระบบการยืนยันตัวตนที่มีมาตรฐานเพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูล

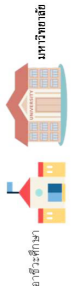
6) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งในระดับผู้บริหาร และระดับผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการทำงานของระบบธนาคารหน่วยกิต และเพื่อการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในสถาบันการศึกษาให้พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ การเผยแพร่ข้อมูล การให้คำปรึกษา และการสร้างเครือข่ายการทำงาน

7) การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประกอบการ (เอกชน) ในการดำเนินงานการจัดการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน มาตรฐาน กระบวนการประกันคุณภาพ การประเมินและการรับรองผลการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงสู่ตลาดแรงงานเพื่อให้สามารถสร้างการรองรับ และตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างสูงสุด

8) ข้อควรระวังในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ในปัจจุบันมีประกาศระเบียบของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แต่ยังคงขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา ยังไม่เข้าใจในรูปแบบการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ทำให้การผลักดันและการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นไปอย่างไม่เต็มรูปแบบ ควรมีการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกันของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในเรื่อง กฎระเบียบ หลักเกณฑ์การเทียบโอน การจัดทำหลักสูตร รวมทั้งร่วมกันจัดทำธนาคารกลางเพื่อจัดเก็บหน่วยกิตของผู้ศึกษาให้ทุกสถาบันสามารถส่งข้อมูลหน่วยกิตและตรวจสอบหน่วยกิตได้ ในเรื่องค่าใช้จ่ายในบางหลักสูตรค่อนข้างสูงทำให้ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของระบบธนาคารหน่วยกิตที่ต้องการให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ ควรมีการกำหนดค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับหลักสูตรที่เรียนเพื่อการเข้าถึงของประชาชนได้ทุกระดับ โดยผู้เรียนในภาคการทำงานส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้ามารับการศึกษาภายในห้องเรียนได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากระยะเวลาการทำงานของผู้เรียนทุกคนไม่ตรงกัน ควรมีการจัดทำรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลการเรียนการสอนได้ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับทุกภาคส่วนยังไม่ทั่วถึง ทำให้มีผู้ที่เข้าใจเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตมีจำนวนน้อย ควรมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นในทุกช่องทาง เช่น สื่อโซเชียลมีเดีย ป้ายประชาสัมพันธ์ ผ่านสถาบันการศึกษา ฯลฯ และผู้ศึกษาที่จบในระบบธนาคารหน่วยกิตยังไม่เป็นที่ยอมรับเท่ากับนักศึกษาที่จบในระบบปกติ การจัดการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตควรพัฒนาหลักสูตรที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถที่นำไปพัฒนาการทำงานในสถานประกอบการได้

ข้อเสนอแนะข้างต้น สามารถสรุปเป็นแนวทางในการดำเนินงานได้ตามที่แสดงไว้ในภาพ
ดังนี้

ปัจจุบัน

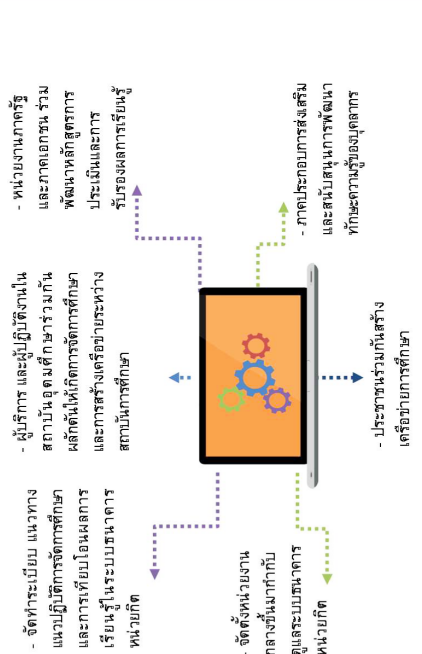

ยังไม่มีการดำเนินงานร่วมกันในเรื่องการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

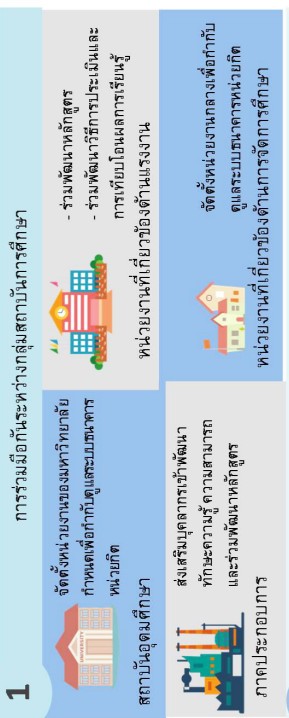
2

กลไกการขับเคลื่อนระบบการศึกษา

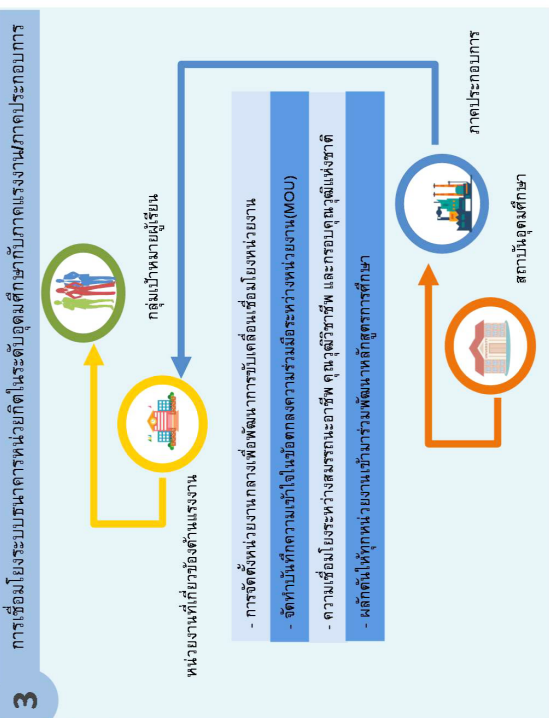

ภาพที่ 1 ข้อเสนอแนะการพัฒนากรอบการขับเคลื่อนและการเชื่อมโยงระบบการศึกษา

1

3

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(ก)
บทสรุปผู้บริหาร	(ข)
สารบัญ	(๗)
สารบัญตาราง	(๘)
สารบัญภาพ	(๘)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 คำถามการศึกษา	3
1.4 ขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 หลักการ และแนวคิดระบบธนาคารหน่วยกิต	7
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิต	7
2.1.2 หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต	8
2.1.3 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	10
2.1.4 เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	10
2.2 ระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศ	11
2.2.1 ระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศสิงคโปร์	11
2.2.2 ระบบธนาคารหน่วยกิตในสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)	14
2.2.3 ระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศออสเตรเลีย	19
2.2.4 ระบบธนาคารหน่วยกิตในสหรัฐอเมริกา	22
2.2.5 ระบบธนาคารหน่วยกิตในสหภาพยุโรป	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3 ระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทย	28
2.3.1 พัฒนาการ แนวคิดระบบธนาคารหน่วยกิต	28
2.3.2 หลักการการเทียบโอนผลการเรียนรู้	31
2.3.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนระบบธนาคารหน่วยกิตของ มหาวิทยาลัยในประเทศไทย	39
2.3.4 กลุ่มเป้าหมายผู้เรียน	48
2.3.5 กรอบคุณแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ กับระบบธนาคารหน่วยกิต	48
2.3.6 ผลการจัดการเรียนระบบธนาคารหน่วยกิต	50
2.3.7 ปัญหาและอุปสรรค	50
2.4 การเปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับประเทศไทย	52
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	61
บทที่ 3 วิธีดำเนินงาน	67
3.1 การดำเนินงานและกรอบแนวคิดในการวิจัย	67
3.1.1 วิธีการดำเนินงาน	67
3.1.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา	68
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	68
3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	68
3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	70
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	73
บทที่ 4 ผลการศึกษา	74
4.1 ผลการศึกษาวិเคราะห์หลักการ และแนวคิดของระบบธนาคารหน่วยกิต	74
4.1.1 หลักการ และแนวคิด	74
4.1.2 ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศไทยและต่างประเทศ	75

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ผลการสัมภาษณ์	85
4.2.1 สถาบันอุดมศึกษา	85
4.2.2 ภาคประกอบการ	94
4.2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน	96
4.2.4 ผู้ที่กำลังศึกษาหรือผู้ที่เคยศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิต	101
4.3 การวิเคราะห์ผลการศึกษา	102
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	105
5.1 สรุปผลการศึกษา	105
5.1.1 สรุปผลการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศ	106
5.1.2 สรุปผลการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทย	107
5.1.3 สรุปผลการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิต	108
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	113
บรรณานุกรม	117
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	122
ภาคผนวก ข รายชื่อหน่วยงาน/กลุ่มเป้าหมายที่ให้การสัมภาษณ์	126
รายชื่อคณะวิจัย	129
รายชื่อคณะผู้ดำเนินการ	130

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	32
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับประเทศไทย	53
ตารางที่ 3 ประเด็นการศึกษาและกรอบคำถามในการศึกษา	69
ตารางที่ 4 กลุ่มเป้าหมาย	72

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ข้อเสนอการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนและการเชื่อมโยงระบบธนาคารหน่วยกิต	๗
ภาพที่ 2 ขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน	4
ภาพที่ 3 แนวทางการเชื่อมโยง/เทียบเคียงสู่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ	49
ภาพที่ 4 การเทียบโอนหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย	59
ภาพที่ 5 รูปแบบและวิธีการสะสมหน่วยกิตระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย	59
ภาพที่ 6 กลุ่มเป้าหมายผู้กำลังศึกษาระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย	60
ภาพที่ 7 ปัญหาและอุปสรรคระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย	60
ภาพที่ 8 กรอบแนวคิดในการศึกษา	68
ภาพที่ 9 ประเทศที่ทำการศึกษา	71
ภาพที่ 10 ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศไทย	77
ภาพที่ 11 ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศสิงคโปร์	78
ภาพที่ 12 ระบบธนาคารหน่วยกิตของสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)	80
ภาพที่ 13 ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศออสเตรเลีย	82
ภาพที่ 14 ระบบธนาคารหน่วยกิตของสหรัฐอเมริกา	83
ภาพที่ 15 ระบบธนาคารหน่วยกิตของสหภาพยุโรป	85
ภาพที่ 16 สภาพปัจจุบันระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา	87
ภาพที่ 17 การเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและภาคประกอบการ	88
ภาพที่ 18 กลไกการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา	90
ภาพที่ 19 แนวทางการบูรณาการทำงานร่วมกัน	114
ภาพที่ 20 การสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเชื่อมโยงระบบธนาคารหน่วยกิต	115

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม อีกทั้งเทคโนโลยีมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 54 วรรคสาม ระบุว่า “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษา ตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกัน ระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อย ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผน การศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษา แห่งชาติด้วย” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 8 กำหนดให้การจัดการศึกษายึดหลักการศึกษตลอดชีวิตสำหรับประชาชน โดยให้สังคมมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นอย่างต่อเนื่อง และมาตรา 15 ระบุให้การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อรรถาศัยโดยสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้ง 3 รูปแบบก็ได้ และให้ ผู้เรียนสามารถสะสมผลการเรียนไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ (ประกาศกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562)

แนวคิดและทฤษฎีในการจัดการศึกษาของไทยตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้สิทธิและเสรีภาพทางการศึกษาแก่บุคคลอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทุกคนทั่วภูมิภาคของประเทศ แต่ในสภาพความเป็นจริงยังมีความเหลื่อมล้ำด้านมาตรฐานและคุณภาพของการจัดการศึกษา เกิดความไม่เสมอภาคทางการศึกษาและความเป็นธรรมทางสังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ และระบบเศรษฐกิจพื้นฐาน ตามนโยบายและเจตนารมณ์ของรัฐบาล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมจึงมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาที่เน้นสมรรถนะและความสามารถ เป็นการเชื่อมโยงทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นตามความต้องการ ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้มาสะสมไว้ในสถาบันอุดมศึกษาได้ ให้ความสำคัญกับการศึกษาแก่ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน อันเป็นการสร้างศักยภาพการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพหรือเพื่อให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าศึกษาโดยไม่มีเงื่อนไขของคุณสมบัติผู้เรียน คุณวุฒิ หรือระยะเวลาในการเรียน สามารถสะสมผลการเรียนได้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์ (นุชนภา รื่นอบเชย, ม.ป.ป.)

เพื่อให้ระบบธนาคารหน่วยกิตมีความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ แรงงานมีความรู้ ทักษะ มีประสบการณ์เป็นไปอย่างมีระบบ มีความน่าเชื่อถือ มีโอกาสพัฒนาตนเอง และสามารถศึกษาต่อในหลักสูตรที่สร้างความก้าวหน้าด้านอาชีพ หรือยกระดับฝีมือแรงงานผ่านการสะสมความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ โดยการเทียบโอนความรู้ ความสามารถ เป็นหน่วยกิตในประเภทวิชาที่ต้องการในหลักสูตรทางการศึกษา รวมทั้งให้แรงงานได้พัฒนาตนเองตามความพร้อมทางด้านเวลา และค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องผ่านประสบการณ์จากการทำงานได้ตลอดเวลา การเทียบโอนสมรรถนะ หรือเข้าศึกษาต่อในประเภทวิชาที่สามารถต่อยอดความรู้ในอาชีพให้สูงขึ้นจากเดิม ในขณะที่เดียวกันการเทียบโอนความรู้ ความสามารถเพื่อเป็นหน่วยกิตเข้าสู่ระบบธนาคารหน่วยกิตยังเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา และสถานประกอบการในการนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของแรงงานและอุตสาหกรรม (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2560)

อย่างไรก็ตาม การศึกษารูปแบบระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทยยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ในส่วนของภาคอุดมศึกษานั้นมีหลายมหาวิทยาลัยที่นำระบบธนาคารหน่วยกิตมาใช้ แต่เป็นในลักษณะการดำเนินงานเฉพาะของแต่ละมหาวิทยาลัยยังไม่ได้เชื่อมโยงกันทั้งระบบ นอกจากนี้ การศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการยังไม่มีผู้ศึกษาอย่าง

เป็นรูปธรรม อีกทั้งยังมีประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 แล้ว จึงจำเป็นต้องดำเนินการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน : ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

1.2 วัตถุประสงค์

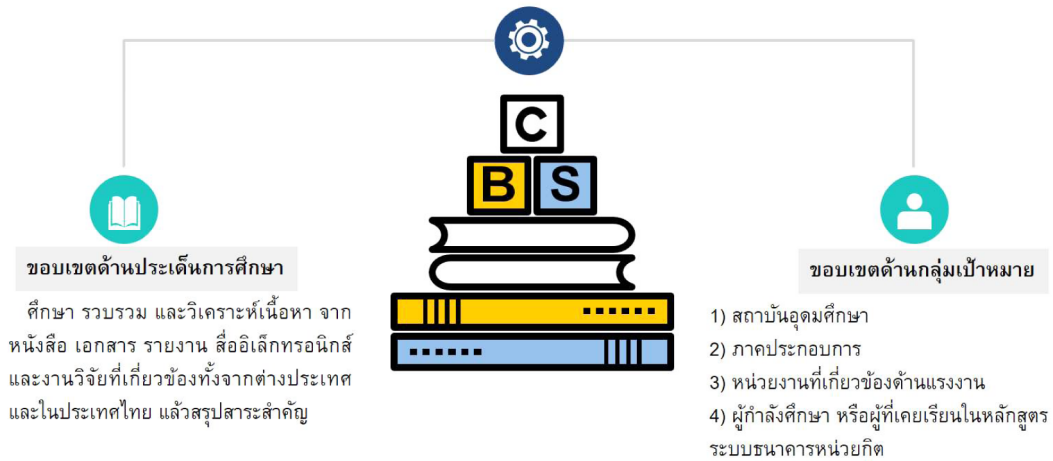
เพื่อศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อนในระดับอุดมศึกษาและความเชื่อมโยงกับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ และจัดทำข้อเสนอนโยบายด้านการศึกษ

1.3 คำถามการศึกษา

สภาพปัจจุบันของระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาประเทศไทยเป็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร และแนวทางที่เหมาะสมเพื่อจะทำระบบธนาคารหน่วยกิตสามารถดำเนินการได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน

ขอบเขตการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน: ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ เน้นการศึกษาด้วยวิธีการผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ การจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพอยู่ในช่วงปิดเมือง (Lockdown) จากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) จึงใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือจัดสนทนากลุ่มตามสถานการณ์ที่เหมาะสม โดยครอบคลุมในประเด็นเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อนในระดับอุดมศึกษาและความเชื่อมโยงกับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ รวมทั้งศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประเด็นการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย รายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 รู้และเข้าใจระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อนในระดับอุดมศึกษาและความเชื่อมโยงกับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

1.5.2 สามารถนำข้อมูลสภาพปัจจุบัน กลไกการขับเคลื่อน การพัฒนา ทิศทางนโยบาย และความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการของระบบธนาคารหน่วยกิต มาศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตลอดจนใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายการศึกษาได้

1.6 นิยามศัพท์

ระบบธนาคารหน่วยกิต หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงาน ที่ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ แนวทาง และปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อให้ผู้เรียนนำผลการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์การทำงาน อาชีพ การฝึกอบรม ทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัยที่สะสมไว้มาเทียบเคียงกันได้ โดยรวมถึงระบบคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาด้วย

ระบบคลังหน่วยกิต หมายถึง ระบบและกลไกในการเทียบโอนความรู้ความสามารถ และหรือสมรรถนะที่ได้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์บุคคล มาเก็บสะสมไว้ในคลังหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

คลังหน่วยกิต หมายถึง ระบบทะเบียนสะสมหน่วยกิตสำหรับผู้เรียนที่เข้าศึกษา รายวิชา ต่าง ๆ ในหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรฝึกอบรม หรือหลักสูตรระยะยาวในระดับอนุปริญญา หรือปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดไว้สำหรับการจัดการศึกษา และที่ได้จากการเทียบโอนในระบบ คลังหน่วยกิตโดยจัดให้มีหลักฐานการสะสมหน่วยกิต อาทิ สมุดสะสมหน่วยกิต แฟ้มสะสมงานแบบ อิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์และฝากในคลังหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้ บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ฝ่ายวิชาการ, 2556)

การศึกษาในระบบ หมายถึง การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน โดยได้รับประกาศนียบัตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง อนุปริญญา ปริญญา หรือคุณวุฒิทางการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษายอมรับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

การศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของ การสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และ ความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือ แหล่งความรู้อื่น ๆ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

การอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่า ด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมิวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรม ผลิตและ พัฒนากำลังคนในด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ข)

การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่าง ต่อเนื่อง ตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ประสบการณ์ส่วนบุคคล หมายถึง ความสามารถและ/หรือสมรรถนะของบุคคลที่สั่งสมได้ จากการศึกษาด้วยตนเอง ประสบการณ์จากการทำงาน การฝึกอบรมที่สถานประกอบการจัดขึ้น การฝึกอบรมจากการปฏิบัติงาน การฝึกอาชีพ การสัมมนา และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

ผลการเรียน หมายถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกิดจากการศึกษาในระบบซึ่งสามารถแสดงในรูปของคะแนนตัวอักษร หรือแต่มีระดับคะแนนที่นำมาคิดคะแนนการเรียนหรือคำนวณแต่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมได้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์บุคคลที่สั่งสมไว้ ที่เทียบได้ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งสามารถวัดและประเมินได้โดยวิธีการต่าง ๆ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

การเทียบโอนผลลัพธ์การเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถและ/หรือสมรรถนะที่ได้จากการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จากสถาบันเดียวกันหรือจากต่างสถาบัน ในระดับการศึกษาที่เทียบเท่ากับระดับการศึกษาที่ผู้เรียนประสงค์จะเข้าศึกษามาเทียบกับรายวิชาในหลักสูตรเพื่อให้ได้หน่วยกิต ตามหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

การเทียบโอนประสบการณ์ หมายถึง การนำผลลัพธ์การเรียนรู้มาขอเทียบกับเนื้อหาสาระสำคัญของรายวิชาต่าง ๆ ของการเรียนในระบบตามหลักสูตรเพื่อให้ได้หน่วยกิต โดยผู้เรียนสามารถแสดงได้ว่า มีความรู้ ทักษะ และเจตคติของตนเอง พร้อมทั้งมีหลักฐานซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่กำหนดในรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาของหลักสูตรที่ผู้เรียนศึกษาอยู่หรือประสงค์จะศึกษา ซึ่งควรได้รับการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อเทียบโอนประสบการณ์ที่มีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและไม่ต้องศึกษาซ้ำในเนื้อหาสาระที่ผู้เรียน มีความรู้ ทักษะมาก่อนแล้ว ทั้งนี้ การเทียบโอนประสบการณ์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ และขออนุญาตเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญา (ราชกิจจานุเบกษา, 2562ก)

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ผลการศึกษเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารหน่วยกิต ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ 1) หลักการและแนวคิดระบบธนาคารหน่วยกิต 2) ระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศ 3) ระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทย 4) สถานการณ์ระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศ และประเทศไทย และ 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 หลักการ และแนวคิดระบบธนาคารหน่วยกิต

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิต

แนวคิดระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นแนวคิดที่มีการนำเสนอในการประชุมระดับนานาชาติทางการศึกษาเป็นครั้งแรกในช่วง พ.ศ. 2503 - 2513 โดยที่องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมแนวคิดการปฏิบัติเรื่องระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศต่าง ๆ โดยเริ่มจากการใช้คำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549)

แนวคิดระบบธนาคารหน่วยกิต เป็นเรื่องของการบริหารจัดการทางการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้รับโอกาสในการรับรองผลการเรียนรู้ ในช่วง พ.ศ. 2513 UNESCO เริ่มส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นประเด็นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แต่ในยุคนั้นปัญหาการว่างงานกำลังเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นทั่วโลกในช่วงเวลานั้น แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ไม่ได้เน้นประเด็นการพัฒนาอาชีพ หรือจ้างงานจึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

การเรียนรู้ตลอดชีวิตกลับมาได้รับความสนใจอีกครั้งใน พ.ศ. 2533 และกลายเป็นประเด็นที่สนใจทั่วโลกเมื่อองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) และ UNESCO เข้ามามีบทบาทในการเตรียมยุทธศาสตร์เพื่อรองรับสังคมฐานความรู้ (Knowledge - Based Society) ทำให้ในปี

พ.ศ. 2539 OECD ประกาศให้ “การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปวงชน (Lifelong Learning for All)” เป็นหลักการในการจัดการศึกษาของประชาคมยุโรป และหน่วยงานทั้งสองก็ทำให้เรื่องนี้กลายเป็นประเด็นสำคัญในระดับนานาชาติ ซึ่งในครั้งนี้นี้หลายประเทศได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี (Anoneuvo et al., 2001)

หลังจากประกาศหลักการในการศึกษาตลอดชีวิตทำให้หลายประเทศเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ จึงเกิดการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต (The Credit Bank System) เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งที่ใช้ในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ด้วยการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาได้มีช่องทางเข้าสู่โอกาสทางการศึกษาในระดับสูงโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาได้มากขึ้น ทั้งยังเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมการศึกษาแบบต่อเนื่องตลอดชีวิตของประเทศให้ก้าวหน้ามากขึ้น (UNESCO, 2014)

หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิต คือ ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนและผลลัพธ์การเรียนรู้มาสะสมในระบบธนาคารหน่วยกิตได้ตามหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบ โดยไม่จำกัดอายุผู้เรียน คุณวุฒิผู้เรียน ระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิต ทั้งยังสามารถสะสมหน่วยกิตได้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์ส่วนบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) มีวิธีการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นหลากหลายในด้านเนื้อหาสาระ แหล่งการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลสนใจใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (อัญชลี ธรรมะวิธิกุล, 2555)

2.1.2 หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) ได้ระบุนโยบายการจัดการศึกษาตามมาตรา 8 กำหนดหลักการสำคัญไว้ 3 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สนับสนุนกิจกรรม สนับสนุนทรัพยากร ตลอดจนร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
- 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สมาริ สังข์ศรี (2543) ได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต และสรุปเป็นหลักการสำคัญ 10 ข้อ ดังนี้

1) การศึกษาตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ในทุกช่วงวัย ทุกระดับ ทุกอาชีพ เนื่องจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับทุกกลุ่มคน

2) การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการจัดการศึกษาเพื่อไม่ให้เกิดการศึกษาสิ้นสุดลงเมื่อจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่สามารถทำการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและการแสวงหาเพิ่มพูนความรู้ต่อไปให้สามารถรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทันที่

3) การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกระดับ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ควรจัดการศึกษาทุกประเภท ทุกรูปแบบ จากทุกแหล่งความรู้ ผสมผสานและเชื่อมโยงกันโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นเพียงการศึกษาในระบบเท่านั้น

4) การศึกษาตลอดชีวิตเน้นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา จึงต้องจัดให้ครอบคลุมและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายให้สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้ง่าย ปราศจากข้อจำกัดทางเพศ อายุ พื้นฐานทางการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

5) การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องกฎเกณฑ์ ระเบียบต่าง ๆ โดยต้องลดขั้นตอนให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น และมีความหลากหลายในด้านเนื้อหา วิธีการเรียน ระยะเวลาเรียน และสถานที่เรียน เพื่อตอบสนองในความต้องการของผู้เรียนที่ไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียนเท่านั้น

6) การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการเรียนหรือมีทักษะในการเรียนเพื่อเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ต่อไป

7) การศึกษาตลอดชีวิตสิ่งที่เรียนรู้ต้องมีความสัมพันธ์ต่อชีวิต เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาที่เผชิญในปัจจุบัน

8) การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการให้ความรู้แก่บุคคลสืบเนื่องต่อไปในทุกช่วงอายุ

9) การศึกษาตลอดชีวิตต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การศึกษาตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีการร่วมมือกันไม่ว่าจะเป็นผู้จัดการศึกษา ผู้ให้การศึกษา ตัวผู้เรียนหรือประชาชน

10) การศึกษาตลอดชีวิตเน้นการจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลพึ่งตนเองได้

เพ็ญณี แรอรท (2544) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัย องค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ 1) ความเชื่อว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถาบันและองค์กรต่าง ๆ จะนำไปสู่ความร่วมมือในการให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน 2) ความเชื่อในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนจะทำให้ประชาชนปรับตัวเพื่อเรียนรู้และศึกษาหาความรู้พัฒนาตนเอง ตลอดเวลา และ 3) ความเชื่อในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดการศึกษาในระบอบให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.1.3 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในยุคปัจจุบัน จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี การเมืองการปกครองและโครงสร้างประชากร และข้อจำกัดทางด้านการศึกษา ซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (สุนทร สุนันท์ชัย, 2532; สุมาลี สังข์ศรี, 2544; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544; อุดม เขยกิจวงศ์, 2544)

อาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการพัฒนาตัวบุคคล สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมของประเทศและของโลก การเรียนรู้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถพึ่งตนเองและนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงจนทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง บุคคล และองค์กรที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

2.1.4 เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน/ผู้รับบริการ คือสามารถมีเจตคติ ทักษะ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีเพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการสร้างสรรค์และการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ, 2555)

วิชัย ต้นศิริ และ สุนทร สุนันท์ชัย (2543) ได้กล่าวว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความแตกต่างกันตามค่านิยมของสังคม ขึ้นอยู่กับระบบการเมือง ความคิด ความเชื่อและประเพณีของสังคม สภาพเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ในปัจจุบันหลายประเทศที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรต่างพบกับปัญหาที่ทำให้การพัฒนามีการหยุดชะงัก เช่น ความสงบสุข มลภาวะ ปัญหา

ด้านสิ่งแวดล้อม การเอาใจใส่เปรียบเทียบซึ่งกันและกัน ฯลฯ จากปัญหาต่าง ๆ นี้ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเข้ามา มีบทบาทในการช่วยแก้ไข โดยให้มีการศึกษากับประชาชนอย่างต่อเนื่องเพื่อ “พัฒนามนุษย์ให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต” ให้เข้าใจสิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความร่วมมือที่จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขึ้นได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) และสุมาลี สังข์ศรี (2544) ได้สรุปเป้าหมายของการศึกษาตลอดชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของไทยที่ได้จากการศึกษาประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าการศึกษาดูตัวอย่างของประเทศไทยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้การศึกษามกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิต จึงกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือการให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียมในการศึกษา การพัฒนาบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตในสังคม สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีได้ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้กับบุคคลให้มีความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวมจากผลการเรียนรู้ที่เพิ่มพูนขึ้น โดยสามารถใช้ระบบธนาคารหน่วยกิตมาช่วยในการเก็บรวบรวมสิ่งที่ได้เรียนรู้ไว้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาหรือการทำงาน

2.2 ระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศ

2.2.1 ระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นอย่างมาก รัฐมีนโยบายที่ประชาชนทุกคนต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก โดยเฉพาะความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ จึงจัดโครงการให้ประชาชนที่มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังขาดทักษะดังกล่าวเข้ารับการอบรมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และหากประสงค์จะเรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับที่สูงขึ้นก็ให้เสียค่าใช้จ่ายในราคาถูก หรือสหภาพแรงงานที่ตนสังกัดอยู่เสียค่าใช้จ่ายให้ รวมทั้งจัดโปรแกรมฝึกอบรมอาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่มีงานทำอยู่แล้วแต่ประสงค์จะเปลี่ยนงานให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และเป้าหมายของประเทศ องค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ สมาคมการศึกษาต่อเนื่องสิงคโปร์ (The Singapore Association For Continuing Education: SACE) (Lee, 2001; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549)

ประเทศสิงคโปร์ยังไม่มี การเชื่อมโยงระบบคุณวุฒิการศึกษาและการสร้างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรม แต่ในพ.ศ. 2546 ได้มีการจัดทำ “ระบบคุณวุฒิทักษะกำลังแรงงานของสิงคโปร์ (Singapore Workforce Skill Qualification: WSQ) เพื่อเป็นฐานสมรรถนะและอาชีพในการสร้างศักยภาพทางด้านอุตสาหกรรม เป็นระบบที่มีความยืดหยุ่นสามารถนำไปใช้เมื่อต้องการทักษะและความรู้ใหม่หรือต่อยอดเพื่อเติมเต็มคุณวุฒิ สามารถเข้าถึงคนทำงานได้ทุกสาขาอาชีพ และคุณวุฒิจาก WSQ ยังสามารถเทียบเคียงคุณวุฒิได้ในระดับนานาชาติได้ด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558)

ใน พ.ศ. 2557 รัฐบาลสิงคโปร์ประกาศแผนการดำเนินนโยบายหลักเพื่อพัฒนาประเทศให้เป็น “Smart Nation” ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนรัฐและตอบสนองวิถีชีวิตของประชาชน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ สร้างสังคมที่มีความมั่นคง ยั่งยืน และสร้างสิงคโปร์ให้เป็นเมืองนำอยู่ระดับโลก โดยการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้นั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งคือ การสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ (Smart Citizens) ด้วยการพัฒนาและยกระดับการศึกษา ตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong – Learning) (ระชา ภูษชงค์, 2561; Tan, 2016)

โครงการสำหรับลูกจ้างวัยทำงานที่สำคัญ คือโครงการ “Skills Future Credit” เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2559 โดยการส่งเสริมให้ชาวสิงคโปร์มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเพื่อขจัดช่องว่างของทักษะอาชีพ (Skill Gap) โดยให้สิทธิแก่ชาวสิงคโปร์ที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป ได้รับ “Skills Future Credit” คิดเป็นเงิน 500 ดอลลาร์สิงคโปร์ (ประมาณ 12,500 บาท) เป็นเครดิตที่ไม่มีวันหมดอายุ และรัฐบาลจะเพิ่มเครดิตให้เป็นระยะ โดยสามารถนำ “Skills Future Credit” ไปใช้ในการฝึกอบรมเพิ่มเติมจากหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพต่าง ๆ ที่รัฐบาลเห็นชอบและได้ให้เงินช่วยเหลือสมทบอยู่แล้ว ซึ่งขณะนี้ มีจำนวนมากถึง 12,500 หลักสูตร ในกรณีของโครงการสำหรับนักเรียน นักศึกษาที่น่าสนใจคือ โครงการ Individual Learning Portfolio (ILP) เป็นระบบการประเมินลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการวางแผนการศึกษา การฝึกอบรมและแนะแนวอาชีพอย่างครบวงจรผ่านระบบออนไลน์ ขณะเดียวกันยังสามารถค้นหาความสนใจ ความถนัด แนวทางการเรียนรู้ ตลอดจนการฝึกอบรมพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานต่อไป (Kumar, 2004; ระชา ภูษชงค์, 2561)

นอกจากนี้ยังมีโครงการ Continuing Education and Training (CET) Masterplan ซึ่งเป็นการพัฒนาโดยรวมคือ ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูง การฝึกอบรมที่ตอบสนองความต้องการอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมต่าง ๆ และการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นความร่วมมือกันระหว่างนายจ้าง สมาคมอุตสาหกรรม สหภาพและศูนย์ฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้พลเมืองชาวสิงคโปร์สามารถตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลสิงคโปร์ได้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ภายในประเทศ เช่น การสร้างพิพิธภัณฑ์หรือห้องสมุดต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชนและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมในการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของภาคสังคม เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ กลุ่มสังคมที่มีบทบาทโดดเด่น คือ NUS Literary Society เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมรักการอ่าน และกลุ่ม Book and Beer เน้นการรวมกลุ่มเพื่อแบ่งปันประสบการณ์และสาระความรู้จากสิ่งที่อ่าน (ระชา ฤชชงค์, 2561)

กลุ่มเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 กลุ่มหลัก คือ นักเรียนที่จบมัธยมศึกษามารับการฝึกอบรมทั้งในรูปแบบ on-the-job และ off-the-job ส่วนอีกกลุ่มคือบุคคลที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป มารับการฝึกอบรมในระดับทักษะฝีมือ (Skilled) ระดับหัวหน้างาน (Supervisor) ระดับกลางและระดับสูง โดยการฝึกอบรมทำเป็น 3 โมดูล คือ Operational Supervisory และ Management ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้รับการประเมินทักษะก่อนรับการฝึกอบรมในส่วนที่ขาดและประเมินผลทักษะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549)

องเตอ เย่ คุง (Ong Ye Kung) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยว่าด้วยระยะเวลา 3-4 ปี ไม่ใช่จุดสิ้นสุดของการเรียนรู้ การเทียบทักษะมีความสำคัญมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ในอนาคตมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาอื่นจะมีบทบาทมากขึ้นในการให้การศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ และการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการ Skills Future Credit ซึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องเน้นการเก็บหน่วยกิตเท่านั้นแต่เป้าหมายปลายทางคือ การปฏิรูประบบการศึกษาให้กับประชากรวัยผู้ใหญ่และเปิดโอกาสให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้ค้นหาความสนใจและความชื่นชอบของตัวเองและมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศสิงคโปร์ได้ขยายขอบเขตของการมอบประกาศนียบัตรเพื่อแสดงถึงการยอมรับความสำเร็จในการเรียนรู้ของบุคคลโดยไม่ต้องผ่านการเรียนแบบเป็นทางการที่เต็มรูปแบบ อีกทั้งองค์กรจากภาครัฐและเอกชนยังได้ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore: NUS) ซึ่งได้พัฒนาหลักสูตร NUS Lifelong

Learners NUS L3 ให้กับศิษย์เก่าทุกคนได้มีโอกาสกลับมารื้อฟื้นความรู้รวมทั้ง Up-skills และ Re-skills เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดแรงงานได้ ในการเก็บหน่วยกิตของ NUS จะใช้หน่วยกิตในระบบ MCs โดยผู้เรียนสามารถเก็บหน่วยกิตได้ 20 MCs ต่อ 1 ภาคการศึกษา และสามารถเทียบโอนหน่วยกิตกับ ECTS ได้ โดยกำหนดให้ 18 MCs เทียบเท่ากับ 30 ECTS ดังนั้น 20 MCs เท่ากับ 33.33 ECTS หรือ 1 MCs เท่ากับ 1.67 ECTS มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีหนานหยาง (Nanyang Technological University: NTU) ได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ศิษย์เก่าและประชาชนทั่วไป โดยสนับสนุนค่าเล่าเรียน 1,600 เหรียญสิงคโปร์ต่อหัวให้กับศิษย์เก่าที่กลับเข้ามาเรียนคอร์สเสริมทักษะ โดยการเก็บหน่วยกิต ของ NTU จะใช้หน่วยกิตในระบบ AU ในระดับปริญญาตรีผู้เรียนสามารถเก็บหน่วยกิตได้ 17 AU ต่อ 1 ภาคการศึกษา และสามารถเทียบโอนหน่วยกิตกับ ECTS ได้ โดยกำหนดให้ 17 AU เทียบเท่ากับ 30 ECTS ดังนั้น 1 AU เท่ากับ 1.7 ECTS ในระดับบัณฑิตศึกษาผู้เรียนสามารถเก็บหน่วยกิตได้ 15 AU ต่อ 1 ภาคการศึกษา และสามารถเทียบโอนหน่วยกิตกับ ECTS ได้ โดยกำหนดให้ 15 AU เทียบเท่ากับ 30 ECTS ดังนั้น 1 AU เท่ากับ 2 ECTS และมหาวิทยาลัยการจัดการแห่งสิงคโปร์ (Singapore Management University: SMU) ให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ได้ 4 SMU ต่อ 1 ภาคการศึกษา ผู้มีภาระงานขั้นต่ำสามารถเก็บหน่วยกิตได้ 2 SMU ต่อ 1 ภาคการศึกษา ผู้มีภาระงานสูง สามารถเก็บหน่วยกิตได้ 5 SMU ต่อ 1 ภาคการศึกษา (Nanyang Technological University, n.d; NUS, 2015; ลินดา วัชรเสถียรพงศ์, 2562; SMU, 2020)

อย่างไรก็ดี การเรียนรู้ตลอดชีวิตประเทศสิงคโปร์มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคทางการศึกษาและการฝึกอบรมที่ยังไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมกันในด้านสังคมและวัฒนธรรม สังคมยังไม่ให้การยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้เพราะในบางพื้นที่มีวัฒนธรรม อุดมการณ์ และความเชื่อที่มีความขัดแย้งต่อเป้าหมายในการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและสายอาชีพที่จะพัฒนาประชากรการเรียนรู้มีค่าใช้จ่ายที่สูง และจำนวนบัณฑิตในระบบเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากทำให้ผู้เรียนขาดทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ (Tan, 2016)

2.2.2 ระบบธนาคารหน่วยกิตในสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

ระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System - ACBS) ของสาธารณรัฐเกาหลี เกิดจากในช่วง พ.ศ. 2513 โดยจุดเริ่มมาจากที่องค์กร UNESCO และ OECD ได้เรียกร้องให้นานาชาติหันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งกลายเป็นประเด็นที่โดดเด่นของสังคมและเศรษฐกิจที่ต้องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สาธารณรัฐเกาหลีจึงออก

นโยบายการศึกษาเพื่อทุกคน โดยเป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยระดับชาติ ตามพระราชบัญญัติรับรองหน่วยกิตของสาธารณรัฐเกาหลี (Act on the Credit Recognition) ค.ศ. 1997 (NILE, 2012) เป็นระบบที่เปิดสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีลักษณะพิเศษที่การรับรองประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน ทั้งจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์การเรียนรู้ในชีวิต ให้โอกาสกับกลุ่มผู้ที่ถูกละเลยในการเข้าถึงระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนทุกคนได้รับสิทธิ์และโอกาสในทางเลือกของการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลาย โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เกิดจากนอกระบบและตามอัธยาศัย และเป็น การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (อรุณี ตระการไพโรจน์, 2561; Usher, 2014)

รายงานเรื่อง Republic of Korea case Study: World of Work ระบุว่าวัตถุประสงค์ของระบบ ACBS คือ เพื่อสนับสนุนระบบการเรียนรู้แบบปิดและเปิดโอกาสสู่การศึกษาระดับ อุดมศึกษาและยกระดับการศึกษาของสังคมโดยรวม ACBS ช่วยให้ทุกคนสามารถรวบรวมหน่วยกิต ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาของเกาหลีใต้ มีดังนี้ 1) หลักสูตรคือหลักสูตรที่จำเป็นเฉพาะพื้นที่ 2) การศึกษาทั่วไป คือวิชาบังคับและวิชาเลือกที่พิจารณาจาก ส่วนประกอบสำคัญของการศึกษา และ3) วิชาเลือก คือวิชาที่เลือกที่นักศึกษามีความต้องการ (Usher, 2014) ปัจจุบัน ACBS อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (National Institute for Lifelong Education: NILE) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ถูกจัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2551 ทำงานใกล้ชิดกับกระทรวงการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Ministry of Education Science and Technology: MEST) และกระทรวงอื่น ๆ ของสาธารณรัฐเกาหลีเพื่อให้มั่นใจ ได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ใช้ ACBS นี้จะได้รับการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม และได้ช่วยเชื่อมผลการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสไปสู่ ประกาศนียบัตรทั่วไป หรือประกาศนียบัตรสายอาชีพได้ด้วย (อรุณี ตระการไพโรจน์, 2561)

กลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ ผู้เรียนที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาแบบ ดั้งเดิม แต่เป็นผู้ที่มีงานทำแล้วต้องเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนตัวเองที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอบที่ระดับจนได้ปริญญาตรี ผู้เรียนที่ต้องหยุดเรียนเพื่อไปเป็นทหารตามข้อบังคับ ของประเทศ ซึ่งไม่มีสถาบันใดยินยอมให้สะสมหน่วยกิตในช่วงที่เขายู่ในระหว่างเกณฑ์ทหาร (Kim et al., 2014; Usher, 2014)

จุดมุ่งหมายสำคัญของระบบ ACBS ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือการสะสม หน่วยกิต ตามรายวิชาต่าง ๆ โดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิต โดยผู้ที่ต้องการ เข้ารับการศึกษา และสะสมหน่วยกิตผ่านระบบ ACBS ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) ผู้ที่ไม่สามารถเรียนจบตามหลักสูตรในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย ต้องการนำหน่วยกิตรายวิชาที่เคยเรียนมาขอเทียบโอนเพื่อสะสมหน่วยกิตเพื่อรับวุฒิปริญญาตรี หรืออนุปริญญาจากระบบ ACBS

2) ผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรจากการอบรมอาชีพต่าง ๆ และต้องการขอการเทียบโอนเป็นหน่วยกิตอย่างเป็นทางการจาก ACBS โดยอาจารย์และคณะกรรมการจะตรวจสอบว่าจะได้รับหน่วยกิตเท่าไร จาก 4 - 45 หน่วยกิต

3) ผู้ที่ต้องการรับปริญญาบัตรใบที่ 2 และผู้ที่ได้อนุปริญญาแล้วแต่ต้องการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นและต่อเนื่องจากวุฒิการศึกษาเดิม

4) ผู้ที่ต้องการรับรองหน่วยกิตจากที่เคยได้จากสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรมด้านอาชีวศึกษา และผู้ที่ต้องการคุณวุฒิส่งขึ้นจากประกาศนียบัตรสายอาชีพเฉพาะที่มีอยู่แล้ว

5) ผู้ที่มีทักษะฝีมือในกลุ่มงานด้านศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรม หรือด้านที่เกี่ยวข้องในสายนี้ สามารถนำมาเทียบเป็นหน่วยกิตจาก ACBS ได้

6) ผู้ที่ต้องการนำผลการเรียนใน ACBS เพื่อไปยื่นขอสอบใบประกอบวิชาชีพเฉพาะ เช่น นักกฎหมาย หรือ นักบัญชี

7) ผู้ที่ต้องการรับปริญญาตรีเพื่อเข้าศึกษาต่อในบัณฑิตศึกษา

การสะสมหน่วยกิตการเรียน ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตได้ใน 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และ การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

1) การศึกษาในระบบ คือ การศึกษาที่ประกอบด้วย การเข้าเรียนรายวิชาแบบไม่เต็มเวลาในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยทั่วไป และสำเร็จรายวิชาจากสถาบันที่ได้รับการรับรองการศึกษาจาก ACBS ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อเอื้อต่อการจัดตารางที่ยืดหยุ่น

2) การศึกษานอกระบบ คือ การศึกษาแบบไม่เป็นทางการของระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ มีกว่า 20 ประเภท และหลักสูตรประกาศนียบัตรมากกว่า 1,000 หลักสูตรที่สามารถเทียบโอนหน่วยกิตมายัง ACBS ได้ เช่น ธุรกิจ บัญชี วัฒนธรรม ศิลปะ และอื่น ๆ ซึ่งสามารถทำได้ไม่เกิน 3 ประกาศนียบัตรในหนึ่งหลักสูตรต่อคน ผู้จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ไม่เกิน 3 ใบ ส่วนผู้จบระดับวิทยาลัยสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ไม่เกิน 2 ใบ

3) การศึกษาตามอัธยาศัย คือ การเรียนรู้กับสถาบันที่ได้รับการรับรองโดย ACBS หรือได้รับการอบรมจากสถาบันมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ และศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น โรงเรียนสอนการเต้นพื้นเมือง การร้องเพลง การแกะสลักหิน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558; อรุณี ตรีการไพโรจน์, 2561)

การสะสมหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนในระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ หรือธนาคารหน่วยกิตสามารถสะสมหน่วยกิตผ่าน 6 ช่องทาง คือ

1) สะสมรายวิชาที่ได้รับการรับรองโดย กระทรวงศึกษาธิการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้ที่ต้องการเรียนผ่านระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้/ธนาคารหน่วยกิตจะต้องสะสมหน่วยกิตที่ได้รับการรับรองโดยกระทรวงศึกษาธิการผ่านเครือข่ายของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอื่น ๆ ที่มีอยู่ทั่วประเทศเกาหลี

2) ได้ใบรับรองระดับชาติหรือใบรับรองจากสถาบันเอกชนที่ได้รับการยอมรับ สามารถขอรับรองหน่วยกิตได้

3) ผ่านการสอบระดับปริญญาตรี สำหรับการศึกษาด้วยตนเอง หรือรายวิชาที่สอบเพื่อยกเว้นไม่ต้องเรียนรายวิชานั้น อาจขอรับรองหน่วยกิตได้

4) ได้เรียนในหลักสูตรครบสมบูรณ์ในสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองหน่วยกิต ผู้ที่จบการศึกษาหรือลาออกก่อนจบการศึกษาสามารถขอรับรองหน่วยกิตที่เคยเรียนมาแล้ว

5) สามารถเรียนในหลักสูตรได้ครบถ้วนผ่านการเรียนในช่วงเวลาที่สะดวก ผู้ที่เข้าเรียนครบถ้วนในการลงทะเบียนตามระบบในสถาบันที่เปิดสอนตามเวลาที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้สะดวก สามารถขอรับรองหน่วยกิตได้โดยจ่ายค่าหน่วยกิต

6) มีทักษะหรือผ่านการอบรมในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของชาติ สามารถขอรับรองหน่วยกิตในทักษะและประสบการณ์ที่มีอยู่ได้ โดยผ่านกระทรวงวัฒนธรรม

การรับรองและการเทียบโอนหน่วยกิตการเรียนรู้ในรายวิชาของ NILE เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Korean Qualification Framework : NQF) และคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System : VQS) ไว้เป็นระบบอย่างชัดเจน จะมีการกำหนดตารางเทียบคะแนน โดยรับรองและเทียบโอนทุกรายวิชาที่ผู้เรียนเคยศึกษาในสถานศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัยาศัยที่มีคะแนนตั้งแต่ 60 คะแนนขึ้นไปโดยไม่คำนึงถึงระยะเวลาในการเรียนรายวิชาว่าใช้เวลานานเท่าใด แต่ผู้เรียนต้องสะสมอย่างน้อย 140 หน่วยกิตจึงจะได้รับปริญญาตรี และ 80 หน่วยกิตสำหรับระดับอนุปริญญาจาก ACBS (อรุณี ตระการไพโรจน์, 2561)

การรับรองผลการศึกษาหรือผลการเรียนรู้ มีเกณฑ์การดำเนินงานเพื่อการรับรอง ดังนี้

1) สถานศึกษาจัดการศึกษานอกระบบต้องได้รับการประเมิน หากผ่านการประเมินแล้วจะได้รับการรับรองในฐานะสถาบันการรับรองหน่วยการเรียนรู้หรือธนาคารหน่วยกิต (Accredited Institute: ACBS) ที่สามารถจัดโปรแกรม และหลักสูตรทางการศึกษาต่าง ๆ ที่ถูกนับเป็นหน่วยกิต เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย

2) ครูผู้สอนต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับอาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนเต็มเวลาในวิทยาลัยระดับชั้นต้น และจะต้องมีจำนวนอาจารย์ที่เพียงพอ และจำนวนชั่วโมงที่ปฏิบัติการสอนของอาจารย์ต้องไม่เกิน 18 ชั่วโมง/สัปดาห์/คน

3) ชั้นเรียนควรมีขนาดพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คนและต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการ สำนักงานเลขานุการ สำนักงานแนะแนวทางการศึกษาและห้องสมุด และอื่น ๆ ตามข้อตกลงของกระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (Usher, 2014; Park et al., 2019; อรุณี ตรีการไพโรจน์, 2561)

ความสำเร็จของระบบธนาคารหน่วยกิตเกิดจากความเข้มแข็งของ ACBS ที่มีจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานหรือมีการจัดระบบการเรียนการสอนแบบรวมศูนย์ ให้ความสำคัญกับความพร้อมของผู้เรียน (Park et al., 2019) ซึ่งส่งผลสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับกระแสโลกและปัญญาสากลว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน และการศึกษาตลอดชีวิตสามารถนำระบบหน่วยกิตมาใช้ในการศึกษาต่อของผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ทุกเวลา ทุกสถานที่ นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ โดยการยอมรับความแตกต่างของประสบการณ์ที่มีมาก่อนของแต่ละบุคคล ช่วยให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยมีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านทางเลือกต่าง ๆ ของโอกาสทางการศึกษา เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานตลอดจนเกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มทางเลือกในการรับคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สามารถตอบสนองผู้เรียนได้อย่างกว้างขวางโดยสามารถใช้ได้กับการเรียนในทุกมหาวิทยาลัย และเกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการโดยมีหน่วยงานรับผิดชอบการสะสมหน่วยการเรียนรู้โดยตรง

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น คือคนส่วนใหญ่คิดว่าปริญญาที่ได้รับจากระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (ACBS) นั้นยังไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมหรือไม่ได้รับการยกย่องเท่ากับปริญญาที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยทั่วไป (Park et al., 2019) และมีสิ่งที่ยังเป็นข้อห่วงใยว่า ระบบธนาคารหน่วยกิตจะพัฒนานักเรียนที่มีความแตกต่างกันหลาย ๆ อย่างได้เช่นเดียวกับผู้ที่จบจากวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยทั่วไปได้อย่างไร การขาดแคลนผู้ลงทะเบียนเรียน อัตราของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วไปที่เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในสถาบันทั่วไป และประกาศนียบัตรชั้นสูงยังมีจำนวนมาก ประกอบกับการยอมรับทางสังคมต่ำ และความไม่น่าเชื่อถือด้านคุณภาพการศึกษาทำให้ผู้สมัครเรียนมีความลังเลที่จะเข้าร่วมระบบ (ACBS) และภาพลบของปัญหาการจัดการระบบทำให้ผู้สมัครชะลอการตัดสินใจลงทะเบียนเรียนกับธนาคารหน่วยกิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558)

2.2.3 ระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศออสเตรเลีย

ระบบธนาคารหน่วยกิตมีแนวคิดเริ่มต้นมาจากการรับรองผลการเรียนรู้เดิมโดยเริ่มจาก Brown ตั้งข้อสังเกตว่าทหารผ่านศึกในสหรัฐอเมริกาที่กลับจากสงครามโลกครั้งที่สองและสงครามเวียดนาม ไม่สามารถกลับเข้าสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนได้เพราะไม่มีวุฒิการศึกษาเดิมรองรับ ซึ่งทำให้หลายสถาบันการศึกษาในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ร่วมมือกันจัดทำระบบการเทียบมาตรฐานความรู้จากการศึกษานอกระบบ กับรายวิชาตามหลักสูตรการศึกษาในระบบ ต่อมากลายเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย และเครือรัฐออสเตรเลียยึดเป็นแนวคิดหลักในการส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (Brown, 1992; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558)

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและฝึกอาชีพให้กับพ่อค้าและนักธุรกิจ โดยเน้นในเรื่องการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning: RPL) ซึ่งหมายถึงการยอมรับทักษะและความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เป็นทางการ จากประสบการณ์การทำงาน หรือการฝึกอบรม ระบบการรับรองผลการเรียนรู้เดิมของออสเตรเลียจึงเป็นระบบการดำเนินงานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การรับรองผลการเรียนรู้และทักษะของบุคลากรจากการศึกษาในระบบ จากการทำงาน และจากประสบการณ์ เพื่อนับเป็นหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรหรือคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงการลดความซ้ำซ้อนของสิ่งที่บุคคลมีอยู่แล้ว การประเมิน RPL แต่ละครั้งต้องมีมาตรฐาน การเข้าถึงได้ (Access) ความยุติธรรม (Fairness) การเกื้อหนุน (Support) การคำนึงถึงสมรรถนะ (Competence) และความเห็นร่วม (Commitment) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558)

กลุ่มเป้าหมายหลักของการรับรองผลการเรียนรู้เดิม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้ที่ต้องการนำหน่วยการเรียนรู้ที่ได้จาก RPL ไปสมัครเรียนต่อ
- 2) กลุ่มผู้ที่ต้องการนำสมรรถนะที่เกิดจากการทำงาน มาเทียบกับระบบมาตรฐานของรัฐเพื่อการรับรองอย่างเป็นทางการ
- 3) กลุ่มผู้ที่ศึกษาจากต่างประเทศทั้งที่มีและไม่มีประสบการณ์การทำงานต้องการนำสมรรถนะที่มีอยู่มาเทียบกับมาตรฐานของรัฐ เพื่อการรับรองอย่างเป็นทางการ
- 4) กลุ่มผู้ที่ต้องการเทียบมาตรฐานวิชาชีพเพื่อเป็นที่ยอมรับทางธุรกิจ
- 5) กลุ่มผู้ที่ต้องการเทียบมาตรฐานสมรรถนะเพื่อใช้ในการสมัครงานการเลื่อนตำแหน่งหรือใช้เป็นหลักฐานการฝึกอบรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558; อรุณี ตระการไพโรจน์, 2561)

แนวความคิดการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของประเทศออสเตรเลีย มีองค์ประกอบหลักคือ ระบบการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) ในระบบ RPL ประกอบด้วยการรับรองผลการเรียนรู้สองส่วน คือ 1) ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ตามหลักสูตรปกติ และ 2) การรับรองสมรรถนะที่มีอยู่ในตัวของผู้ถูกประเมิน โดยการประเมินประกอบด้วยการสัมภาษณ์และการตรวจสอบหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการประเมินที่ใช้เป็นการประเมินตามตัวแบบ Broad Meadows คือการสัมภาษณ์และตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ ที่ผู้ขอรับรองได้นำเสนอ

การรับรองสมรรถนะของบุคคลสามารถดำเนินการได้สะดวก โดยยึดโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Australian Qualifications Framework: AQF) ในชุดเครื่องมือการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning) รัฐต่าง ๆ ได้จัดชุดคู่มือการรับรองผลการเรียนรู้เดิมเป็นเอกสารคู่มือจำนวน 5 เล่ม ซึ่งใช้เป็นแนวทางเฉพาะสำหรับผู้รับผิดชอบแต่ละส่วน คือ 1) สถาบันการศึกษาหน่วยงานที่ขึ้นทะเบียน (Registered Training Organization) 2) ผู้ประเมิน (Assessors) 3) ผู้ต้องการรับการประเมิน (Consolidate) 4) นายจ้าง (Employers) และ 5) การประเมินแบบกลุ่ม (Group Recognition) ที่ช่วยให้ทุกฝ่ายทำความเข้าใจกับความสำคัญกระบวนการดำเนินงานและบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนได้อย่างชัดเจน โดยมีตัวอย่างกรณีศึกษา คำถาม และคำตอบที่น่าสนใจ และสามารถประยุกต์ใช้ได้กับหน่วยงาน บุคคล สถานประกอบการ ผู้ประเมิน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเสนอภาพรวมกระบวนการรับรองไว้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558)

กระบวนการรับรองผลการเรียนรู้ มีขั้นตอนสำคัญในการรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์ 6 ขั้นตอน คือ

- 1) การกำหนดเป้าหมายการรับรองการเรียนรู้และประสบการณ์จากสถานประกอบการ/องค์กรอุตสาหกรรม ในสถานศึกษา/สถาบันฝึกอบรมคุณวุฒิที่ต้องการและความพร้อมของผู้ขอรับการรับรอง
- 2) การจัดข้อมูลเพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการในแนวทางเดียวกัน และผู้ขอรับการรับรองเข้าใจกระบวนการประเมินเพื่อการรับรองที่คาดหวัง
- 3) การรวบรวมหลักฐาน การพิสูจน์สมรรถนะที่ต้องการให้รับรองเชื่อถือได้ข้อหาหรือข้อตกลงระหว่างผู้ประเมินและผู้ขอรับการรับรองที่ต้องผ่านการประเมินที่แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีสมรรถนะตามที่กำหนด
- 4) การประเมินหลักฐาน เป็นกระบวนการประเมินหลักฐานที่นำเสนอเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และมีการบันทึกอย่างเป็นระบบ

5) การตัดสินผลการประเมิน เมื่อหลักฐานทุกอย่างครบถ้วนและได้รับการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ผู้ประเมินต้องตัดสินผลการประเมินและสื่อสารให้ผู้ขอรับการรับรองทราบ

6) ให้การรับรองเทียบหน่วยการเรียนรู้และแผนดำเนินการต่อไป

ผู้ขอรับการรับรองจะได้รับความช่วยเหลือ ชี้แนะการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อรับคุณวุฒิที่ต้องการการแนะนำคุณวุฒิใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาแผนปฏิบัติการถ้ามีส่วนของสมรรถนะที่ยังไม่สมบูรณ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558; อรุณี ตระการไพโรจน์, 2561)

การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) ระดับอุดมศึกษา ในช่วงเริ่มต้นมีเฉพาะในมหาวิทยาลัยเท่านั้น ยังไม่มีหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม เพราะหน่วยงานส่วนใหญ่ทั้งภาครัฐและเอกชนยังใช้การเรียนรู้เดิมในขณะนั้นพิจารณาเฉพาะวิชาที่อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนเท่านั้น และรับรองในระดับตั้งแต่ปริญญาโทขึ้นไป ต่อมาคณะกรรมการรองอธิการบดีของออสเตรเลีย (Australian Vice-Chancellors' Committee: AVCC) ได้กำหนดกรอบการรับรองผลการเรียนรู้เดิมสำหรับอุดมศึกษาขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดทำคู่มือการดำเนินการรับรองผลการเรียนรู้เดิมแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยกรอบดังกล่าวได้ใช้อ้างอิงอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา AVCC กล่าวถึงการรับรองผลการเรียนรู้เดิมว่าเป็น

1) การเรียนที่ได้จากการเรียนทางวิชาการตามหลักสูตรที่เป็นทางการ การเรียนในสถาบันเอกชน หรือสถาบันอื่นที่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานที่ประเมิน

2) การเรียนที่ได้จากประสบการณ์การทำงาน หรือประสบการณ์ชีวิต ในกรณี AVCC แนะนำว่า หน่วยงานที่ทำการประเมินหน่วยงาน หรือมหาวิทยาลัยควรระบุให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ขอการประเมินทราบดังนี้

- ประกาศให้ทราบทั่วกันถึงการให้บริการ RPL
- ระบุให้ชัดเจนว่ามหาวิทยาลัยรับพิจารณาประสบการณ์ประเภทใด
- เกณฑ์การประเมินต้องเทียบเคียงได้กับการศึกษามาตรฐาน
- บุคลากรผู้ประเมินนอกจากจะมีความรู้ ความสามารถในด้านที่จะประเมินแล้ว

ต้องเข้าใจ วิธีการประเมินแบบ RPL ด้วย

- การประเมินควรเสร็จสิ้นก่อนเริ่มการศึกษาระดับปริญญาตรี

จากการศึกษาระบบการรับรองผลการเรียนรู้เดิมของออสเตรเลีย พบปัญหาในทางปฏิบัติบางประการ คือ การตีความของการรับรองผลการเรียนรู้เดิมที่ยังมีทั้งภาพกว้างและแคบที่แตกต่างกันของระดับการปฏิบัติแต่ละระดับ ค่าใช้จ่ายในการรับรองผลการเรียนรู้เดิมที่ยังคงมี

ประเด็นโต้แย้งระหว่างผู้รับรอง และผู้ขอรับรอง โดยเฉพาะในสถานประกอบการ ซึ่งผู้ขอรับรองหวังที่จะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายขณะที่ผู้รับรองจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558; อรุณี ตระการไพโรจน์, 2561)

2.2.4 ระบบธนาคารหน่วยกิตในสหรัฐอเมริกา

ระบบธนาคารหน่วยกิตเริ่มพัฒนาจากการเทียบโอนสำหรับทหารผ่านศึกที่กลับจากสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมี American Council on Education's Center for Education Attainment and Innovation เป็นองค์กรนำการเคลื่อนไหวระดับชาติในการรับรองและส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่ พัฒนาโปรแกรมและความคิดที่หลากหลายเพื่อประเมินแรงงานในการฝึกอบรมทหารให้ได้วุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใน พ.ศ. 2497 ได้สร้าง ACE's Military Programs ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมกับอุดมศึกษาทำหลักสูตรฝึกอบรมและประสบการณ์ทางทหารมาเทียบได้เท่ากับหน่วยกิตการศึกษาระดับวิทยาลัย และ American Council on Education's College Credit Recommendation Service หรือ ACE CREDIT ได้ถูกจัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2517 เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ในสถานประกอบการกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ทำให้ผู้เรียนได้รับหน่วยกิตการศึกษาจากการฝึกอบรมนอกโปรแกรมและการเรียนในระบบแบบดั้งเดิม โดยกลุ่มเป้าหมายแรกเน้นที่นักศึกษาผู้ใหญ่ที่กลับเข้าสู่ระบบการเรียนในโรงเรียน หรือกลับเข้าสู่การจ้างงาน ผู้ว่างงาน และลูกจ้างในสถานประกอบการ (อรุณี ตระการไพโรจน์, 2561)

The American Council on Education (ACE) ได้ร่วมมือกับคณะกรรมการของวิทยาลัยชุมชน (Community College Boards) The Council for Adult and Experiential Learning (CAEL) นายจ้างองค์กรแรงงาน และคณะกรรมการรับรองหน่วยกิตในระดับภูมิภาค จัดโปรแกรมที่หลากหลายเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถที่มีอยู่ ปัจจุบัน ACE เป็นองค์กรประสานงานที่สำคัญสำหรับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นตัวแทนของวิทยาลัย มหาวิทยาลัย และผู้บริหารของสมาคมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ กว่า 1,800 แห่ง ทำหน้าที่รับรององค์การที่ให้การรับรองหรือให้หน่วยกิตทุกประเภทดำเนินการเกี่ยวกับการให้ปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดในรูปแบบ 2 ปี และ 4 ปี โดยสถาบันของรัฐและเอกชน ACE มีเป้าหมายหลักที่มุ่งเน้นการเข้าถึงและการเตรียมผู้เรียนทุกคนสู่ความสำเร็จ (Jonathan, Chien, & Khadjia., 2006; Fowler & Lunar, 2008)

ระบบการประเมินผลการเรียนรู้เดิม (Prior Learning Assessment: PLA) เป็นคำที่ใช้อธิบายการเรียนรู้ที่ได้มาจากการใช้ชีวิตและประสบการณ์การทำงาน ที่ต้องการการยอมรับในรูปแบบของหน่วยกิตทางการศึกษาหรือการรับรองในรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงการนำไปใช้เพื่อเข้าสู่การ

ฝึกอบรมในระดับที่สูงขึ้น (Mann, 1997) การประเมินผลการเรียนรู้เดิมเป็นการเทียบโอนผลการเรียนรู้ให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น การได้รับประกาศนียบัตร และหนังสือรับรอง สามารถดึงดูดการลงทุนในการศึกษาและการฝึกอบรมของสถานประกอบการ และยังช่วยให้มหาวิทยาลัยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ตรงต่อความต้องการมากยิ่งขึ้น แรงจูงใจที่ทำให้เกิดการประเมินผลการเรียนรู้เดิมสำหรับผู้ประกอบอาชีพ คือ การได้รับค่าจ้างที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเลื่อนตำแหน่ง อย่างไรก็ตามการประเมินผลการเรียนรู้เดิมเป็นเพียงหนึ่งทางเลือกสู่การเรียนรู้ที่สูงขึ้น โดยการพัฒนาระบบการศึกษายังมีแนวทางอีกหลากหลาย เช่น การเน้นความสามารถ การเปิดหลักสูตรออนไลน์แบบเปิดขนาดใหญ่ที่รู้จักกันในชื่อ MOOCs เป็นต้น (Ryu, 2013) การประเมินผลการเรียนรู้เดิมมีวิธีการโดยทั่วไป คือ

1) การสอบระดับชาติ โดยมีการสอบมาตรฐานระดับชาติหลายประเภท คือ โปรแกรมการสอบระดับมหาวิทยาลัย หรือ CLEP เป็นโปรแกรมทดสอบที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ใน 2 ปีแรกในหลักสูตรมหาวิทยาลัย) การสอบของวิทยาลัย หรือ ECEs ที่ให้หน่วยกิตระดับวิทยาลัยในสาขาวิชาที่เลือก โดยการทดสอบความสามารถและการสอบ DSST เป็นการทดสอบโดยให้อดีตนายทหารที่มีหน่วยกิตสะสมสามารถทำการสอบได้

2) การสอบเฉพาะกิจ จัดทำเมื่อการสอบในรูปแบบของ CLEP ไม่พร้อมให้บริการ จะใช้รูปแบบการสอบเฉพาะกิจเข้ามาแทน ซึ่งจัดทำโดยฝ่ายวิชาการหรือผู้สอนในรายวิชานั้น

3) การประเมินผลงานตาม Portfolio เป็นการประเมินผลงานของผู้เรียนเป็นรายบุคคลรวมถึงผลงานที่แสดงถึงความรู้และทักษะที่ผู้เรียนได้รับนอกห้องเรียน โดยผู้เรียนสามารถจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน และสามารถส่งแฟ้มสะสมผลงานให้กับผู้ประเมินตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้

4) การเก็บหน่วยกิตของ ACE เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษานอกระบบให้สามารถได้รับหน่วยกิต โดยผ่านการเรียนตามหลักสูตรการทดสอบ การฝึกงาน และรูปแบบการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เกิดนอกระบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ACE มีวิธีการตรวจสอบผลการเรียนนอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย 2 วิธีคือ 1) วิธีที่เป็นทางการ (Formalized Method) เป็นการตรวจสอบผลการเรียนนอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยรวมถึงการทดสอบวัดทักษะด้านวิชาการทั่วไป และความรู้จากโปรแกรม 4 ปี และ 2) วิธีที่เป็นทางการน้อยลง (Less formalized Method) เป็นการใช้ผลงานแฟ้มสะสมประสบการณ์หรือ Portfolio ของผู้เรียนแต่ละคนและโปรแกรมการประเมินการเรียนการสอนที่ไม่นับหน่วยกิต (Singh, 2015)

มหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด ได้ริเริ่มให้มีระบบวิชาเลือกในมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก โดยมหาวิทยาลัยได้ให้เสรีภาพในการเลือกวิชาเรียนกับนักศึกษาทุกคนได้ จนกระทั่ง พ.ศ. 2433 ที่การวัดความก้าวหน้าของการเรียนเพื่อให้ได้ปริญญาขึ้นอยู่กับหลักการสะสมแต่ละวิชาแทนการเรียนให้จบตามรายวิชาที่กำหนดเจาะจงตามหลักสูตร ซึ่งวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ก็ได้เปลี่ยนแปลงตามอย่างมหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ดอย่างรวดเร็ว (อรุณี ตระการไพโรจน์, 2561)

จากการจัดการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศสหรัฐอเมริกามีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลายประการด้วยกัน คือ ผู้เรียนยังเกิดความสับสนเกี่ยวกับขั้นตอน การเทียบโอนหน่วยกิต การรองรับการเทียบโอนหน่วยกิต ACE ของสถาบันการศึกษา การประเมินคุณวุฒิในแต่ละสถาบันยังไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั้งหมดทุกมหาวิทยาลัย เช่น การเทียบโอนหน่วยกิตจากมหาวิทยาลัย A ไปยังมหาวิทยาลัย B มหาวิทยาลัย B ประเมินหน่วยกิตต่างจากมหาวิทยาลัย A ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเทียบโอนได้ เป็นต้น รูปแบบการเทียบโอนหน่วยกิตยังไม่มีมาตรฐานเนื่องจากในแต่ละสถาบันยังใช้กรอบดุลยพินิจของสถาบันเป็นตัวกำหนด และบุคลากรในการเทียบโอนหน่วยกิตยังไม่มียุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน โดยในแต่ละสถาบันยังยึดแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป (Usher, 2014)

2.2.5 ระบบธนาคารหน่วยกิตในสหภาพยุโรป

ระบบธนาคารหน่วยกิตในสหภาพยุโรปเกิดจากการประชุมร่วมกันของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส อิตาลี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสหราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 ได้ตกลงที่จะร่วมกันพัฒนาอุดมศึกษาของยุโรป และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษา นักวิชาการ โดยพยายามแก้ปัญหาเรื่องการยอมรับวุฒิการศึกษาจากประเทศอื่น ซึ่งเป็นปัญหาหลักของอุดมศึกษาในยุโรป เนื่องจากแต่ละประเทศมีโครงสร้างการศึกษาที่ไม่เหมือนกันทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบวุฒิการศึกษาของแต่ละประเทศในยุโรปได้ การประกาศความร่วมมือในครั้งนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของปฏิญญาโบโลญญา (Bologna Declaration) ทำให้ประเทศในยุโรป 29 ประเทศ ลงนามร่วมกันในวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2542 ส่งผลให้ประเทศสมาชิกปรับระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้สอดคล้องกันตามโครงการพัฒนาพื้นที่อุดมศึกษายุโรป (European Higher Education Area: EHEA) ทำให้การศึกษาของแต่ละประเทศสามารถเปรียบเทียบกันได้ ในการสร้างระบบหน่วยกิตแบบยุโรปหรือที่เรียกว่า European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) โดยประเทศสมาชิกจะมีการประชุมร่วมกันทุก ๆ 2 ปี และในการประชุมครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2544 ที่เมืองปราก (Prague) ประเทศสาธารณรัฐเช็ก ประเทศ

ที่เข้าร่วมประชุมได้เพิ่มเป้าหมายอีก 3 ข้อ ได้แก่ การสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) การสนับสนุนให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้าง “พื้นที่อุดมศึกษายุโรป” และการทำให้อุดมศึกษายุโรปน่าสนใจมากขึ้นสำหรับนักศึกษาต่างชาติ (นรเศรษฐ์ แก้ววิภาส, 2548; ชนบพร วัฒนสุขชัย, 2555; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

ระบบการเทียบโอนหน่วยกิตและการสะสมหน่วยกิตในสหภาพยุโรป (ECTS) เป็นเครื่องมือที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุโรปใช้เพื่อให้การศึกษาและหลักสูตรมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนสามารถเทียบผลการเรียนไปมาระหว่างประเทศภายในสหภาพยุโรปได้ง่ายขึ้น และสามารถได้รับคุณวุฒิการศึกษา (European Union, 2015) โดยการเทียบโอนหน่วยกิตสามารถโอนไปยังสถาบันเดียวกันหรือต่างสถาบันได้ แต่จะสามารถทำการโอนหน่วยกิตได้ก็ต่อเมื่อมีการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถาบัน (European Union, 2009)

การสะสมหน่วยกิตสามารถทำได้จากการเรียนหรือการทำงานในหนึ่งปีการศึกษา มีมาตรฐานเท่ากับ 60 ECTS หน่วยกิต ซึ่งจะแยกออกเป็นองค์ประกอบย่อยโดย 1 หน่วยกิต เท่ากับ ภาระงาน 25 -30 ชั่วโมง ในแต่ละปีการศึกษาจะให้มีการะงานตั้งแต่ 1,500 – 1,800 ชั่วโมง ปริญญาทั่วไปหรือปริญญาตรี (Bachelor Degree) จะต้องประกอบด้วย 180-240 หน่วยกิต ปริญญาโท (Master degree) จะต้องประกอบด้วย 90-120 หน่วยกิต (Gonzalez and Wagenaar, 2003) นอกจากนั้น ยังมีการพัฒนาคู่มือการใช้ระบบเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตของสหภาพยุโรป (ECTS Users' Guide) เช่น คู่มือฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558 ได้อธิบายผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารสถาบัน อุดมศึกษา และประชาชนทั่วไป ในการนำหลักการเรื่องการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต กรอบคุณวุฒิยุโรป (European Qualification Framework for Lifelong Learning: EQF) การรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์เดิม การรับรองการเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย รวมทั้งการรับรองอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (European Union, 2015) มาใช้รับรองระบบการเทียบโอนและสะสมหน่วยกิตการเรียนรู้ของสหภาพยุโรป

การให้เครดิตสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีขั้นตอนดังนี้

1) คำแนะนำเบื้องต้น ซึ่งเป็นการให้คำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน การกำหนดหน่วยกิตสำหรับการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ค่าใช้จ่าย บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้เรียนและผู้สอน และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันเพื่อนำไปสู่วุฒิการศึกษา

2) การสนับสนุน ได้แก่ การพิจารณา การสร้างความเข้าใจต่อผลการเรียนรู้ การรวบรวมและคัดเลือกเอกสารหลักฐานในการเทียบโอนหน่วยกิต

- 3) การรับรู้/การประเมิน ได้แก่ การตรวจสอบหลักฐานและเกณฑ์การประเมินผลการเรียน
- 4) การให้หน่วยกิต ได้แก่ หน่วยกิตที่ได้เทียบเท่ากับหน่วยกิตที่ได้จากการเรียนใน

ระบบ

เป้าหมายหลักของการปฏิรูประบบอุดมศึกษาตามกระบวนการโบลญูน่า คือ การอำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษาในการโยกย้ายที่เรียนภายในหรือระหว่างประเทศทั้งในและนอกทวีปยุโรป ด้วยการสร้างระบบหน่วยกิต ECTS โดยให้ประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปร่วมกันใช้ ECTS ให้เหมือนกันหมดในทุกสาขาวิชาและทุกมหาวิทยาลัยตามมาตรฐานที่ทุกประเทศกำหนดร่วมกัน เพื่อให้เป็นระบบเทียบโอนที่จะเชื่อมความแตกต่างของระบบและโครงสร้างอุดมศึกษาของประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรป โดยการเทียบโอนภาระงาน (Work Load) และผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ยึดหลักความไว้วางใจต่อกันและง่ายในการเทียบโอน (นเรศรชษฐ์ แก้ววิภาส, 2548; ธนกร แก้ววิภาส, 2554)

การเทียบโอนหน่วยกิตตามระบบหน่วยกิตของ ECTS จากมหาวิทยาลัยหนึ่งไปยังอีกมหาวิทยาลัยหนึ่ง และสามารถสะสมต่อจนนำไปสู่การได้ปริญญาบัตรหรือการพัฒนาอาชีพเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความคล่องตัวในการโยกย้ายสถานศึกษาและการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษา เปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์จากต่างสถาบันและประเทศสมาชิกในกลุ่มสหภาพยุโรป เกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น จากมหาวิทยาลัย การเรียนรู้จากสถานที่ทำงานภายในโปรแกรมการเรียนรู้เดียวกัน หรือจากการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Gonzalez & Wagenaar, 2003) เกิดการพัฒนาอุดมศึกษาของสหภาพยุโรปให้เป็นที่น่าสนใจและสามารถแข่งขันได้กับประเทศอื่น ๆ

การรับรองผลการเรียนรู้ (Learning Achievement) ทำได้ง่ายทั้งระดับชาติและระดับสากล ระบบ ECTS จะรับรองการเรียนของผู้เรียนระหว่างสถาบันการศึกษาที่แตกต่างกันและระบบการศึกษาในต่างประเทศ แต่สถาบันอุดมศึกษาก็ยังมีอิสระในการตัดสินใจอนุมัติหรือไม่อนุมัติการเทียบโอนได้ การตัดสินใจสุดท้ายเป็นความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษา เช่น ศาสตราจารย์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา เจ้าหน้าที่รับสมัครนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ศูนย์ให้คำปรึกษาการรับรอง (ENIC-NARIC) เจ้าหน้าที่ของกระทรวงหรือนายจ้าง โดยคณะกรรมการการยุโรป (European Commission) ได้จัดตั้งเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญที่เรียกว่า Recognition experts หรือ ECTS/DS เพื่อรับรองใบสมัครที่ดีเยี่ยม (European Union, 2015)

ในการเทียบโอนหน่วยกิตและการสะสมหน่วยกิตมีกรอบคุณวุฒิแห่งสหภาพยุโรปเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (European Qualification Framework: EQF) เป็นหนึ่งโครงการ

ในการพัฒนาพื้นที่อุดมศึกษายุโรป (European Higher Education Area: EHEA) ตามปฏิญญาโบลอยญา (Bologna Declaration) ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันของประเทศต่าง ๆ ในสหภาพยุโรป เพื่อเชื่อมโยงระบบการศึกษาที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศและสามารถเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ในทุกระดับคุณวุฒิ ให้สามารถเทียบโอนคุณวุฒิระหว่างประเทศได้ภายใต้มาตรฐานและระบบเดียวกัน พร้อมกำหนดเป้าหมายให้แต่ละประเทศปรับระบบคุณวุฒิการศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งสหภาพยุโรปและสามารถรับรองคุณวุฒิได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

สำหรับขั้นตอนการนำกรอบคุณวุฒิยุโรปไปใช้ในการเทียบคุณวุฒิระหว่างหลักสูตรของประเทศต่าง ๆ ในสาขาวิชาเดียวกันนั้น ประกอบด้วย ระยะเวลาเตรียมข้อมูล และ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตร (Curriculum Analysis) กำหนดรายละเอียดความเชี่ยวชาญ (Identification of Working Situations) กำหนดรายละเอียดของผลลัพธ์การเรียนรู้ (Identification of Learning Outcomes via Working Situations) จัดกลุ่มผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิยุโรป (Classification of the Identified Learning Outcomes Into EQF) และการตรวจสอบผลการประเมินคุณวุฒิ (Validation of the Findings) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านระบบการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในหลักสูตรนั้น ๆ

European Students' Union (ESU) รายงานว่านักเรียนใน 19 ประเทศมีความพึงพอใจและให้การยอมรับการนำระบบ ECTS มาใช้ในการเรียนรู้ ขณะที่นักเรียนในอีก 12 ประเทศไม่พึงพอใจต่อระบบ ECTS และข้อมูลอื่น ๆ ที่กล่าวถึงในรายงานแสดงให้เห็นว่านักเรียนร้อยละ 82 ได้รับการยอมรับทางวิชาการ สาเหตุของการไม่ยอมรับของหลักสูตร คือเนื้อหาหลักสูตรจากสถาบันเดิมไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการรับรองในจำนวนที่น้อยลงเมื่อทำการเทียบโอนกับสถาบันอื่น ผลการเรียนรู้มักไม่ได้รับการประเมินอย่างเหมาะสม บางครั้งใช้วิธีการประเมินในรูปแบบที่เกินไปหรือใช้วิธีการที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักสูตรโดยตรง

ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสหภาพยุโรปเกิดจากการไม่ยอมรับกระบวนการโบลอยญา นักการศึกษาหลายรายมองว่ากระบวนการโบลอยญาเป็นการบังคับมาจากเบื้องบนไม่ได้มาจากความต้องการของนักศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเอง และมีข้อกังวลว่าคุณภาพของบัณฑิตที่จบมาแล้วสามารถเป็นที่ยอมรับทางสังคมและภาคธุรกิจได้มากน้อยเพียงใด จะมีคุณภาพหรือทำงานได้มีประสิทธิภาพเทียบกับพนักงานที่จบมาจากระบบเดิมหรือไม่ ระบบการให้เงินเดือนของผู้ที่จบจากหลักสูตรนี้ยังไม่สามารถระบุเงินเดือนได้เนื่องจากยังเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นสำหรับภาคธุรกิจ (นเรศรชู้แก้ววิภาส, 2548)

จากการศึกษา วิเคราะห์การจัดระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศ พบว่า ระบบธนาคารหน่วยกิตเกิดจากการที่ทหารผ่านศึกกลับจากสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือสงครามเวียดนาม ไม่สามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา สถาบันการศึกษาจึงร่วมมือกันจัดทำระบบการเทียบโอนผลการเรียนรู้ โดยเริ่มจากสหรัฐอเมริกาและแผ่ขยายแนวคิดสู่ประเทศออสเตรเลีย และอีกแนวคิดเกิดจากการเรียกร้องของ UNESCO และ OECD ให้นานาชาติหันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ คือผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาสามารถกลับเข้ามาศึกษาต่อได้ โดยไม่จำกัดเพศ อายุ อาชีพ ให้สามารถเทียบโอนผลการเรียนได้ทั้งการศึกษาในระบบนอกระบบ ตามอัธยาศัย หรือจากประสบการณ์อาชีพ และสามารถเทียบโอนได้ทั้งจากมหาวิทยาลัยเดียวกันหรือต่างมหาวิทยาลัย

2.3 ระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทย

2.3.1 พัฒนาการ แนวคิดระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทย

จากการจัดประชุมเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) ใน พ.ศ. 2532 องค์การยูเนสโก ธนาคารโลก และองค์การยูนิเซฟ ได้ร่วมกับรัฐบาลไทยจัดขึ้นและนำไปสู่การปฏิรูปพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้จัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบ ไม่ว่าจะ เป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน (ฝ่ายวิชาการ, 2556) และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้สาระสำคัญของการเทียบโอนว่าเป็นการเรียนที่ผู้เรียนสะสมหน่วยกิตไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อเนื่อง ได้เปลี่ยนแนวการศึกษา หรือ ฝึกอบรมในระดับสูงขึ้น สามารถนำความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์ มาขอเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่หลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียเวลาเริ่มต้นใหม่

ระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทย จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฝ่ายวิชาการ, 2556) ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพื่อให้ประชาชนทุกคนในประเทศไทย ได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จัดการศึกษา 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ (Formal Education)

การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยรายละเอียด ดังนี้

1) การศึกษาในระบบ การศึกษาในระบบมี 2 ระดับได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น ๆ ละ 3 ปี โดยช่วงชั้นที่ 1-2 เป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และช่วงชั้นที่ 4 เป็นการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีทั้งสายสามัญและสายอาชีพหรืออาชีวศึกษา ทั้งนี้ การศึกษาขั้นบังคับกำหนดไว้ 9 ปี นอกจากนั้น ยังมีการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนจะเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษาด้วย

2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล โดยมีเนื้อหาที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละกลุ่มบุคคล หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถให้บริการจัดการศึกษานอกระบบได้ เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนทั้งหมด โดยครอบคลุมตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียน ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนซึ่งพลาดโอกาสจากการเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนด้วยเหตุผลและความจำเป็นต่าง ๆ ผู้ที่พ้นจากวัยเรียนไปแล้วแต่มีการศึกษาน้อยหรือพลาดโอกาสเข้าศึกษาเมื่อเคยอยู่ในวัยเรียน โดยเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพการงานแล้วหรือผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงาน นอกจากนั้น ยังจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่พ้นจากวัยทำงานแล้วคือ วัยสูงอายุอีกด้วย

มีการจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ ได้แก่

- การศึกษาพื้นฐาน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การสอนอ่านเขียนเพื่อการอ่านออกเขียนได้ การศึกษาที่เทียบเท่าระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

- การศึกษาทางด้านวิชาชีพ ซึ่งมีการจัดอบรมวิชาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในหลากหลายสาขาอาชีพแบบมีประกาศนียบัตร และไม่มีประกาศนียบัตร

- การให้ความรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยการอบรม โดยวิทยากรและโดยสื่อต่าง ๆ

การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องกฎระเบียบต่าง ๆ รับผู้เรียนไม่จำกัดเพศ อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาเรียน สถานที่เรียน กิจกรรมการเรียนมุ่งสนองความต้องการของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น การเรียนไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ไม่จำเป็นต้องจัดในเวลาราชการ การวัดประเมินผล วัดตามสภาพและพัฒนาการของผู้เรียน

3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ประกอบด้วย

- การเรียนรู้ตามอัธยาศัยจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ รวมทั้งสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น

- การเรียนรู้ตามอัธยาศัยจากเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน ห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ ศูนย์สุขภาพชุมชน และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน

- การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อื่นได้แก่ 1) แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงวัฒนธรรมและองค์ความรู้ในแต่ละชุมชน 2) สื่อท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และค่านิยมของสังคมโดยผ่านศิลปะการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ 3) ครอบครัวซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียนตั้งแต่แรกเกิด และ 4) เครือข่ายกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่บุคคลจะเรียนรู้จากสภาพการดำเนินชีวิตประจำวัน เรียนรู้จากการทำงาน เรียนรู้จากครอบครัว เพื่อน สังคม สิ่งแวดล้อม สื่อประเภทต่าง ๆ และชุมชน โดยไม่ต้องเข้าเรียนหรือรับการศึกษาจากผู้สอนดังเช่น การศึกษาในระบบหรือการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยของไทยที่เป็นอยู่ยังไม่มีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเมื่อเทียบกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ สำหรับการศึกษิตตามอัธยาศัยของประเทศไทยที่พบได้แก่ การเรียนรู้ การดำเนินชีวิต และอาชีพจากครอบครัว เรียนรู้และสืบทอดประเพณีจากบรรพบุรุษ สังคม กลุ่มเพื่อน ญาติพี่น้อง และคนในชุมชน เรียนรู้จากการประกอบอาชีพการงาน จากสื่อต่าง ๆ ที่พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ในรูปแบบต่าง ๆ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ จากการรวมกิจกรรมของชุมชน ร่วมกิจกรรมของศาสนา ทางประเพณี เป็นต้น (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) โดยให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบ หรือในสถานศึกษาเดียวกันได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการเรียนจากสถาบันเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน และในมาตรา 8 ยังกำหนดให้มีการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน โดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2553)

ในปี 2546 ได้มีการกำหนดหลักการและแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนเพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียนและจัดทำแนวดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2546 และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รวบรวมข้อมูลและจัดทำ “แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549” ซึ่งมีผลบังคับใช้ได้จนถึงปัจจุบัน (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2549)

การดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาได้มีประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยไม่กำหนดอายุ เชื่อมโยงทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และ 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสะสมผลการเรียนและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์บุคคลไว้ในคลังหน่วยกิต

2.3.2 หลักการการเทียบโอนผลการเรียนรู้

ประเทศไทยได้กำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัยจากการฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบแนวทางการเทียบโอนในลักษณะต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการการศึกษาต่อเนื่อง ได้เปลี่ยนแนวการศึกษา ฝึกอบรมในระดับสูงขึ้น สามารถนำความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์ มาขอเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่หลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียเวลาเริ่มต้นใหม่ ตามการกำหนดของหน่วยงานจัดการการศึกษา

ตารางที่ 1 แนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทาง การจัดการ การพิจารณา	การเทียบโอนจาก การศึกษาในระบบ เข้าสู่การศึกษาในระบบ	การเทียบโอนจาก การศึกษานอกระบบ เข้าสู่การศึกษาในระบบ	การเทียบโอนจาก จัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาในระบบ	การเทียบโอนจากภาค การศึกษาโดยศูนย์การเรียนรู้ ระยะสั้น หลักสูตรเฉพาะ ประสบการณ์ทำงาน การฝึกอาชีพเข้าสู่ การศึกษาในระบบ	การเทียบโอนจากภาคการศึกษา ตามหลักสูตรต่างประเทศ เข้าสู่การศึกษาในระบบ
วิธีปฏิบัติ ในการจัด เข้าชั้นเรียน	เทียบโอนรายวิชา/สาระ/ กิจกรรมที่ผ่านการตัดสิน ผลการเรียนจาก สถานศึกษาเดิมได้ทั้งหมด และเข้าชั้นเรียนต่อเนื่อง จากที่เรียนอยู่เดิมเช่น จบ ป.1 จัดเข้าชั้นเรียน ป.2 สถานศึกษาอาจประเมิน บางรายวิชาที่จำเป็น เพื่อตรวจสอบความรู้ พื้นฐาน	เทียบโอนหมวดวิชา/สาระ/ กิจกรรมที่ผ่านการตัดสิน ผลการเรียนจาก สถานศึกษาเดิม 1. เรียนผ่านอย่างน้อย 3 หมวดวิชาจัดให้เรียน ปีที่ 2 ของระดับชั้น และลงทะเบียนเรียน ต่อไปตามปกติ 2. เรียนผ่านอย่างน้อย 6 หมวดวิชาจัดให้เรียน ปีที่ 3 ของระดับชั้นและ ลงทะเบียนเรียนต่อ ในรายวิชาที่จำเป็นต้อง เรียนเพื่อให้ครบเกณฑ์ การจบระดับชั้นตาม หลักสูตรของสถานศึกษา ใหม่ที่ได้รับเข้าเรียน	1. ให้นำผลการวัดและ ประเมินของเขตพื้นที่ การศึกษามาประกอบ การพิจารณา 2. ให้สถานศึกษาประเมิน ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ เพื่อการจัดเข้าชั้นเรียน	พิจารณาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ขอเทียบโอน ว่าตรงกับรายวิชา/สาระ/ กิจกรรมใด จึงทำ การประเมินหากปรากฏ ในโครงสร้างหลักสูตร ให้กำหนดและบรรจุชื่อนั้น ไว้ในหลักสูตร	1. สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นปีใด ให้พิจารณาเทียบโอน ภาคเรียนต่อภาคเรียน ปีต่อไป โดยนำพื้นความรู้สามัญเดิม มาประกอบการพิจารณาหรือ อาจจะประเมินเพิ่มเติมเพื่อ ตรวจสอบความรู้พื้นฐาน 2. รายวิชา/สาระ/กิจกรรม ที่ยังไม่ได้เทียบโอนเนื่องจาก ยังไม่ตัดสินผลการเรียน ให้ประเมินตามเกณฑ์ ที่สถานศึกษากำหนด

ตารางที่ 1 แนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาระบบระดับการศึกษาระดับพื้นฐาน (ต่อ)

แนวทาง การพิจารณา	การเทียบโอนจาก การศึกษาระบบ เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก การศึกษาระบบ เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก จัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาระบบ
การบันทึก ผลการเรียน ในใบแสดง ผลการเรียน	1. ไม่ต้องการรายวิชาและ ผลการเรียนเดิมกรอก ใบแสดงผลการเรียน ของสถานศึกษาใหม่ แต่ให้แนบ ผลการเรียนเดิมไว้กับ ใบแสดงผลการเรียนใหม่ และบันทึกจำนวนหน่วย ที่รับการเทียบโอน ตามโครงสร้างหลักสูตร ของสถานศึกษาเดิม ไว้ในช่องหมายเหตุ 2. รายวิชา/สาระ/ กิจกรรมที่ยังไม่ได้ตัดสิน ผลการเรียน และได้รับ การประเมินให้นำ ผลการประเมินกรอก ไว้ในช่องหมายเหตุ	ไม่ต้องการรายวิชาและ ผลการเรียนเดิมกรอกใบ แสดงผลการเรียนของ สถานศึกษาใหม่ แต่ให้แนบ ใบแสดงผลการเรียนเดิม ไว้กับใบแสดงผลการเรียน ใหม่และบันทึกจำนวน หน่วยที่รับการเทียบโอน ตามโครงสร้างหลักสูตร ของสถานศึกษาใหม่ไว้ ในช่องหมายเหตุ	การเทียบโอนจาก จัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก จัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก การจัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาระบบ
						1. ให้กรอกรายชื่อและจำนวนหน่วย ตามรายวิชาของสถานศึกษา ที่รับเข้าเรียนในใบแสดง ผลการเรียนของสถานศึกษา ที่รับเข้าเรียนโดยไม่ต้องกรอก ผลการเรียน และแนบใบแสดง ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิม และสถานศึกษาที่รับเข้าเรียน ไว้ด้วยกัน และบันทึก ผลการเทียบโอนไว้ในช่อง หมายเหตุ 2. รายวิชาที่ยังไม่ได้ตัดสิน ผลการเรียนและสถานศึกษา ที่รับเข้าเรียนได้ประเมิน ผลการเรียนแล้วให้นำ ผลการประเมินกรอกไว้ในช่อง หมายเหตุ

ตารางที่ 1 แนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาระบบระดับการศึกษาระดับพื้นฐาน (ต่อ)

แนวทาง การพิจารณา	การเทียบโอนจาก การศึกษาระดับ เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก การศึกษานอกระบบ เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจาก จัดการศึกษาโดยครอบครัว เข้าสู่การศึกษาระบบ	การเทียบโอนจากการจัด การศึกษาโดยศูนย์การเรียนรู้ ระยะสั้น หลักสูตรเฉพาะ ประสบการณ์ทำงาน การฝึกอาชีพเข้าสู่ การศึกษาในระบบ	การเทียบโอนจากการศึกษา ตามหลักสูตรต่างประเทศ เข้าสู่การศึกษาในระบบ
การคิด ผลการเรียนเฉลี่ย	การคิดผลการเรียนเฉลี่ย ให้นำผลการเรียนและ จำนวนหน่วยจาก สถานศึกษาเดิมมาคิดรวม กับผลการเรียนและจำนวน หน่วยที่ได้จากการเรียน ในสถานศึกษาใหม่และ คิดผลการเรียนเฉลี่ยรวม ตลอดช่วงชั้น	การคิดผลการเรียนเฉลี่ย ให้คิดจากรายวิชาที่มี จำนวนหน่วยและระดับ ผลการเรียนที่ได้เรียน ในสถานศึกษาใหม่	การคิดผลการเรียนเฉลี่ย ให้คิดจากรายวิชาที่ได้จาก การเรียนในสถานศึกษาใหม่ โดยไม่นำผลการประเมินของ เขตพื้นที่ที่มีระดับ ผลการเรียนมาคิดรวม	การคิดผลการเรียนเฉลี่ย ให้คิดจากรายวิชาที่ได้จาก การเรียนในสถานศึกษาใหม่ โดยไม่นำผลการประเมิน ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์มาคิดรวม	1. ให้คิดผลการเรียนเฉลี่ยจาก รายวิชาที่มีจำนวนหน่วยและ ระดับผลการเรียนที่ได้จาก การเรียนในสถานศึกษาใหม่ 2. รายวิชาที่ยังไม่ได้ตัดสิน ผลการเรียนจากหลักสูตร ต่างประเทศที่สถานศึกษา ที่รับเข้าเรียนได้ประเมินแล้ว และได้ระดับผลการเรียน ให้นำมาคิดผลการเรียนเฉลี่ย รวมกับผลการเรียนที่ได้จาก การเรียนในสถานศึกษาที่รับ เข้าเรียนตลอดช่วงชั้น

ที่มา : ปรับปรุงจาก “คู่มือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนความรู้และการสะสมหน่วยกิตการศึกษาระบบกับการศึกษาในระบบ.” โดย กลุ่มพัฒนาการศึกษา และกลุ่มงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบ, 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.

สถานศึกษาที่รับนักเรียนเข้าเรียนในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่เทียบโอนผลการเรียนและสถานศึกษาที่ผู้เรียนนำความรู้/ผลการเรียนรู้ออนในสถานะผู้ส่งต่อ จึงต้องดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนด้วย โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดทำระเบียบหรือแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อเป็นหลักในการดำเนินงานการเทียบโอนผลการเรียน และสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าศึกษาต่อเนื่องจะได้ทราบข้อกำหนดของสถานศึกษาและจะใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจสมัครเข้าเรียน

2. แต่งตั้งคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียนซึ่งเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนและประเมินความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้ขอเทียบโอน โดยหัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติผลการเทียบโอน สถานศึกษาอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพิ่มเติมได้ และกรรมการหรืออนุกรรมการควรมีความรู้พื้นฐานที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่จะเทียบโอน หากมีความจำเป็นสถานศึกษาสามารถเชิญผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากภายนอกเข้าร่วมเป็นกรรมการหรืออนุกรรมการ ทั้งนี้ การพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนควรมีระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ชัดเจน

3. จัดทำเอกสาร/หลักฐาน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการเทียบโอนผลการเรียนและการประเมิน

4. คุณสมบัติของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาที่รับเทียบโอนผลการเรียนเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอเทียบโอน โดยผู้ขอเทียบโอนจะต้องสมัครเข้าเป็นนักเรียนในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนก่อนยื่นความจำนงขอเทียบโอนและมีคุณสมบัติเฉพาะตามที่สถานศึกษาที่รับเทียบโอนกำหนด

5. การประเมินสถานศึกษาต้องมีระบบการประเมินที่มีมาตรฐาน มีความเที่ยงตรง ถูกต้องตามหลักวิชาเชื่อถือได้ ผู้ประเมินต้องมีความรู้ในวิชาที่ประเมินและต้องมีเครื่องมือและวิธีการประเมินที่หลากหลาย สถานศึกษาที่เทียบโอนอาจขอความร่วมมือจากองค์กรหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ประเมินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือและวิธีการ หรือขอความร่วมมือจากผู้ประเมินที่มีความรู้ประสบการณ์ ในสาขาวิชาที่ต้องการประเมิน

6. วิธีปฏิบัติและการจัดเข้าชั้นเรียน ผู้ขอเทียบโอนจะต้องมีเวลาเรียนอยู่ในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2549)

หลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนในระดับอุดมศึกษา

ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนจากหลากหลายรูปแบบสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ด้วยความยืดหยุ่น ไม่ต้องทิ้งงาน ทิ้งอาชีพ ไม่มีเงื่อนไขข้อผูกมัด และไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่อการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2545 โดยมีหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติดังนี้

คุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิขอเทียบโอนผลการเรียน

- 1) ต้องมีความรู้พื้นฐานตามที่กำหนดในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยในระดับที่ขอเทียบโอนผลการเรียน คือ ในระดับปริญญาตรีต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าขึ้นไป และในระดับบัณฑิตศึกษาต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป
- 2) ผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนต้องเป็นหรือเคยเป็นนักศึกษาของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าในหลักสูตรที่ทบวงมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายรับรอง
- 3) สถาบันอุดมศึกษาโดยความเห็นชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดคุณสมบัติอื่น ๆ ของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนเพิ่มเติมได้ เช่น ผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยจะต้องสอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาได้ในคณะวิชาที่ต้องการขอเทียบโอนผลการเรียนตามวิธีที่สถาบันอุดมศึกษาหรือคณะวิชากำหนด เป็นต้น

หลักเกณฑ์การเทียบวิชาเรียนและโอนหน่วยกิตระหว่างการศึกษาในระบบระดับปริญญาตรี

- 1) เป็นรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาในหลักสูตรระดับอุดมศึกษา หรือเทียบเท่าที่ทบวงมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายรับรอง
- 2) เป็นรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่มีเนื้อหาสาระครอบคลุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่ขอเทียบ
- 3) เป็นรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับคะแนน C หรือแถมระดับคะแนน 2.00 หรือเทียบเท่า
- 4) นักศึกษาจะเทียบรายวิชาเรียนและโอนหน่วยกิตได้ไม่เกินสามในสี่ของจำนวนหน่วยกิต รวมของหลักสูตรที่รับโอน

5) รายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่เทียบโอนจากต่างสถาบันอุดมศึกษาจะไม่นำมาคำนวณ แต่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม

6) นักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาที่รับโอนอย่างน้อยหนึ่งปี การศึกษา

7) ในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษาเปิดหลักสูตรใหม่จะเทียบโอนนักศึกษาเข้าศึกษาได้ไม่เกินกว่าชั้นปีและภาคการศึกษาที่ได้รับอนุญาตให้มีนักศึกษาเรียนอยู่ตามหลักสูตรที่ได้รับความเห็นชอบแล้ว

ระดับบัณฑิตศึกษา

1) เป็นรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา หรือเทียบเท่าที่ทบวงมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายรับรอง

2) เป็นรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่มีเนื้อหาสาระครอบคลุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่ขอเทียบ

3) เป็นรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับคะแนน B หรือแต่มีระดับคะแนน 3.00 หรือเทียบเท่า หรือระดับคะแนน S

4) การเทียบโอนหน่วยกิตในรายวิชาวิทยานิพนธ์ให้เป็นไปตามที่สถาบันอุดมศึกษา กำหนดโดยความเห็นชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษา

5) นักศึกษาจะเทียบรายวิชาเรียนและโอนหน่วยกิตได้ไม่เกินหนึ่งในสามของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรที่รับโอน

6) รายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่เทียบโอนจากต่างสถาบันอุดมศึกษาจะไม่นำมาคำนวณ แต่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม

7) นักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาที่รับโอนอย่างน้อยหนึ่งปี การศึกษา และลงทะเบียนเรียนรายวิชาหรือวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรที่เข้าศึกษาไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

8) ในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษาเปิดหลักสูตรใหม่จะเทียบโอนนักศึกษาเข้าศึกษาได้ไม่เกินชั้นปีและภาคการศึกษาที่ได้รับอนุญาตให้มีนักศึกษาเรียนอยู่ตามหลักสูตรที่ได้รับความเห็นชอบแล้ว

หลักเกณฑ์การเทียบโอนความรู้และการให้หน่วยกิตจากการศึกษานอกระบบและ/หรือการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าสู่การศึกษาในระบบ

1) การเทียบโอนความรู้จะเทียบเป็นรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาตามหลักสูตรและระดับการศึกษาที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้ขอเทียบโอนต้องการ

2) วิธีการประเมินเพื่อการเทียบโอนความรู้ในแต่ละรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชา และเกณฑ์การตัดสินการประเมินในแต่ละวิธีให้เป็นไปตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดโดยความเห็นชอบของสถาบันอุดมศึกษา

3) ผลการประเมินจะต้องเทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับคะแนน C หรือแต้มระดับคะแนน 2.00 หรือเทียบเท่าสำหรับรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาระดับปริญญาตรี และไม่ต่ำกว่าระดับคะแนน B หรือแต้มระดับคะแนน 3.00 หรือเทียบเท่าสำหรับรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชา ระดับบัณฑิตศึกษาจึงจะให้จำนวนหน่วยกิตของรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชานั้น แต่จะไม่ให้ระดับคะแนนตัวอักษร และไม่มีการนำมาคิดคะแนนผลการเรียน หรือคำนวณแต้มระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม

4) การบันทึกผลการเรียนให้บันทึกตามวิธีการประเมิน

5) การเทียบรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้หน่วยกิตได้รวมกันไม่เกินสามในสี่ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่ขอเทียบ และสำหรับจำนวนหน่วยกิตของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่จะให้เทียบโอนได้ให้สถาบันอุดมศึกษาโดยความเห็นชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษากำหนดตามความเหมาะสม โดยให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนั้น ๆ และตามหลักเกณฑ์การเทียบวิชาเรียนและโอนหน่วยกิตระหว่างการศึกษาในระบบ

6) นักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาที่รับโอนอย่างน้อยหนึ่งปี การศึกษาสำหรับหลักสูตรปริญญาตรี และสำหรับหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ให้สถาบันอุดมศึกษาโดยความเห็นชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษากำหนดตามความเหมาะสม โดยให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรนั้น ๆ ตามหลักเกณฑ์การเทียบวิชาเรียนและ โอนหน่วยกิตระหว่างการศึกษาในระบบสภาสถาบันอุดมศึกษาอาจเห็นชอบให้กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม โดยต้องไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์เบื้องต้น แต่ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการทบทวมหาวิทยาลัย ซึ่งปัจจุบันคือคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2.3.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนระบบธนาคารหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นระบบทะเบียนสะสมหน่วยกิตสำหรับผู้เรียนที่เข้าศึกษารายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรฝึกอบรบ หรือหลักสูตรระยะยาวในระดับอนุปริญญา หรือปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดไว้สำหรับการจัดการศึกษา และที่ได้จากการเทียบโอนในระบบคลังหน่วยกิต โดยจัดให้มีหลักฐาน

การสะสมหน่วยกิต อาทิ สมุดสะสมหน่วยกิต แฟ้มสะสมงานแบบอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์และฝาก
 ในคลังหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษา โดยมีรูปแบบสะสมหน่วยกิต ดังนี้

1) การเรียนรายวิชา/หลักสูตรต่าง ๆ ที่จัดการเรียนการสอนโดยสถาบันอุดมศึกษา
 ที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย
 รับรอง

2) การฝึกอบรมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน หรือสถาบันทางการศึกษาอื่น ๆ
 ที่ผ่านการประเมินโดยสถาบันอุดมศึกษาว่าเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาที่กำหนด

3) การเทียบโอนประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย
 และประสบการณ์บุคคล

สถาบันอุดมศึกษาที่ประสงค์จะเปิดดำเนินการระบบธนาคารหน่วยกิตจะกระทำได้อีก
 ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากสภาสถาบันอุดมศึกษา โดยให้อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษา
 เสนอขอความเห็นชอบจากสภาสถาบันอุดมศึกษาและแจ้งคณะกรรมการการอุดมศึกษาพิจารณา
 รับทราบ โดยมีหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1) ต้องเป็นหลักสูตรในสาขาวิชาที่คณะกรรมการการอุดมศึกษา รับทราบการเปิด
 ดำเนินการหลักสูตรแล้ว

2) กรณีเป็นหลักสูตรที่มีองค์วิชาชีพ ต้องเป็นหลักสูตรที่องค์วิชาชีพนั้น ๆ
 ให้การรับรองแล้ว และหากนำมาดำเนินงานในระบบคลังหน่วยกิตต้องแจ้งให้องค์วิชาชีพ
 รับทราบอีกครั้งหนึ่ง

3) สถาบันอุดมศึกษาต้องมีระเบียบ ข้อบังคับในการเทียบโอนผลการเรียน และ
 ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่รวมถึงการเทียบโอนประสบการณ์ รวมทั้งมีหลักเกณฑ์ กลไก และวิธีการ
 ในการประเมินผลการเรียน ผลลัพธ์การเรียนรู้ และประสบการณ์บุคคลของผู้เรียนที่ชัดเจน และ
 สอดคล้องตามหลักเกณฑ์การเทียบโอน ผลการเรียนรู้ระดับปริญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ

4) สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีบุคลากร/หน่วยงานรับผิดชอบเฉพาะสำหรับ
 การดำเนินงานในระบบคลังหน่วยกิต เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เรียน และดำเนินการ
 ให้มีการสะสมหน่วยกิตตามที่กำหนด

5) การดำเนินการหลักสูตรต้องมีการชำระไว้ซึ่งคุณภาพมาตรฐาน และมีการติดตาม
 ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

วิธีการและเงื่อนไขในการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิต สถาบันอุดมศึกษาต้องเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่วินิจฉัยรับเข้าศึกษา ให้คำแนะนำ การลงทะเบียน การประเมินผล การเทียบโอน การสะสมหน่วยกิต การวัดและประเมินผล และการให้ปริญญา โดยคำนึงถึงผลการเรียนที่เหมาะสมสำหรับการเรียนหลักสูตรระยะสั้นที่ไม่ต้องการคุณวุฒิการศึกษาให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำหลักสูตรให้อิงสมรรถนะหรือผลการเรียนรู้โดยมีจำนวนชั่วโมงในการเรียนที่สามารถเทียบเป็นหน่วยกิตได้ และมีระบบการวัดผลชัดเจน โดยสถาบันอุดมศึกษาอาจเลือกจัดหลักสูตรได้หลายแบบ เช่น 1) หลักสูตรเดิมที่สถาบันอุดมศึกษาใช้จัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว 2) หลักสูตรที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นใหม่ และ 3) หลักสูตรใหม่

การลงทะเบียนเรียนและการสะสมหน่วยกิตมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังนี้ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนและสะสมหน่วยกิตในสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งได้ โดยให้ผู้เรียนสะสมหน่วยกิตไว้ในคลังหน่วยกิต ของสถาบันอุดมศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนได้ สำหรับการลงทะเบียนเรียนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีข้อตกลงร่วมกันสามารถสะสมหน่วยกิตไว้ในระบบธนาคารหน่วยกิต โดยสถาบันอุดมศึกษาให้การยอมรับผลการเรียนซึ่งกันและกันได้ การสะสมหน่วยกิตจากการเทียบโอนประสบการณ์สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการประเมินผลรับผลการเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์บุคคล โดยสถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการประเมินผลที่มีหลักเกณฑ์และวิธีการชัดเจน การสะสมหน่วยกิตที่ได้จากการเทียบโอนผลการเรียนในกรณีที่ผู้เรียนลงทะเบียนเรียนหลายแห่งสามารถขอเทียบโอนผลการเรียนทุกแห่งได้

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบระบบธนาคารหน่วยกิตอย่างหลากหลาย เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาทรัพยากรบุคคลที่พร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามความต้องการอย่างถูกต้องและเหมาะสม ตัวอย่างมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบธนาคารหน่วยกิต เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เป็นต้น

ความหมายของระบบธนาคารหน่วยกิต

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ให้ความหมายของธนาคารหน่วยกิต หมายความว่า ธนาคารหน่วยกิตสำหรับรายวิชาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ให้ความหมายของธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) หมายความว่า ฐานข้อมูลการลงทะเบียนผลการเรียนรู้ หน่วยกิตสะสม การรับรองสมรรถนะของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้ให้ความหมายของระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) หมายความว่า ระบบที่ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนที่ได้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และ/หรือจากประสบการณ์ของผู้เรียน มาเก็บสะสมไว้ในธนาคารหน่วยกิต เพื่อรับประกาศนียบัตร วุฒิบัตร สัมฤทธิบัตร หรือ ปริญญาบัตร ตามรายวิชาหรือหลักสูตรของมหาวิทยาลัย โดยไม่จำกัดระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้ให้ความหมายของธนาคารหน่วยกิต หมายความว่า ระบบจัดเก็บสะสมหน่วยกิตที่ได้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์ โดยไม่จำกัดอายุของผู้เรียน คุณวุฒิของผู้เรียน ระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิต และระยะเวลาในการเรียน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ได้ให้ความหมายของการเทียบโอนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ หมายความว่า การขอเทียบโอนความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากการศึกษานอกระบบ และ/หรือการศึกษาตามอัธยาศัยของนักศึกษาเพื่อนับเป็นรายวิชาและหน่วยกิต เทียบเท่ารายวิชาตามหลักสูตรการศึกษา

คุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิขอเทียบโอนผลการเรียน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้มีสิทธิเข้าศึกษา ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้
1) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือ 2) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือ 3) เป็นหรือเคยเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สอบไล่ผ่านชั้นปีที่ 2 ขึ้นไป ตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือ 4) เป็นบุคคลทั่วไปที่มีศักยภาพและความพร้อมในการเรียนรายวิชาที่เปิดสอนในธนาคารหน่วยกิต หรือเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการประจำคณะสังกัดรายวิชา หรือเทียบเท่าขึ้นไป เกณฑ์การคัดเลือกและเงื่อนไขสำหรับผู้มีสิทธิลงทะเบียนเรียนในแต่ละรายวิชาให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการประจำคณะสังกัดรายวิชาหรือเทียบเท่าขึ้นไป ทั้งนี้ ต้องมีการประกาศเกณฑ์การคัดเลือกและเงื่อนไขให้ทราบโดยทั่วกัน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กำหนดให้บุคคลทั่วไปสามารถสมัครเป็นผู้เรียนได้ โดยไม่จำกัดเพศ อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความพิการ ศาสนา หรือสัญชาติโดยผู้เรียนสามารถสะสมผลการเรียนรู้อันธนาคารหน่วยกิตได้ตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ผู้ประสงค์ที่จะเข้าเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตต้องสมัครและขึ้นทะเบียนเป็นผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตตามประกาศของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนต้องขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัย สำหรับบุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือนักศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องขึ้นทะเบียนเพื่อเก็บสะสมหน่วยกิตในธนาคารหน่วยกิต ผู้ขอเทียบโอนจะต้องใช้เวลาศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์ขอเทียบโอนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ต้องมีคุณสมบัติ คือ 1) นักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยไม่น้อยกว่า 2 ภาคการศึกษาปกติ 2) วิธีการประเมินเพื่อเทียบความรู้ในแต่ละรายวิชา และเกณฑ์การตัดสินของการประเมินในแต่ละวิธีให้เป็นไปตามมหาวิทยาลัยกำหนด

การเทียบโอนผลการเรียน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การเทียบโอนจากประสบการณ์ การเทียบโอนจากการศึกษานอกระบบ และการเทียบโอนจากระบบการศึกษาตามอัธยาศัยให้อยู่ในดุลยพินิจของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอนุมัติของคณบดีเจ้าสังกัดหลักสูตร โดยอาจจัดให้มีการสอบข้อเขียน หรือภาคปฏิบัติเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบ และการศึกษิตตามอัธยาศัยเข้าสู่การศึกษาในระบบของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นดังนี้

1. ผู้มีสิทธิ์ขอเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบ และการศึกษิตตามอัธยาศัยเข้าสู่การศึกษาในระบบ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. คณะแจ้งรายชื่อกระบวนวิชาในความรับผิดชอบที่นักศึกษาสามารถยื่นคำร้องขอเทียบโอนผลการเรียนให้มหาวิทยาลัยทราบ เพื่อจัดทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย สำหรับวิธีการประเมินความรู้หรือเทียบโอนผลการเรียน และหลักเกณฑ์การตัดสินของกระบวนวิชา ให้จัดทำเป็นประกาศของคณะ

3. คณะที่นักศึกษาสังกัดต้องจัดให้มีการชี้แจงหลักการ วิธีการ และหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนให้นักศึกษาทราบ

4. นักศึกษายื่นคำร้องขอเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ส่งถึงสำนักทะเบียนและประมวลผล ภายในระยะเวลาที่กำหนดหากผลการเรียนที่ประสงค์จะเทียบโอน มิได้มีการประเมินโดยการสอบข้อเขียน หรือเป็นกระบวนวิชาที่มีหลักฐานประกอบการประเมินผลเพิ่มเติม ให้นักศึกษายื่นหลักฐานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวที่ คณะ สำนักวิชา /

ภาควิชาผู้รับผิดชอบกระบวนการวนวิชา ทั้งนี้ การเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยการฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา ต้องไม่เกินระยะเวลา 5 ปี ย้อนหลังโดยนับจากวันยื่นคำร้อง

5. การเทียบโอนผลการเรียน ต้องเทียบได้กับกระบวนการวนวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสาขาวิชาที่นักศึกษาสังกัด ทั้งนี้ ไม่นับรวมกระบวนการวนวิชาที่ได้ผ่านการประเมินผลมาแล้ว การเทียบโอนผลการเรียนต้องได้รับผลการประเมินไม่ต่ำกว่าระดับพอใช้ (ระดับคะแนน C) จึงจะนับเป็นหน่วยกิตสะสมเพื่อสำเร็จการศึกษา ผลการประเมินที่ได้จะไม่นำมาคำนวณค่าลำดับชั้นสะสมเฉลี่ย และบันทึกผลการเรียนจะเป็นไปตามวิธีการประเมินของกระบวนการวนวิชาหรือกลุ่มกระบวนการวนวิชานั้น โดยนักศึกษาจะขอเทียบโอนได้ไม่เกิน 36 หน่วยกิต

6. คณะเจ้าของวิชาแจ้งผลการพิจารณาต่อสำนักทะเบียนและประมวลผล เพื่อเสนอมหาวิทยาลัย พิจารณานุมัติการเทียบโอนผลการเรียน

7. กำหนดวันเวลาในการยื่นคำร้อง การประเมินผล และการประกาศผลการเทียบโอนผลการเรียนมหาวิทยาลัยจะแจ้งให้ทราบในแต่ละภาคการศึกษาปกติ

8. ในระหว่างที่รอการอนุมัติให้เทียบโอนผลการเรียน นักศึกษาต้องลงทะเบียนกระบวนการวนวิชาตามแผนการศึกษาของหลักสูตร โดยสามารถเพิ่มและถอนกระบวนการวนวิชาหลังกำหนดเป็นกรณีพิเศษโดยไม่ได้รับระดับคะแนน W

9. นักศึกษามีสิทธิอุทธรณ์ผลการเทียบโอนผลการเรียนต่อมหาวิทยาลัยได้ ในกรณีที่ผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนเห็นว่าไม่เป็นธรรม โดยให้ยื่นอุทธรณ์ภายใน 7 วัน หลังจากวันที่ยื่นคำร้อง ประกาศผลการเทียบโอนผลการเรียน

10. นักศึกษาที่ขอเทียบโอนผลการเรียน เกินกว่า 12 หน่วยกิต จะไม่มีสิทธิได้รับการเสนอให้ได้รับปริญญาเกียรตินิยม และเหรียญรางวัลเรียนดีตลอดหลักสูตร

11. ค่าธรรมเนียมในการเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามประกาศของมหาวิทยาลัย

12. ในกรณีที่นอกเหนือจากประกาศของมหาวิทยาลัย ให้อยู่ในอำนาจของอธิการบดีที่จะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง การโอนผลการเรียน การเทียบโอนผลการเรียน หรือการวัดและประเมินผลการศึกษาต้องมีระบบประเมินผลที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และการดำเนินการอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ ตามประกาศมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี หลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้ หน่วยกิต การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เข้าสู่การศึกษาในระบบ มีดังนี้

ระดับบัณฑิตศึกษา

1) วิธีการประเมินเพื่อเทียบโอนความรู้จะกระทำโดยการทดสอบมาตรฐาน หรือ การทดสอบที่ไม่ใช่มาตรฐาน การประเมินการจัดการศึกษา หรืออบรมที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐ หรือ เอกชนหรือการประเมินเพิ่มสะสมผลงาน

2) การเทียบชุดวิชาหรือรายวิชาจากการศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตาม อรรถศาสตร์ โดยความเห็นชอบของมหาวิทยาลัยกำหนด และให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ของหลักสูตรนั้น ๆ

3) การขอเทียบโอนความรู้เป็นชุดวิชาหรือรายวิชา ที่อยู่ในสังกัดภาควิชาหรือสาขา วิชาใด ให้ภาควิชาหรือสาขาวิชานั้น เป็นผู้กำหนดวิธีการและดำเนินการเทียบโอน โดยการเทียบโอน ความรู้นั้นต้องได้รับผลการประเมินเทียบได้ไม่ต่ำกว่า B หรือแต้มระดับคะแนน 3.00 หรือเทียบเท่า สำหรับชุดวิชาหรือรายวิชานั้นจึงจะให้นับหน่วยกิตรายวิชาหรือกลุ่มวิชานั้น แต่จะไม่ให้ระดับคะแนน ตัวอักษร และไม่มีการนำมาคิดคะแนนผลการเรียน เว้นแต่โมดูลการเรียนรู้ การเทียบโอนความรู้ ให้เป็นไปตามคณะกรรมการเทียบโอนกำหนด

4) รายวิชาเทียบโอนให้ จะไม่นำมาคิดค่าระดับคะแนนเฉลี่ยประจำภาค และค่าระดับ คะแนนเฉลี่ยสะสม โดยบันทึก Prior Learning Credits ไว้ส่วนบนของรายวิชาที่เทียบโอนให้ในใบ แสดงผลการเรียน เว้นแต่หลักสูตรที่มีองค์รววิชาชีพควบคุมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และข้อกำหนด ขององค์รววิชาชีพนั้น

5) บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือนักศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถเทียบโอน ผลการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิต เมื่อได้รับเข้าศึกษาเป็นนักศึกษาในหลักสูตรต้องใช้เวลาอยู่ใน มหาวิทยาลัยอย่างน้อยหนึ่งปีการศึกษา และลงทะเบียนรายวิชาหรือวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรที่เข้า ศึกษาไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ประกาศของมหาวิทยาลัย

ระดับปริญญาตรี

1) วิธีการประเมินเพื่อการเทียบโอนความรู้จะกระทำโดยบททดสอบมาตรฐาน การทดสอบที่ไม่ใช่การทดสอบมาตรฐาน การประเมินการจัดการศึกษาหรืออบรมที่จัดโดยหน่วยงาน ภาครัฐหรือเอกชนและการประเมินเพิ่มสะสมผลงาน

2) การเทียบโอนความรู้จะเทียบโมดูลการเรียนรู้หรือชุดวิชาหรือรายวิชา ตามหลักสูตร ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยโดยรายวิชาหรือกลุ่มวิชาที่เทียบโอนให้เมื่อรวมกันแล้วต้องมีจำนวน หน่วยกิตไม่เกินสามในสี่ของจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร

3) การขอเทียบโอนความรู้เป็นชุดวิชาหรือรายวิชา ที่อยู่ในสังกัดภาควิชาหรือสาขาวิชาใดให้คณะกรรมการเทียบโอน เป็นผู้กำหนดวิธีการและดำเนินการเทียบโอน โดยการเทียบโอนความรู้นั้นต้องได้รับผลการประเมินเทียบไม่ต่ำกว่า C หรือแต้มคะแนน 2.00 หรือเทียบเท่า จึงจะให้นับจำนวนหน่วยกิตชุดวิชาหรือรายวิชานั้น

4) รายวิชาที่เทียบโอนให้ จะไม่นำมาคิดค่าธรรมเนียมเฉลี่ยประจำภาค และค่าธรรมเนียมเฉลี่ยสะสม โดยบันทึก Prior Learning Credits ไว้ส่วนบนของรายวิชาที่เทียบโอนไว้ในใบแสดงผลการเรียน เว้นแต่หลักสูตรที่มีองค์รววิชาชีพควบคุม ให้เป็นไปตามเกณฑ์และข้อกำหนดขององค์รววิชาชีพนั้น ในกรณีมีเหตุความจำเป็น มหาวิทยาลัยมีเอกสิทธิ์ที่จะให้ภาควิชาหรือสาขาวิชาทำการประเมินความรู้ของผู้ที่จะขอเทียบโอนความรู้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี การเทียบโอนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ และการให้หน่วยกิตจากการศึกษานอกระบบและ/หรือการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจะกระทำได้โดยต้องได้รับอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยตามความเห็นชอบของคณะกรรมการประจำคณะ โดยยึดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) การเทียบความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ จะเทียบเป็นรายวิชาตามหลักสูตรที่เปิดสอนตามปีการศึกษาที่นักศึกษาได้เข้าศึกษา การเทียบประสบการณ์จากการทำงานต้องคำนึงถึงความรู้ที่ได้จากประสบการณ์เป็นหลัก โดยให้คณะกรรมการประจำคณะแต่งตั้งคณะกรรมการจากภาควิชาหรือสาขาที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการเทียบระดับความรู้ความสามารถทักษะและประสบการณ์ของนักศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งด้วยการทดสอบการประเมิน แฟ้มสะสมผลงาน หรือการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ครอบคลุมลักษณะของนักศึกษาตามมาตรฐานของรายวิชาเทียบโอน

2) การเทียบรายวิชาสามารถเทียบรายวิชาโดยหน่วยกิตรวมกันไม่เกิน 3 ใน 4 ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรที่ขอเทียบ

3) นักศึกษาจะต้องใช้เวลาศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยไม่น้อยกว่า 2 ภาคการศึกษาปกติ

4) วิธีการประเมินเพื่อเทียบความรู้ในแต่ละรายวิชาและเกณฑ์การตัดสินของการประเมินในแต่ละวิธีให้เป็นไปตามมหาวิทยาลัยกำหนด

การเทียบโอนผลการเรียนมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1) รายวิชาที่นำมาเทียบโอนจะต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของหลักสูตรใหม่
- 2) รายวิชาเดิมที่จะนำมาพิจารณาเทียบโอน จะต้องมีการศึกษาในระดับคะแนนไม่ต่ำกว่า C หรือ แต้มระดับคะแนนไม่ต่ำกว่า 2.00 หรือเทียบเท่า
- 3) การวัดผลการศึกษาให้คำนวณแต้มระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมเฉพาะรายวิชาที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเท่านั้น
- 4) การบันทึกผลการเรียนให้บันทึกเป็น S และไม่มีการนำมาคำนวณ
- 5) นักศึกษาจะต้องชำระค่าธรรมเนียมการเทียบโอนตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด
- 6) การขอเข้าศึกษาเพื่อปริญญาที่สอง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี หรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นที่มีวิทยฐานะเทียบเท่า อาจขอเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีสาขาวิชาอื่นเป็นการเพิ่มเติมได้ แต่ต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบ หรือ ประกาศมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีว่าด้วยการรับนักศึกษา โดยให้คณะกรรมการประจำคณะพิจารณาเลือกนักศึกษาตามเงื่อนไขจำนวนวิชา จำนวนหน่วยกิต และระยะเวลาที่นักศึกษาจะต้องศึกษาเพิ่มเติม แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของจำนวนปีที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และให้บันทึกรหัสวิชา ชื่อวิชา ที่ได้รับเทียบโอนตามรูปแบบของมหาวิทยาลัยตามรุ่นที่เข้าศึกษา

จากการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนระบบธนาคารหน่วยกิตของแต่ละมหาวิทยาลัยได้ให้ความหมายของระบบธนาคารหน่วยกิตไว้ว่า ระบบธนาคารหน่วยกิตคือระบบที่ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนที่ได้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และจากประสบการณ์มาเก็บสะสมไว้ในธนาคารหน่วยกิต เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการรับรองผลการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคุณสมบัติของผู้สมัครไม่มีการจำกัดเพศ อายุ วุฒิการศึกษา แต่ผู้ที่ประสงค์จะเข้าเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตต้องขึ้นทะเบียนเป็นนิสิต นักศึกษา ของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ วิธีการเทียบโอนในแต่ละมหาวิทยาลัยที่ยกตัวอย่างมานั้นมีวิธีการเทียบโอนที่คล้ายคลึงกัน เช่น รายวิชาที่ขอเทียบโอนความรู้นั้นต้องได้รับการประเมินเทียบได้ไม่ต่ำกว่า C หรือแต้มคะแนน 2.00 ในระดับปริญญาตรี แต่วิธีการเทียบโอนในแต่ละมหาวิทยาลัยต้องเป็นไปตามกฎระเบียบมหาวิทยาลัยและความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้จัดการหลักสูตร หรือคณบดี

2.3.4 กลุ่มเป้าหมายผู้เรียน

กลุ่มเป้าหมายของผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิต คือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติโดยไม่จำกัดเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ (รวมถึงผู้พิการ ผู้มีพรสวรรค์ พิเศษ) ผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ และเข้ามาเรียนในหลักสูตรหรือโปรแกรมระยะสั้นในสถาบันที่เข้าร่วมกับระบบธนาคารหน่วยกิต ผู้ที่มีทักษะฝีมือ ประสบการณ์ในกลุ่มงานต่าง ๆ ที่มีการรับรองจากคุณวุฒิวิชาชีพ ผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรจากการอบรมอาชีพต่าง ๆ และต้องการขอเทียบโอนเป็นหน่วยกิต อย่างเป็นทางการจากระบบธนาคารหน่วยกิต รวมทั้งผู้ที่ต้องการรับรองหน่วยกิตจากที่เคยได้จากสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรมด้านอาชีวศึกษาและผู้ที่ต้องการคุณวุฒิส่งขึ้นจากประกาศนียบัตรสายอาชีพที่มีอยู่แล้ว กลุ่มแรงงานที่มีคุณสมบัติไม่น้อยหรือไม่สอดคล้องกับคุณวุฒิวิชาชีพ และกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่เข้าเกณฑ์และสนใจเข้าศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิต

โดยผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ต้องการเพิ่มพูนความรู้ โดยเข้าศึกษาในรายวิชาต่าง ๆ หรือหลักสูตรระยะสั้นในระดับประกาศนียบัตร วุฒิบัตร สัมฤทธิ์บัตร ที่ต่ำกว่าระดับอนุปริญญาต้องมีคุณสมบัติตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด
2. ในกรณีผู้ที่เข้าสู่การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือปริญญาตรี ในระบบคลังหน่วยกิตจะต้องมีสมรรถนะที่แสดงถึงองค์ความรู้ที่สามารถเทียบได้กับองค์ความรู้ในระดับชั้นของอนุปริญญาหรือปริญญาตรีในศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สามารถวัดและประเมินผลได้

2.3.5 กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบคุณวุฒิวิชาชีพ กับระบบธนาคารหน่วยกิต

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: NQF) มีหลักการสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงระบบคุณวุฒิของประเทศทุกระดับ และประเภทยึดโยงกับระดับความสามารถของบุคคลที่เป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ การศึกษา การฝึกอบรม และประสบการณ์ จากกรอบคุณวุฒิทางการศึกษาซึ่งเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานทางการศึกษา และกรอบมาตรฐานอาชีพ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานด้านมาตรฐานอาชีพ/ฝีมือแรงงาน/วิชาชีพ และองค์กรต่าง ๆ ที่ต้องใช้กลไกของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติในการเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดระบบการพัฒนากำลังคนระดับชาติที่เป็นเอกภาพ

แนวทางการเชื่อมโยงและเทียบเคียงเข้าสู่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติทั้งในส่วนของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษา และผู้ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอาชีพ ต้องมีกลไก/ระบบการเข้าสู่ระดับคุณวุฒิที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพื่อให้บุคคลที่มี

คุณวุฒิทางการศึกษาหรือมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์หรือสมรรถนะจากการปฏิบัติงานสามารถเทียบโอนหรือเติมเต็มอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ได้รับการรับรองและยกระดับคุณวุฒิตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวทางการเชื่อมโยง/เทียบเคียงสู่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

ที่มา: “กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง.” โดย กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาเฉพาะด้าน. 2560. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

การเทียบโอนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เพื่อเข้าสู่ระบบการศึกษาเป็นการเปิดโอกาสให้แรงงานที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานนำผลการทดสอบมาเทียบโอนกับสมรรถนะรายวิชาเพื่อเป็นหน่วยกิตได้ แต่ควรมีหน่วยงานกลางเพื่อรับผิดชอบในการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานสู่คุณวุฒิวิชาชีพ โดยนำระบบสะสมหน่วยกิตมาใช้เพื่อการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์เดิม รวมทั้งความรู้ ทักษะของผู้ที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแล้วมาเทียบเป็นหน่วยกิตและเก็บสะสมไว้ใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการยกระดับกำลังคนของประเทศ (อนุชัช งามวรัญกุล และนลินรัตน์ รักกุลศล, 2556)

2.3.6 ผลการจัดการเรียนระบบธนาคารหน่วยกิต

จากผลการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงาน เพื่อคุณวุฒิ การศึกษาวิชาชีพ (อนุชัช งามวรัญกุล และนลินรัตน์ รักกุลศล, 2556) พบว่า ปัจจัยเงื่อนไขของระบบ การเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพของสถานศึกษาทางการอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา 2) กรมพัฒนาฝีมือแรงงานกับหน่วยงานต้นสังกัด 3) ด้านความพร้อมสถานศึกษาอาชีวศึกษา 4) ด้านความร่วมมือของสถานประกอบการและความพร้อมของคณาจารย์

จากการศึกษาผลการทดลองใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) เพื่อพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียน (พัชราภา ต้นดิษฐเวช, 2561) พบว่า ผลการทดลองรูปแบบบริหารจัดการด้วยการนำรูปแบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดตาก ผลที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา คือ เกิดการสร้างเครือข่ายและ มีการทำการตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษาทำให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เทียบ โอนผลการเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนากระบวนการทำงาน สำหรับผู้เรียนเกิดการสร้าง โอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ข้อจำกัดที่เกิดจากการทดลองคือ ผู้บริหารและครูที่สถานศึกษาไม่เคยดำเนินการเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนความรู้และ ประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ ขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

2.3.7 ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิตเกิดขึ้นจาก หลายสาเหตุด้วยกันเนื่องจากการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ยังไม่สามารถ เชื่อมโยงกันได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยจากการศึกษาการจัดการระบบธนาคารหน่วยกิตที่ผ่านมา สามารถสรุปปัญหาได้ ดังนี้

1) การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของระบบธนาคารหน่วยกิต ยังไม่มีการกำหนดออกมาเป็นกฎหมายที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติได้อย่างชัดเจน และการจัดการศึกษาตามแบบราชการซึ่งเต็มไปด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และขั้นตอนการดำเนินงาน ทำให้ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานและการปรับตัวของสถานศึกษา

2) ยังไม่มีหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน ที่รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิต อย่างเป็นระบบและชัดเจน ที่จะสามารถพัฒนา ขับเคลื่อน เชื่อมโยงการจัดการระบบธนาคารหน่วยกิตของภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชน ภาคประกอบการ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านแรงงานให้สามารถร่วมกันขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตให้ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) ความไม่เสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา ประชาชนเข้าถึงการศึกษาได้ยาก การจัดการศึกษายังไม่สามารถทำได้ทั่วถึง ยังขาดความต่อเนื่องและไม่เท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล

4) กฎระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันการศึกษาทุกระดับยังไม่เอื้อต่อการดำเนินงานของระบบธนาคารหน่วยกิต เนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากห้องเรียนยังไม่สอดคล้องกับการนำไปประกอบอาชีพในชีวิตจริงได้อย่างเต็มที่ หรือประสบการณ์ด้านการทำงานยังไม่สามารถเทียบโอนเข้าสู่ระบบธนาคารหน่วยกิตได้อย่างแท้จริง

5) งบประมาณในการดำเนินงานและทรัพยากรที่สนับสนุนเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตยังมีอย่างจำกัด เช่น บุคลากรที่ทำงานด้านระบบธนาคารหน่วยกิตยังมีจำนวนจำกัด ยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

6) การวัดและการประเมินผลการเรียน เน้นการวัดความรู้ ความจำในเนื้อหาที่ได้เรียนมากกว่าเน้นการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน หรือการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและยังไม่เป็นการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง

7) สถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนยังไม่มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้หรือพัฒนาความรู้ โอกาสในการเรียนรู้ระหว่างการทำงานมีค่อนข้างน้อย และบางหน่วยงานยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิต จึงไม่สามารถรองรับผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตได้ (อรุณี ตรีการไพโรจน์, 2561; ระชา ฤชชงค์, 2561; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549; สุบิน ไชยยะ, 2562)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทั้งการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ การจัดสรรด้านงบประมาณและทรัพยากร การจัดการของสถาบันการศึกษา การวัดและการประเมินผล และการรองรับของสถานประกอบการ ล้วนมีผลกระทบต่อจัดการ การพัฒนา กลไกการขับเคลื่อน และการสร้างความเชื่อมโยง ซึ่งทำให้การจัดการระบบธนาคารหน่วยกิตและ ผู้เรียนในระบบไม่สามารถพัฒนาทักษะความรู้ได้เท่าที่ควร

2.4 การเปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับประเทศไทย

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะสำคัญของธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับ ประเทศไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้ทุกประเทศจะมีหลักการในการพัฒนาธนาคารหน่วยกิตที่เหมือนกัน ในทางปฏิบัติแล้วแต่ละประเทศจะมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับประเทศไทย

ประเทศ	แนวคิด	รูปแบบและวิธีการสะสมหน่วยกิต
ไทย	<ul style="list-style-type: none"> - จากการจัดประชุมเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) ใน พ.ศ. 2532 - องค์การยูเนสโก ธนาคารโลก และองค์กรยูนิเซฟได้ร่วมกับรัฐบาลไทย - การปฏิรูปพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย - การสะสมผลการเรียนรู้และกิตติคุณเทียบโอนผลการเรียนรู้สามารถทำได้โดย <ul style="list-style-type: none"> - การเทียบโอนจากการศึกษาการเทียบโอนจากการศึกษา - ในระบบเข้าสู่การศึกษาในระบบ - การเทียบโอนจากการศึกษานอกระบบเข้าสู่การศึกษาในระบบ - การเทียบโอนจากการศึกษาโดยครอบครัวเข้าสู่การศึกษาในระบบ - การเทียบโอนจากการจัดการศึกษาโดยศูนย์การเรียนการศึกษาตามหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรเฉพาะประสบการณ์ทำงาน การศึกษาพิเศษเข้าสู่การศึกษาในระบบ - การเทียบโอนจากการศึกษาหลักสูตรต่างประเทศเข้าสู่การศึกษาในระบบ
สิงคโปร์	<ul style="list-style-type: none"> - จากวิสัยทัศน์ของประเทศที่ต้องการมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ทำให้ต้องพัฒนาศักยภาพของประชาชนทุกคนให้มีคุณภาพ - ในปี 2557 รัฐบาลสิงคโปร์ดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศให้เป็น “Smart Nation” โดยการสร้างพลเมืองให้มีความรู้ความสามารถพัฒนาและยกระดับการศึกษาตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต - ในปี 2559 ดำเนินโครงการ “Skills Future Credit” สำหรับลูกจ้างวัยทำงานสามารถพัฒนาทักษะของตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต - ในปี 2560 ได้ดำเนินโครงการ Individual Learning Portfolio (ILP) สำหรับนักเรียน นักศึกษาเพื่อช่วยในการวางแผนการศึกษา การฝึกอบรม และแนวอาชีพ เตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการพัฒนาทักษะเพื่อจัดช่องว่างของทักษะอาชีพ โดยผู้ที่ได้รับ Skills Future Credit จะได้รับเงิน 500 ดอลลาร์สิงคโปร์ เป็นเครดิตที่ไม่มีวันหมดอายุ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับประเทศไทย (ต่อ)

ประเทศ	แนวคิด	รูปแบบและวิธีการสะสมหน่วยกิต
<p>สาธารณรัฐเกาหลี</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในปี พ.ศ. 2535 มีการปฏิรูปการศึกษาและการใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (ACBS) เพื่อการพัฒนาสังคมแบบเปิดและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเกาหลีใต้ - ในปี พ.ศ. 2540 องค์การ UNESCO และ OECD ได้เรียกร้องให้นานาชาติหันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต - ในปี พ.ศ. 2540 มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มีสาระส่วนหนึ่งว่าด้วยการรับรองหน่วยกิตการศึกษา - ในปี พ.ศ. 2551 สถาบันการศึกษาตลอดชีวิตแห่งชาติ (NILE) ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบการศึกษาตลอดชีวิตโดยตรง 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถทำการเทียบโอนทุกรายวิชาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยมีคะแนน 60 คะแนนขึ้นไป - ปริญญาตรี ผู้เรียนต้องสะสมหน่วยกิตอย่างน้อย 140 หน่วยกิต - อนุปริญญา ผู้เรียนต้องสะสมหน่วยกิตอย่างน้อย 80 หน่วยกิต
<p>ออสเตรเลีย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มจาก Brown (2535) ตั้งข้อสังเกตว่าทหารผ่านศึกในสหรัฐอเมริกาที่กลับจากสงครามโลกครั้งที่สองและสงครามเวียดนามไม่สามารถกลับเข้าสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนได้ - หลายสถาบันการศึกษาในรัฐนิวเจอร์ซีย์ร่วมกันจัดทำระบบการเทียบมาตรฐานความรู้จากการศึกษาในกระบวน กับรายวิชาตามหลักสูตรการศึกษาในระบบ - ประเทศออสเตรเลียให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและมีกอบีฟิให้กับพ่อค้าและนักธุรกิจ โดยเน้นการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (RPL) - ใช้การรับรองผลการเรียนรู้เดิมเพื่อรับรองผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษาในระบบ การทำงาน และประสบการณ์ เพื่อนับเป็นหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรหรือคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้การรับรองสมรรถนะของบุคคลโดยยึดโยงกับการควบคุมดูแลแห่งชาติ - ชุดเครื่องมือการรับรองผลการเรียนรู้เดิมจัดทำเป็นเอกสาร คู่มือ จำนวน 5 เล่ม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้รับผิดชอบแต่ละส่วน ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่ขึ้นทะเบียน - ผู้ประเมิน - ผู้ต้องการรับการประเมิน - นายจ้าง - การประเมินแบบกลุ่ม

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับประเทศไทย (ต่อ)

ประเทศ	แนวคิด	รูปแบบและวิธีการสะสมหน่วยกิต
สหรัฐอเมริกา	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มจากการเทียบโอนสำหรับทหารผ่านศึกที่กลับจากสงครามโลกครั้งที่ 2 - มี American Council on Education's Center for Education Attainment and Innovation เป็นองค์กรนำการเคลื่อนไหวระดับชาติในการรับรองและส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่และพัฒนาโปรแกรมและความคิดริเริ่มหลากหลาย - ในปี พ.ศ. 2497 ได้สร้าง ACE's Military Programs ที่เชื่อมความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมกับอุดมศึกษาทำหลักสูตรฝึกอบรมและประสบการณ์ทางทหารมาเทียบได้เท่ากับหน่วยกิตการศึกษาระดับวิทยาลัย - ในปี พ.ศ. 2517 จัดตั้ง American Council on Education's College Credit Recommendation Service หรือ ACE CREDIT เพื่อเชื่อมการเรียนรู้ในสถานประกอบการกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ทำให้ผู้เรียนได้รับหน่วยกิตการศึกษาจากการฝึกอบรมนอกโปรแกรม การเรียนในระบบดั้งเดิมเป็นครั้งแรก 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถได้รับหน่วยกิตจากการเรียนตามหลักสูตร การทดสอบ การฝึกงาน และรูปแบบการเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งการเรียนรู้บนระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย - โดยมีการตรวจสอบผลการเรียนรู้ คือ <ul style="list-style-type: none"> - วิธีที่เป็นทางการ - วิธีที่เป็นทางการน้อยลง
สหภาพยุโรป	<ul style="list-style-type: none"> - ในปี 2541 มีการประชุมร่วมกันของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพัฒนาอุดมศึกษาของยุโรปและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษา - ปี 2542 ประเทศในสหภาพยุโรป 29 ประเทศ ลงนามร่วมกัน ทำให้เกิดปฏิญญาโบลญญา - ในปี 2544 จากการประชุมร่วมกันที่ปราก (Prague) ประเทศสาธารณรัฐเช็ก ทำให้เกิดการสนับสนุนการเรียนรู้อุตสาหกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - 1 ปีการศึกษาเท่ากับ 60 ECTS - 1 ECTS เท่ากับภาระงาน 25 – 30 ชั่วโมง โดย 1 ปีการศึกษา มีภาระงานเท่ากับ 1,500 – 1,800 ชั่วโมง - ปริญญาตรี ผู้เรียนต้องสะสมหน่วยกิตอย่างน้อย 90 – 120 ECTS - ปริญญาโท ผู้เรียนต้องสะสมหน่วยกิตอย่างน้อย 180 – 240 ECTS

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับประเทศไทย (ต่อ)

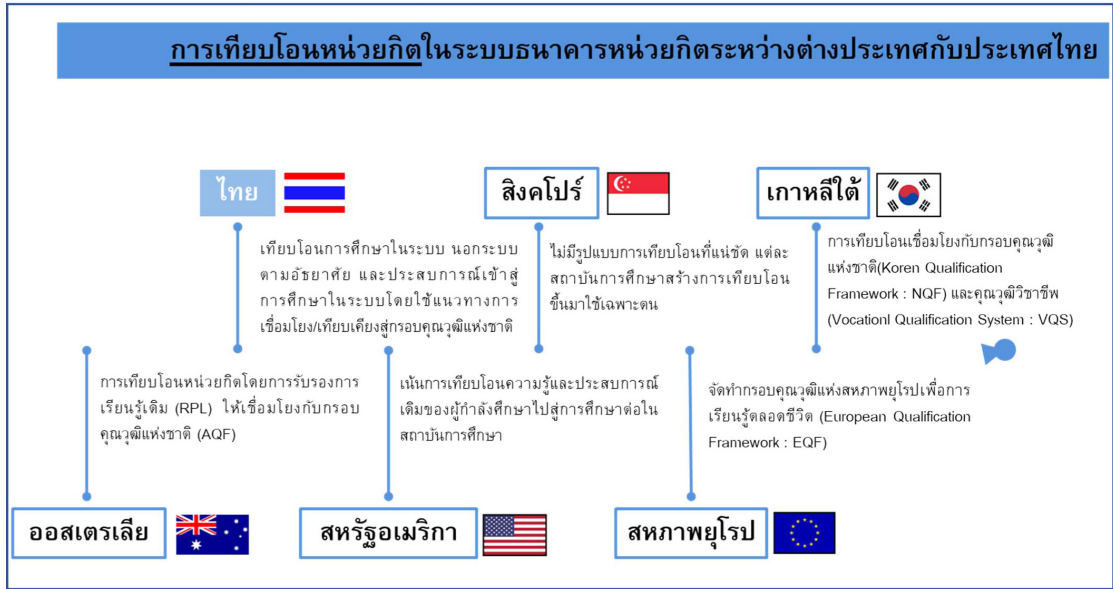
ประเทศ	กลุ่มเป้าหมายผู้เรียน	การเทียบโอน	ปัญหา
ไทย	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนทั่วไปที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติ โดยไม่จำกัดเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ - ต้องการเพิ่มพูนความรู้ - มีสมรรถนะที่แสดงถึงองค์ความรู้ที่สามารถเทียบได้กับองค์ความรู้ในระดับชั้นอนุปริญญา หรือปริญญาตรี 	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Thailand National Qualifications Framework: Thailand NOF) เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระบบคุณวุฒิของประเทศทุกระดับและทุกประเภท - ให้บุคคลที่มีคุณวุฒิทางการศึกษา หรือมีทักษะความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์หรือสมรรถนะจากการทำงานปฏิบัติงานเทียบโอนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และยกระดับคุณวุฒิ ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ชัดเจน - ยังไม่มีหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุนดูแลรับผิดชอบอย่างชัดเจน - ประชาชนยังเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ยาก - กฎระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันการศึกษา ยังไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน - งบประมาณและทรัพยากรที่สนับสนุน ยังไม่อย่างจำกัด - การวัดและการประเมินผลเน้นวัดความรู้ ความจำมากกว่าการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน - สถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนยังขาดการสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้
สิงคโปร์	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนที่จบมัธยมศึกษา - กลุ่มบุคคลที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่มีการจัดทำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เพื่อเชื่อมโยงคุณวุฒิการศึกษา - มีการจัดทำระบบคุณวุฒิทักษะแรงงาน (Singapore Workforce Skill Qualification: WSO) เพื่อใช้ในการเทียบคุณวุฒิทักษะอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในด้านสังคม และวัฒนธรรม - จากวัฒนธรรมและประเพณีส่งผลให้สังคมไม่ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้ - ถูกจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและสายอาชีพ - มีค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้สูง - มีจำนวนบัณฑิตเพิ่มขึ้นในระบบเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะที่จำเป็นในการทำงาน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับประเทศไทย (ต่อ)

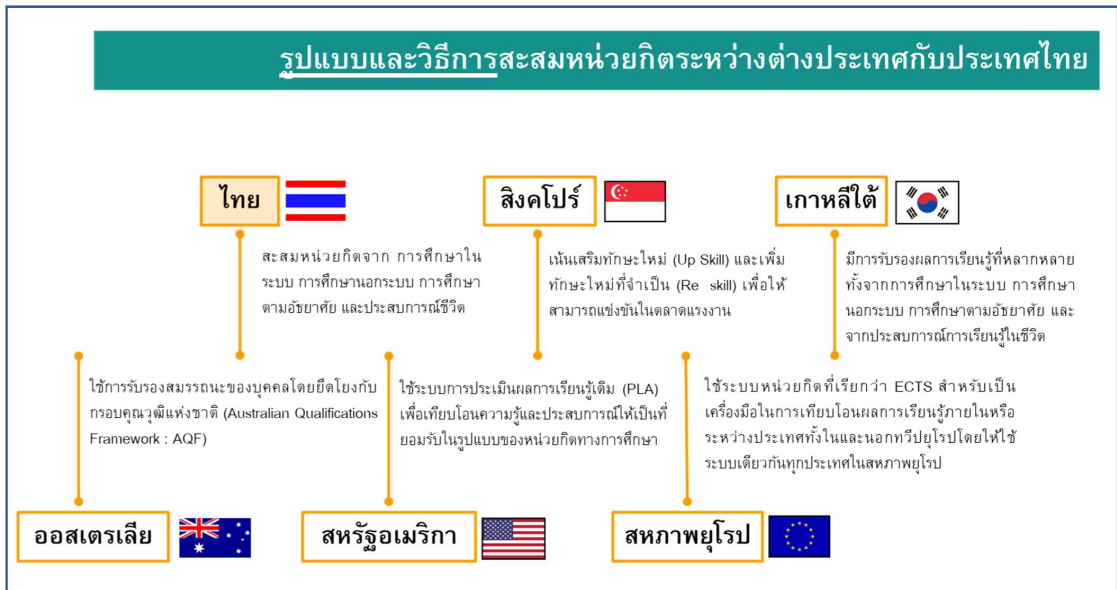
ประเทศ	กลุ่มเป้าหมายผู้เรียน	การเทียบโอน	ปัญหา
เกาหลีใต้	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม หรือผู้เรียนที่ต้องหยุดเรียนเพื่อไปเป็นทหาร - ผู้ที่ไม่สามารถเรียนจบตามหลักสูตร - ในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย - ผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรจากการอบรม อาชีพต่าง ๆ - ผู้ที่ต้องการรับใบปริญญาบัตรใบที่ 2 - ผู้ที่ต้องการรับรองหน่วยกิตจากที่เคยได้จาก สถานศึกษา - ผู้ที่มีทักษะฝีมือในกลุ่มงานด้านศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรม - ผู้ที่ต้องการยื่นขอสอบใบประกอบวิชาชีพเฉพาะ - ผู้ที่ต้องการรับใบปริญญาตรี 	<ul style="list-style-type: none"> - การเทียบโอนหน่วยกิตการเรียนรู้ในรายวิชา ของ (National Institute for Lifelong Education: NILE) มีการกำหนดตาราง เทียบคะแนนโดยสามารถเทียบโอนทุกรายวิชา จากทั้ง <ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาในระบบ - การศึกษานอกระบบ - การศึกษาตามอัธยาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับผู้เรียนที่จบจากหลักสูตร ระบบธนาคารหน่วยกิตยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร - ขาดแคลนผู้ลงทะเบียนเรียน - ความไม่แน่ใจเชื่อถือด้านคุณภาพการศึกษา
ออสเตรเลีย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ที่ต้องการเรียนต่อ - ผู้ที่ต้องการนำสมรรถนะที่เกิดจากการทำงาน มาเทียบกับระดับมาตรฐานของรัฐเพื่อการรับรอง อย่างเป็นทางการ - ผู้ที่ศึกษาจากต่างประเทศ ต้องการนำสมรรถนะ ที่มีอยู่มาเทียบกับมาตรฐานของรัฐเพื่อการรับรอง อย่างเป็นทางการ - ผู้ที่ต้องการเทียบมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อเป็นที่ยอมรับทางธุรกิจ 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดการรวมหน่วยกิตของการรับรอง การเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning: RPL) ให้เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิ แห่งชาติ (Australian Qualifications Framework: AQF) ในการศึกษาระดับโรงเรียน สาอาชีว และระดับอุดมศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - การตีความผลการเรียนรู้เดิม - ยังมีความแตกต่างกันของระดับการปฏิบัติ ในแต่ละระดับ - ยังคงมีประเด็นโต้แย้งในเรื่องค่าใช้จ่ายระหว่าง ผู้รับรองและผู้ขอรับรอง โดยผู้ขอรับรอง หวังที่จะไม่เสียค่าใช้จ่ายขณะที่ผู้รับรอง จำต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศกับประเทศไทย (ต่อ)

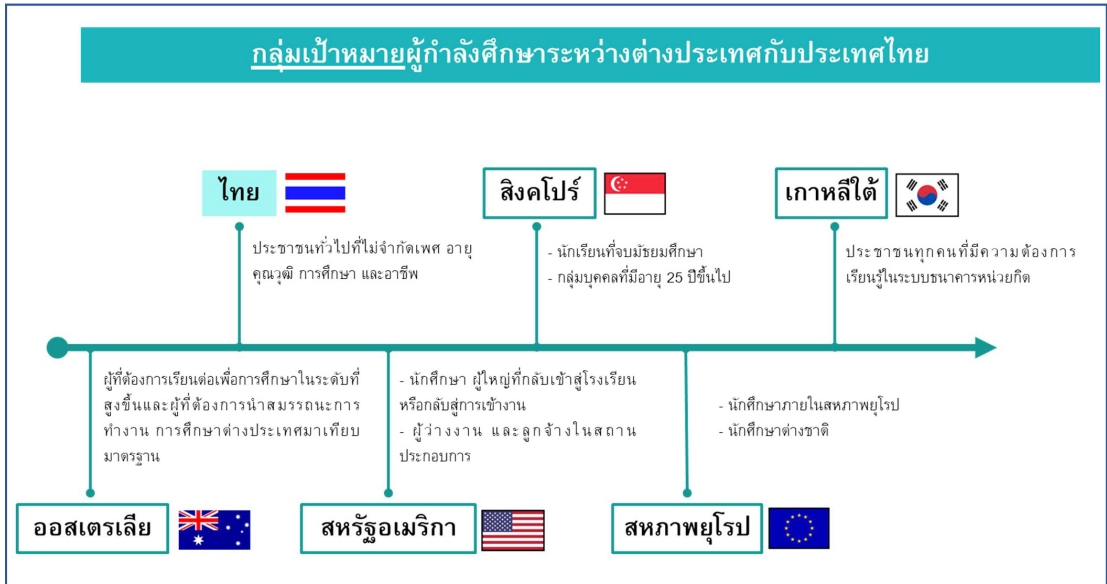
ประเทศ	กลุ่มเป้าหมายผู้เรียน	การเทียบโอน	ปัญหา
สหรัฐอเมริกา	<ul style="list-style-type: none"> - นักศึกษา ผู้ใหญ่ที่กลับเข้าสู่โรงเรียนหรือกลับสู่การทำงาน - ผู้ว่างงาน และลูกจ้างในสถานประกอบการ 	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนไปสู่การเรียนต่อในสถานศึกษา - เน้นการประเมินจากผลงานที่ผ่านมา โดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เป็นหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนยังเกิดความสับสนเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิต - การประเมินคุณวุฒิยังไม่สามารถเชื่อมโยงกันในทุกสถาบันการศึกษา - รูปแบบการเทียบโอนหน่วยกิตยังไม่มีความมาตรฐานเดียวกัน - บุคลากรในการเทียบโอนหน่วยกิตยังไม่มีความนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน
สหภาพยุโรป	<ul style="list-style-type: none"> - นักศึกษามหาวิทยาลัยในสหภาพยุโรป - นักศึกษาดังชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> - การเทียบโอนอ้างอิงจากกรอบคุณวุฒิแห่งสหภาพยุโรป (European Qualification Framework: EQF) - ให้แต่ละประเทศปรับระบบคุณวุฒิการศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งสหภาพยุโรป และสามารถรับรองคุณวุฒิได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - การไม่ยอมรับกระบวนกรใบโดยย่อ เนื่องจากนักศึกษากลางรายมองว่าเป็นการบังคับจากเบื้องบน - คุณภาพของบัณฑิตที่จบมาแล้วสามารถเป็นที่ยอมรับทางสังคมและภาคธุรกิจได้มากนักน้อยเพียงใด - ระบบการให้เงินเดือนของผู้จบหลักสูตรยังไม่สามารถระบุเงินเดือนได้

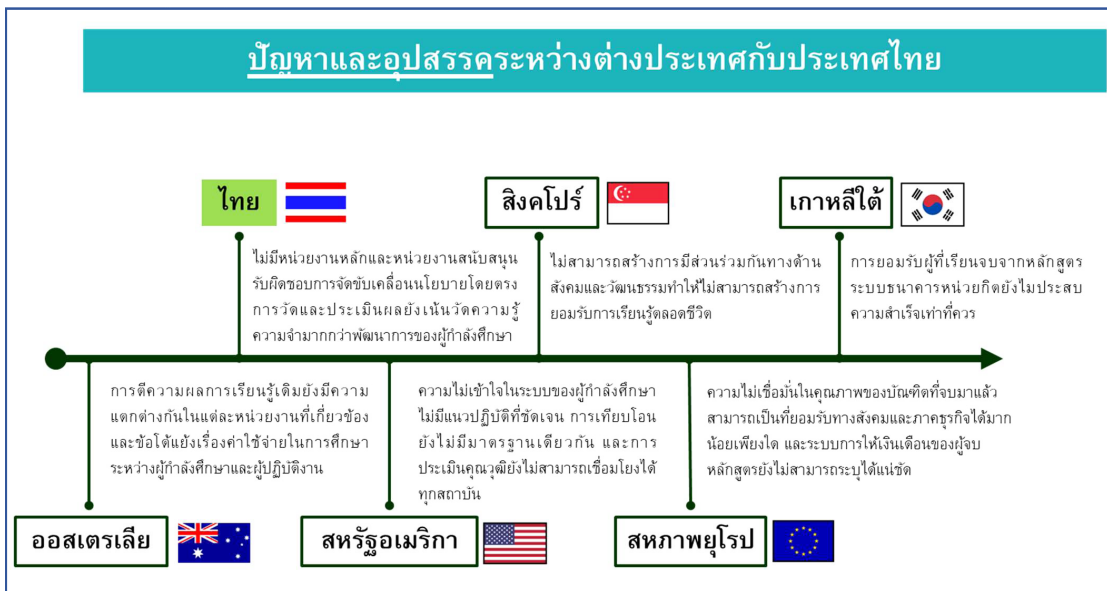
ภาพที่ 4 การเทียบโอนหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย

ภาพที่ 5 รูปแบบและวิธีการสะสมหน่วยกิตระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย

ภาพที่ 6 กลุ่มเป้าหมายผู้กำลังศึกษาระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย

ภาพที่ 7 ปัญหาและอุปสรรคระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2549) วิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการศึกษาไทยกับนานาชาติ: นวัตกรรมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อยกระดับการศึกษาของแรงงานไทย พบว่ารูปแบบ การดำเนินงานด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาของแรงงานในประเทศ ทุกประเทศมีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตระดับชาติ โดยแต่ละประเทศมีประเด็นหรือนวัตกรรมที่สำคัญและน่าสนใจ ประเทศสิงคโปร์มีเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่อง คือมีการสร้างแรงงานที่สามารถปรับตัวได้ มีทักษะและความคล่องตัวในการยกระดับเศรษฐกิจของประเทศ สาธารณรัฐเกาหลีมีการกำหนดเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่อง คือการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มุ่งปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนทุกคนพร้อมรับมือกับความท้าทายของสังคมใหม่ ประเทศอินเดียมีการกำหนดเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาผู้ใหญ่ คือการจัดการให้อ่านออกเขียนได้ สหราชอาณาจักรมีเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่อง คือการพัฒนากำลังคนไปทำงานด้านเศรษฐกิจของประเทศ ประเทศเดนมาร์กมีการกำหนดเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาผู้ใหญ่ คือการให้ประชาชนวัยผู้ใหญ่ได้รับการปรับปรุง เพิ่มความรู้ และทักษะทั่วไปเพื่อเพิ่มศักยภาพการดำเนินชีวิตอย่างมีส่วนร่วมในสังคม ประเทศสวีเดนมีกำหนดเป้าหมายโดยการส่งเสริมอิสรภาพทางความคิดของผู้ใหญ่ และสนับสนุนความเสมอภาคในชีวิตของคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ประเทศแคนาดามีการกำหนดเป้าหมายโดยการเตรียมประชาชนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจโลก และประเทศไทยมีเป้าหมายการเรียนรู้โดยมีการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาผู้ใหญ่ คือการจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน

พิณสุดา สิริธรงค์ศรี และคณะ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีระบบการดำเนินการสะสมผลการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม หรือการจัดระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้เป็นธนาคารหน่วยการเรียนรู้/ ธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) ที่เป็นระบบหรือเป็นทางการที่ชัดเจน แต่มีการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเทียบโอนเฉพาะในการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และอาชีวศึกษาเท่านั้น แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ จึงควรกำหนดโครงสร้างการจัดการโดยจัดให้มีหน่วยงานกลางเก็บสะสมหน่วยการเรียนรู้เป็นองค์กรอิสระบริหารโดยคณะกรรมการ รับผิดชอบเรื่องการสะสมหน่วยการเรียนรู้ในภาพรวม กำหนดเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ ประสบการณ์ ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เป็นคลังสะสมหน่วยการเรียนรู้

ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอนผลการเรียน จากทั้งในและต่างประเทศ และรับรองหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนจากทั้งในและต่างประเทศ โดยเสนอรูปแบบการดำเนินงานของหน่วยงานกลางใน 2 รูปแบบ คือ 1) เป็นรูปแบบที่ให้มีหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่สถานศึกษาอิงจากโครงสร้างเดิมผ่านต้นสังกัด และรูปแบบที่ 2 ให้หน่วยงานกลางทำหน้าที่สะสมหน่วยการเรียนรู้และสื่อสารโดยตรงกับสถานศึกษาโดยไม่ต้องยึดกับต้นสังกัด 2) สถานศึกษารับผิดชอบในการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้ได้หน่วยกิตการเรียนและรับรองวุฒิการศึกษา

สุบิน ไชยยะ พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ และ ปิยพงษ์ สุขเมตติกุล (2558) ศึกษาเรื่อง ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิต/นักศึกษามหาวิทยาลัย: กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี พบว่า ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องที่ช่วยให้นิสิต/นักศึกษาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรู้จักวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาจนทำให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ เพราะประเทศอุตสาหกรรมต้องการคนที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะเฉพาะด้านมากขึ้น ดังนั้นการที่จะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้น ผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบไปด้วย 1) ทักษะการคิดประกอบไปด้วย 4 ทักษะย่อย คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ ทักษะการคิดคำนวณ และทักษะการแก้ปัญหา 2) ทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ทักษะย่อย คือ ทักษะการรู้สารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ทักษะการทำงานเป็นทีม และการมีมนุษยสัมพันธ์ 3) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย 2 ทักษะย่อย คือ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการสื่อสาร

พินสุตา สิริรังศรี และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยต่อยอดจากงานวิจัยในปี 2558 พบว่า สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาสามารถทำหน้าที่ในบทบาทของหน่วยงานกลางได้เพียงบางส่วน เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับสามารถสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงาน และอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคัดเลือกในการทดลองนำร่องเท่านั้น แต่ไม่สามารถดำเนินการเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและแนวทางการสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ การเป็นคลังสะสมหน่วยการเรียนรู้ และการรับรองหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอเทียบโอนทั้งในและต่างประเทศได้ในระดับสถานศึกษาที่อยู่ในโครงการนำร่องฯ ของการวิจัย โดยสถานศึกษาที่เข้าร่วมการทดลองทุกแห่ง สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการเทียบโอนผลการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่ำกว่า

ปริญญา พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติการศึกษาอนุกระบบ พ.ศ. 2551 เกิดนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาในรูปการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการสะสมหน่วยการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนในลักษณะขยายโอกาสกับสถานศึกษาสายอาชีวศึกษา ระหว่างสถานศึกษาสายอาชีวศึกษากับสถานศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้ผู้เรียนไม่ต้องเรียนซ้ำ และสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้รายวิชาอื่นเพิ่มเติม

อภิชัย พันธเสน (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบคลังหน่วยกิตเพื่อการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ไปสู่การยกระดับฝีมือแรงงานตามมาตรฐาน หรือการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โครงการนี้เป็นการทดลองออกแบบธนาคารหน่วยกิตที่เรียกว่า Thailand Credit Bank System (TCBS) โดยใช้พื้นที่จังหวัดตราด และชลบุรี เป็นจังหวัดนำร่อง และใช้อาชีพจากอุตสาหกรรมยานยนต์ ช่างไฟฟ้า และการท่องเที่ยวเป็นอาชีพที่ทำการทดลอง พบว่า สถานศึกษาเห็นด้วยกับการมี TCBS มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 (คะแนนเต็ม 5) สถานประกอบการเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 (คะแนนเต็ม 5) และหน่วยงานที่มีการเก็บคลังข้อมูลเพื่อทำคลังหน่วยกิต ในการรวบรวมข้อมูลทางด้านทักษะแรงงาน นอกจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพยังมีกรมพัฒนาฝีมือแรงงานเป็นอีกหน่วยงานที่ทำการรวบรวมข้อมูล

ระชา ฤชชงค์ (2561) จากการศึกษาเรื่อง จากแนวคิด “Smart Nation” ของสาธารณรัฐสิงคโปร์สู่การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พบว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสิงคโปร์ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้คนเกิดจิตสำนึกในการพัฒนาทักษะของตนเอง ควบคู่กับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยเหตุนี้รัฐบาลสิงคโปร์จึงมุ่งดำเนินนโยบายที่กระตุ้นประชาชนให้เกิดแรงจูงใจ มีโอกาสในการศึกษาและฝึกอบรมตลอดชีวิต การดำเนินนโยบายและโครงการต่าง ๆ โครงการที่มีความโดดเด่นมากที่สุดคือ โครงการ “Skills Future” เป็นโครงการที่สร้างขึ้นเพื่อจัดช่องว่างทักษะอาชีพโดยให้สิทธิแก่ชาวสิงคโปร์ทุกคนได้รับ “Skills Future Credit” สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมเพิ่มเติมจากหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพต่าง ๆ ที่รัฐบาลเห็นชอบ จากแนวทางการดำเนินนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ดังกล่าว สามารถนำมาถอดบทเรียนเพื่อประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย ดังนี้ 1) รัฐบาลควรวางแผนพัฒนาคุณภาพของระบบการศึกษาควบคู่กับการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน 3) สร้างแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอและทั่วถึง และ 4) ปรับปรุงระบบการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้มีการเรียนรู้และการฝึกอบรมตลอดชีวิต

อรุณี ตระการไพโรจน์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาลดชีวิตของประเทศไทย พบว่า หลักการและแนวคิดที่สำคัญของธนาคารสะสมผลการเรียนรู้ของประเทศไทย (Thailand Credit Bank System) ประกอบด้วย “หลักการรับรองและให้หน่วยกิต (Recognition, Validation and Accreditation : RVA)” และหลัก “การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of prior learning : RPL)” ซึ่งเป็นระบบที่ส่งเสริมให้บุคคลนำผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยมาสะสมเพื่อประเมินผลและรับรองผลการเรียนรู้เทียบเข้าสู่ในระดับวุฒิการศึกษาต่าง ๆ ในปัจจุบันยังไม่มีระเบียบแนวปฏิบัติในการสะสมผลการเรียนรู้สำหรับประชาชนทั่วไปเป็นระบบที่ชัดเจน ในหน่วยงานการศึกษาทุกระดับ/ทุกสังกัดภายใต้กระทรวงศึกษาธิการและต่างสังกัด สำหรับแนวทางสู่การปฏิบัติเพื่อให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์และประสบผลสำเร็จ มี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การริเริ่มและการพัฒนาระบบ ระยะที่ 2 การทดลองนำร่อง และระยะที่ 3 การเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2562) รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018) พบว่าประเทศไทยที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย ผลกระทบที่ทำให้การศึกษาไทยควรมีการพัฒนาเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ การสร้างประชาคมอาเซียน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และนโยบาย 4.0 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและผู้สูงอายุ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น การบริหารและการจัดการศึกษาตลอดจนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การบริหารและการจัดการของรัฐ 2) การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) การบริหารและการจัดการศึกษาโดยหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ และ 4) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของภาคเอกชนประกอบด้วย องค์กรที่นอกเหนือจากองค์กรภาครัฐ การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีความสำคัญต่อการสร้างคนไทยให้มีศักยภาพ และการสร้างสังคมให้กับประเทศไทย

สุจิน ไชยยะ (2562) ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เพราะจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ทุกคนในสังคมสามารถทำการเรียนรู้ได้ตั้งแต่เกิดจนถึงสิ้นอายุไข เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยไม่มีข้อจำกัดของเวลาและสถานที่ สามารถเรียนรู้สิ่งที่ตัวเองต้องการได้อย่างอิสระ แต่การจัด

การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีปัญหาและอุปสรรค เช่น นโยบายในการจัดการศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวข้องงบประมาณและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนหรือสถาบันการศึกษาทุกระดับยังขาดความรู้ความเข้าใจ รวมถึงการจัดการศึกษายังไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง ขาดความต่อเนื่องและเท่าเทียม จึงมีแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยการพัฒนาต้องเริ่มจากตัวบุคคลก่อนเสมอ นักศึกษาสามารถกระทำได้หลายวิธี ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยี การเรียนรู้จากสถาบันการศึกษา และการเรียนรู้จากการตีความ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอันจะนำไปสู่การพัฒนาคนของประเทศสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Singh (2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Global Perspectives on Recognising Nonformal and Informal Learning พบว่า หลายประเทศให้ความสำคัญกับการเรียนรู้นอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สถาบันการศึกษาในระบบให้การรับรองการเรียนรู้ที่บุคคลได้เรียนรู้และพัฒนาความรู้ ทักษะ และความเข้าใจจากบุคลากรขององค์กร และการฝึกอบรมในที่ทำงานระหว่างการจ้างงาน ความสำคัญเร่งด่วนในการกำหนดการใช้ RVA คือการรับรอง (Recognizing) การมีเกณฑ์คุณภาพ (Validation) และการให้หน่วยกิต (Accreditation) ในนโยบายการศึกษา และการเชื่อมโยง RVA กับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQFs) ทำให้เกิดการบูรณาการในการรับรองผลการเรียนรู้จากทุกระบบของการศึกษาเข้าด้วยกันได้ และช่วยแก้ไขปัญหาคาดความสัมพันธ์ระหว่างคุณวุฒิสายวิชาการกับคุณวุฒิสายอาชีพ

Tan (2016) จากการศึกษาเรื่อง Lifelong Learning through the Skill Future Movement in Singapore: Challenges and Prospects พบว่า ในแนวคิดที่หลากหลายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีแนวคิดที่สำคัญ 3 รูปแบบที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศสิงคโปร์ คือ การพัฒนาทักษะ การพัฒนาบุคคล และการเรียนรู้ทางสังคม รูปแบบที่หนึ่ง การพัฒนาทักษะมีความเชื่อมโยงกับมนุษย์ เห็นได้จากความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทักษะเดิมที่มีอยู่ให้แข็งแกร่งมากขึ้น และความเจริญทางเศรษฐกิจ รูปแบบที่สอง การพัฒนาบุคคลจะมีความแตกต่างจากการพัฒนาทักษะทางด้านความสัมพันธ์และเทคนิคเพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และรูปแบบที่สาม การเรียนรู้ทางสังคม เน้นที่สถาบันการศึกษาที่มีความไว้วางใจ และให้ความร่วมมือเป็นสำคัญจะนำไปสู่การพัฒนาบุคคล การปฏิบัติตามรวมถึงการมีส่วนร่วมทางสังคม นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเพิ่มโอกาสการจ้างงานและรายได้ที่สูงขึ้น กลยุทธ์ในการบรรเทาความยากจนและเป็นกฎเกณฑ์สำคัญเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ระดับชาติ จากวารสารชี้ให้เห็นว่า การแข่งขันทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ยับยั้งเคลื่อนวิสัยทัศน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาทักษะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นรูปแบบที่มีอิทธิพลมากที่สุดในประเทศที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมโลก

NILE (2018) ศึกษาเรื่อง Lifelong Learning in Korea พบว่า ในประเทศเกาหลี หลังจากการประชุมระดับรัฐมนตรีกระทรวงการศึกษาได้ข้อสรุปและประกาศแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติที่ 4 (2018 - 2022) ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2017 ก่อนแผนที่ 4 มี 3 แผน แผนที่ 1 (2003 - 2007) แผนที่ 2 (2008 - 2012) และแผนที่ 3 (2013 - 2017) การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการเพิ่มวุฒิการศึกษาได้รับการเปิดใช้งานในระบบธนาคารหน่วยกิต การสอบระดับปริญญาตรีเป็นการศึกษาด้วยตนเอง และได้การรับรองการศึกษาความรู้ ระบบการศึกษาเหล่านี้มีการปรับปรุงการเข้าถึง การศึกษาตลอดชีวิตเป็นอย่างมาก นอกจากนี้สามารถศึกษาด้วยตนเองผ่านการลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพของประเทศเกาหลีผ่านหลักสูตรออนไลน์ (K-MOOC) และการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชาติหรือศูนย์เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (เว็บทำการเรียนรู้ตลอดชีวิต Neulbaeum) ที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่น ส่งผลให้อัตราการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างต่อเนื่องเพิ่มขึ้นจาก 26.4% ในปี 2551 เป็น 35.8% ในปี 2560 ตามการศึกษาของ OECD ที่มองเห็นว่า ในปี 2559 อัตราการเข้าร่วมโดยเฉลี่ยในการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือร้อยละ 40.4 ในปี 2016 ซึ่งสาธารณรัฐเกาหลียังคงอยู่ต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยของ OECD แต่มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีระบบดำเนินการสะสมผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบหรือเป็นทางการอย่างชัดเจน มีแต่เพียงการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนภายใต้ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการเทียบโอนเฉพาะในการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และอาชีวศึกษาเท่านั้น จึงควรกำหนดโครงสร้างการจัดการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางสะสมผลการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียน ความรู้ ประสบการณ์ ที่เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและรับรองหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ขอผลการเรียนจากทั้งในและต่างประเทศ ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีผลมาจากปัจจัยทางด้านนโยบายหรือข้อกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาทุกระดับ ภาคประกอบการในทุกสาขาอาชีพ รวมทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียนเองยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของแต่ละสถาบันการศึกษายังไม่มี ความเท่าเทียมกัน ขาดเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม จึงทำให้การจัดการระบบยังไม่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน โดยจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของแต่ละประเทศมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาทักษะความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจโลก การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ การเชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการสร้างการยอมรับร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดการระบบ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบการสะสมผลการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

3.1 การดำเนินงานและกรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวทางในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยครอบคลุมในประเด็นเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อนในระดับอุดมศึกษาและความเชื่อมโยงกับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1.1 วิธีการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิต และกลไกการขับเคลื่อนธนาคารหน่วยกิตจากต่างประเทศและในประเทศ ในประเด็น

- 1) หลักการ แนวคิด และพัฒนาการของแนวคิดเรื่องระบบธนาคารหน่วยกิตทั้งต่างประเทศและในประเทศ จากหนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และรายงานวิจัย
- 2) รวบรวมข้อมูล และบันทึกข้อมูล
- 3) วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปสาระสำคัญตามประเด็นหลักการ แนวคิด และพัฒนาการของระบบธนาคารหน่วยกิต

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ในประเด็น

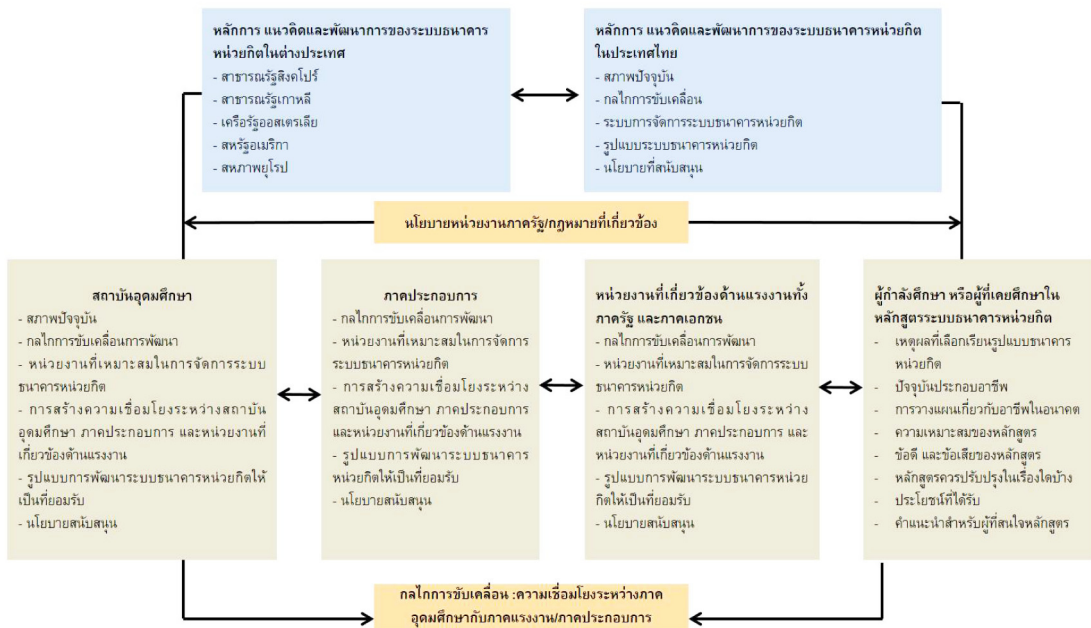
- 1) ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ การพัฒนาระบบ กลไกการขับเคลื่อน หน่วยงานหลักและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมทั้งภาคประกอบการ รูปแบบที่เหมาะสม และทิศทางนโยบายระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย
- 2) รวบรวมข้อมูล และบันทึกข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา
- 3) วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์จากเนื้อหา และข้อมูลการสัมภาษณ์ จำแนกตามกรอบแนวคิด สรุปผลรายงานตามประเด็นที่ศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำรายงานการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน:
ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

3.1.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน : ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ รายละเอียดดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 กรอบแนวคิดในการศึกษา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสำรวจข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และรายงานการวิจัยต่างๆ ที่เป็นแนวคิด หลักการ และพัฒนาการของระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อนในระดับอุดมศึกษาและความเชื่อมโยงกับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 สถาบัน จำนวนไม่น้อยกว่า 1 คนต่อสถาบัน สถานประกอบการ จำนวน 10 สถานประกอบการ จำนวนไม่น้อยกว่า 1 คนต่อสถานประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้าน

แรงงาน จำนวน 3 หน่วยงาน จำนวนไม่น้อยกว่า 1 คนต่อหน่วยงาน และผู้ที่กำลังศึกษา หรือผู้ที่เคยศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตที่นอกเหนือจากการรวบรวมข้อมูลจากรายงานเอกสาร ผลงานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการออกแบบโครงสร้างของคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีผลทำให้คำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง กำหนดหัวข้อตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ มีผู้ช่วยจดบันทึกและสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ รายละเอียดตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประเด็นการศึกษาและกรอบคำถามในการศึกษา

ประเด็นการศึกษา	กรอบคำถามในการศึกษา
1. สถานการณ์ระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย	1. โปรดอธิบายภาพรวมสถานการณ์การจัดการระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศไทยและสถาบันการศึกษาของท่าน 2. การดำเนินงาน วิธีการ ขั้นตอน และกลุ่มเป้าหมายของระบบธนาคารหน่วยกิต 3. ผลการดำเนินงานในปัจจุบันของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถาบันของท่านเป็นอย่างไร มีจุดเด่น จุดด้อยและสิ่งที่ต้องปรับปรุงอะไรบ้าง อะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จ
2. ระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาในประเด็นความเชื่อมโยงของระบบธนาคารหน่วยกิตที่ทำอยู่กับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ มีความเชื่อมโยงกันหรือไม่ และจะเชื่อมโยงกันได้อย่างไร	ระบบธนาคารหน่วยกิตในหน่วยงานของท่าน มีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ/ภาคแรงงาน/ภาคประกอบการในด้านใดบ้าง

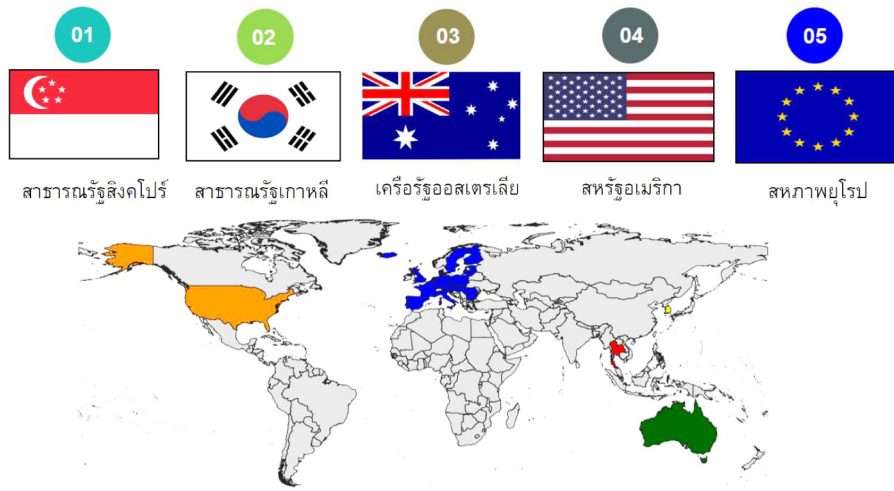

ตารางที่ 3 ประเด็นการศึกษาและกรอบคำถามในการศึกษา (ต่อ)

ประเด็นการศึกษา	กรอบคำถามในการศึกษา
3. หากจะพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตระดับ อุดมศึกษาในประเทศไทย - กลไกควรเป็นอย่างไร ควรเริ่มจากจุดไหน และหน่วยไหนควรเป็นเจ้าภาพหลัก - ทำอย่างไรระบบการเทียบโอนหน่วยกิตเพื่อสะสม ในธนาคารหน่วยกิตไว้จึงจะเป็นที่ยอมรับร่วมกัน - ทำอย่างไรระบบธนาคารหน่วยกิตจึงจะเป็นที่ยอมรับ ของภาคการทำงาน (เอกชน) - ควรแบ่งบทบาทระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไร	1. กลไก และรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบ ธนาคารหน่วยกิตควรเป็นอย่างไร 2. ทำอย่างไรระบบธนาคารหน่วยกิตถึงจะเป็นที่ยอมรับ ของภาคการทำงานทั้งภาครัฐ และเอกชน 3. การบริหารจัดการ การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ของระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา ท่านคิดว่าควรมอบหมายหรือจัดตั้งหน่วยงานใด เข้ามารับผิดชอบ และหน่วยงานนั้นควรมี บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบอะไรบ้าง
4. การขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตให้ประสบ ความสำเร็จ ควรมีหน่วยงานใดบ้างที่เข้ามามีส่วนร่วม และหน่วยงานเหล่านั้นควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไร	รูปแบบที่เหมาะสมของระบบธนาคารหน่วยกิต ควรเป็นอย่างไร
5. ทิศทางนโยบายเรื่องระบบธนาคารหน่วยกิต ควรเป็นอย่างไร ต้องมีนโยบายอะไรเพิ่มเติม หรือลดนโยบายอะไรหรือไม่	นโยบายส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิตควรเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงนโยบายด้านใดบ้าง และนโยบายด้านใด ที่ควรเพิ่มเติมหรือลด ให้มีความเหมาะสมสอดคล้อง กับการดำเนินงาน

3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ รายงาน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากต่างประเทศและในประเทศไทย และนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการวิจัยในส่วนต่อไป

1) การศึกษาบทเรียนในต่างประเทศ ครอบคลุมประเทศในทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกาเหนือ และออสเตรเลีย รวม 5 ประเทศ **เกณฑ์ในการคัดเลือกประเทศ**ที่จะใช้ในการศึกษา ได้แก่ (1) มีระบบธนาคารหน่วยกิตที่เป็นที่ยอมรับ และ (2) สามารถเข้าถึงเอกสารได้ รายละเอียดประเทศที่คัดเลือกมาสำหรับการศึกษาคั้งนี้ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ประเทศที่ทำการศึกษา

2) การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ

ประกอบด้วย เอกสารงานวิจัย บทความวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อนในระดับอุดมศึกษาและความเชื่อมโยงกับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

3) การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

โดยประสานงานเพื่อนัดหมายกับตัวแทนหน่วยงาน/กลุ่มเป้าหมายในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อนัดสัมภาษณ์หรือเชิญสนทนากลุ่มตามสถานการณ์ที่เหมาะสม การได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย

(1) **สถาบันอุดมศึกษา** โดยสุ่มจากสถาบันอุดมศึกษาที่ดำเนินการหรือนำร่องระบบธนาคารหน่วยกิต จำนวน 9 สถาบัน 16 คน โดยกระจายพื้นที่/สาขา และในแต่ละตัวอย่างอาจสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลจากเป้าหมายแต่ละตัวอย่างมากกว่า 1 คน

(2) **ภาคประกอบการ** โดยสุ่มจากภาคประกอบการ จำนวน 12 แห่ง 12 คน โดยให้ความหลากหลาย กระจายพื้นที่/สาขา/อาชีพ

(3) **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน** จำนวน 7 หน่วยงาน 7 คน เช่น กระทรวงแรงงาน สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า หรือสภาวิชาชีพ เป็นต้น

(4) **ผู้ที่กำลังศึกษา หรือผู้ที่เคยศึกษา** ในหลักสูตรธนาคารหน่วยกิต 3 คน โดยเฉพาะเจาะจงจากคำแนะนำของหลักสูตรที่มีการเปิดรับนักศึกษาพิจารณาตามหน่วยกิต

ตารางที่ 4 กลุ่มเป้าหมาย

ลำดับ	กลุ่มเป้าหมาย
สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 9 สถาบัน ได้แก่	
1	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน)
2	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
4	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
5	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (คลองหก)
6	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
7	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
8	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
9	ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์
สถานประกอบการ จำนวน 12 แห่ง ได้แก่	
1	บริษัท แม็คกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
2	บริษัท กันกุลเอ็นจิเนียริง จำกัด (มหาชน)
3	บริษัท ซิปเปอร์แบ็ก จำกัด
4	บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดิง จำกัด
5	Augoldfish Farm Banpong (มณฑลฟาร์ม)
6	บริษัท เมคเคอร์โฮม จำกัด
7	บริษัท อุดมพานิช 58 จำกัด
8	บริษัท บีโอโออะไหล่ จำกัด
9	บริษัท วีไอพี โพรเทคชั่น บาย คอป ศูนย์ห้า จำกัด
10	บริษัท ยางไทยปักษ์ใต้ จำกัด
11	โรงเรียนอนุบาลธนาภาค
12	บริษัท บ้านงานไม้ จำกัด

ตารางที่ 4 กลุ่มเป้าหมาย (ต่อ)

ลำดับ	กลุ่มเป้าหมาย
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านแรงงาน จำนวน 7 แห่ง ได้แก่	
1	กระทรวงแรงงาน 1) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน 2) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
2	สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)
3	สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ
4	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
5	สภาพนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
6	สภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ผู้ที่กำลังศึกษา หรือผู้ที่เคยศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิต 3 คน ได้แก่	
1	นายพิเชษฐ์ ศิริศักดิ์วัฒนา
2	นางสาวนทียา สุพิพัฒน์
3	นางสาวสุนนมาลย์ อินทรง

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการศึกษา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาในบทนี้จะประกอบด้วย 1) สารระสำคัญที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิดของระบบธนาคารหน่วยกิต และลักษณะสำคัญของธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทยและต่างประเทศ 2) ผลการสัมภาษณ์สถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน และผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิต และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาวិเคราะห์หลักการ และแนวคิดของระบบธนาคารหน่วยกิต

4.1.1 หลักการ และแนวคิด

การศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตเกิดจากองค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมแนวคิดการเตรียมยุทธศาสตร์เพื่อรองรับสังคมฐานความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปวงชนที่เป็นหลักการในการจัดการศึกษา ซึ่งนานาชาติได้ให้การยอมรับและให้ความสำคัญในการรับรองผลการเรียนรู้ของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งประสบการณ์ในการทำงานเข้าสู่ระบบการศึกษาเป็นองค์ประกอบหลักของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับลักษณะส่วนบุคคล อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

หลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ระบบธนาคารหน่วยกิตต้องมุ่งเน้นให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษาเน้นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา มีความยืดหยุ่นหลากหลายในเรื่องรูปแบบ กฎเกณฑ์ ระเบียบต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีทักษะความรู้

ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี การเมืองการปกครองและโครงสร้างประชากร

จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีบทบาทในการพัฒนาบุคคลให้ได้รับการศึกษาที่พร้อมจะปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีหลักการสำคัญในการพัฒนาระบบการเรียนรู้คือการสร้างโอกาสให้กับประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น มีระบบในการรับรองผลการเรียนรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และคุณลักษณะตามที่มาตรฐานกำหนด สำหรับผู้ที่อยู่ในภาคแรงงานสามารถเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาความรู้ ความสามารถให้ตอบสนองต่อความต้องการของภาคประกอบการ สามารถได้รับใบประกาศนียบัตร วุฒิบัตร สัมฤทธิบัตร ปริญญาบัตร หรือสามารถพัฒนาทักษะความรู้ได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

เป้าหมายในการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ การกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมทำให้เกิดการศึกษาหลากหลายรูปแบบและวิธีการ โดยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ และเทียบระดับการศึกษาได้ทุกช่วงวัย

4.1.2 ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศไทยและต่างประเทศ

4.1.2.1 ประเทศไทย

ระบบธนาคารหน่วยกิตประเทศไทย (Thailand Credit Bank System: Thai – CBS) เริ่มจากการมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เน้นการจัดการศึกษาให้ประชาชนทุกคนในประเทศไทยได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม มีข้อกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการการศึกษา 3 รูปแบบ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ให้มีการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต โดยเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ และปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

ประเทศไทยได้กำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในระบบนอกระบบ ตามอัธยาศัย และประสบการณ์เข้าสู่การศึกษาในระบบไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถาบันศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัยจากการฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน และมีแนวคิดในการเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือระหว่างการศึกษาในระดับต่าง ๆ ในส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต จากกรอบคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) และอาชีวศึกษา (Thai Qualifications Framework for Vocational Education: TVQ) ให้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework : NQF) เป็นกลไกเชื่อมโยงทักษะความรู้ความสามารถเชิงวิชาการกับทักษะความรู้ความสามารถ และประสบการณ์หรือสมรรถนะจากการปฏิบัติงาน โดยกลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือประชาชนทั่วไป ไม่จำกัดเพศ อายุ คุณวุฒิการศึกษา และอาชีพ ที่ต้องการเข้ามาเพิ่มทักษะความรู้เพื่อไปใช้ในการทำงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ระบบธนาคารหน่วยกิตประเทศไทยคือ ไม่มีหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุนรับผิดชอบการจัดการขับเคลื่อนนโยบาย ทำให้ยังไม่มีกฎหมายในการขับเคลื่อนระบบที่ชัดเจน การวัดและประเมินผลยังเน้นวัดความรู้ความจำมากกว่าพัฒนาการของผู้เรียน ความไม่เสมอภาคทางการศึกษาประชาชนเข้าถึงการศึกษาอย่างไม่ทั่วถึงประกอบกับยังไม่มีหน่วยงานสนับสนุนที่เข้ามาช่วยในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต รายละเอียดดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศไทย

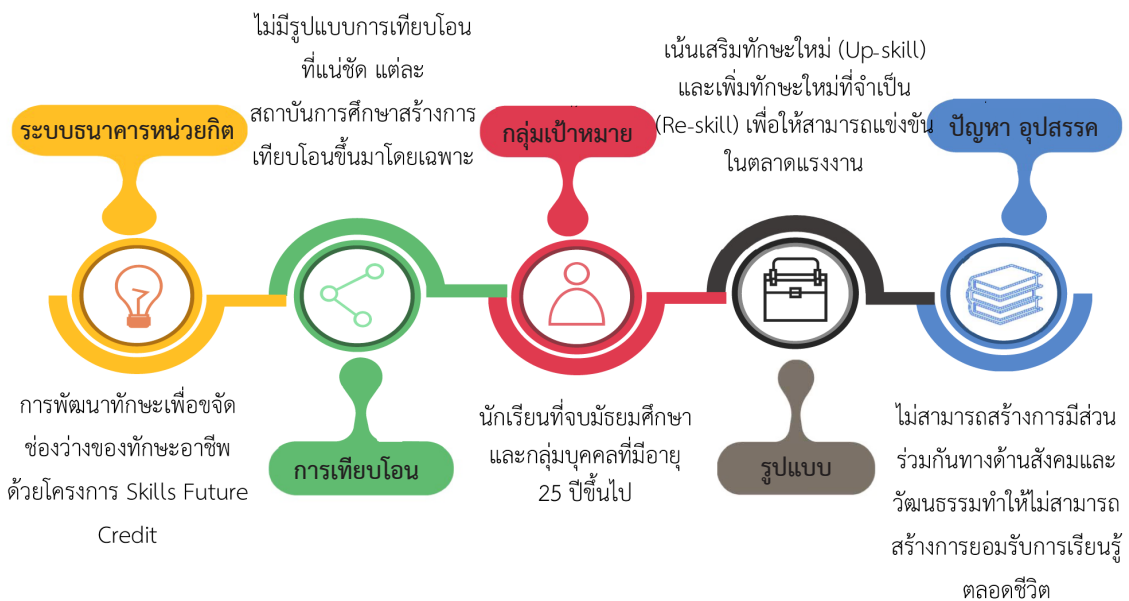
4.1.2.2 ประเทศสิงคโปร์

ในประเทศสิงคโปร์มีการพัฒนาทักษะเพื่อขอจัดช่องว่างของทักษะอาชีพ ด้วยโครงการ Skills Future Credit เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2559 มีนโยบายที่มุ่งส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรอันเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสด้านการศึกษาเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างของทักษะอาชีพ (Skill Gap) และมีโครงการ Individual Learning Portfolio (ILP) เป็นระบบการประเมินลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการวางแผนการศึกษา การฝึกอบรมและแนะแนวอาชีพอย่างครบวงจรผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้ยังมีโครงการ Continuing Education and Training (CET) เป็นการพัฒนาระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูง การฝึกอบรมที่ตอบสนองความต้องการอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมต่าง ๆ และการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รูปแบบการเทียบโอนหน่วยกิตยังไม่มีการจัดทำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติเพื่อเชื่อมโยงคุณวุฒิการศึกษา แต่มีการจัดทำระบบคุณวุฒิทักษะแรงงาน (Singapore Workforce Skill Qualification: WSQ) เพื่อใช้ในการเทียบคุณวุฒิทักษะอาชีพ ทำให้การเทียบโอนยังไม่มีรูปแบบที่แน่ชัด ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษาสร้างการเทียบโอนขึ้นมาโดยเฉพาะ เน้นรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะใหม่ (Up-skill) และเพิ่มทักษะใหม่ที่จำเป็น (Re-skill) เพื่อให้ผู้เรียนที่จบการศึกษาสามารถแข่งขันในตลาดแรงงาน โดยกลุ่มเป้าหมายนักเรียนที่จบมัธยมศึกษามาฝึกอบรม และกลุ่มบุคคลที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป มาเพิ่มทักษะความรู้ ทักษะฝีมือเพื่อเพิ่มระดับในการทำงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตประเทศสิงคโปร์ ยังไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมกันทางด้านสังคมและวัฒนธรรมทำให้ไม่สามารถสร้างการยอมรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้มีข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและสายอาชีพ ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น และจำนวนบัณฑิตที่เพิ่มมากขึ้นทำให้การเรียนการสอนให้ผู้เรียนขาดทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ รายละเอียดดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศสิงคโปร์

4.1.2.3 สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

ระบบธนาคารหน่วยกิตสาธารณรัฐเกาหลี (Academic Credit Bank System: ACBS) เกิดจากประกาศพระราชบัญญัติรับรองหน่วยกิตของสาธารณรัฐเกาหลี (Act on the Credit Recognition) ค.ศ. 1997 ประกอบกับในช่วง พ.ศ. 2513 องค์การ UNESCO และ OECD ได้หันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต สาธารณรัฐเกาหลีจึงออกนโยบายการศึกษาเพื่อทุกคน โดยเป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นระบบเปิดสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในปัจจุบัน ACBS อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ (National Institute for Lifelong Education: NILE) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาใน พ.ศ. 2551 ทำงานใกล้ชิดกับกระทรวงการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Ministry of Education Science and Technology: MEST) และกระทรวงอื่น ๆ ของสาธารณรัฐเกาหลี

การเทียบโอนหน่วยกิตการเรียนรู้ของ NILE มีการเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Korean Qualification Framework : NQF) และคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System : VQS) โดยการรับรองและเทียบโอนทุกรายวิชาที่ผู้เรียนเคยศึกษาในสถานศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย กลุ่มเป้าหมายของ NILE คือประชาชนทุกคนที่มีความต้องการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิต เช่นผู้ที่อยู่ในภาคการทำงาน ผู้ที่ต้องหยุดเรียนเพื่อไปเป็นทหารตามข้อบังคับประเทศ เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสาธารณรัฐเกาหลี คือ การได้รับปริญญาจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมเทียบเท่ากับผู้ที่จบการศึกษาในภาคปกติ และความไม่น่าเชื่อถือด้านคุณภาพการศึกษาหรือภาพลบของปัญหาในการจัดการระบบธนาคารหน่วยกิตทำให้ผู้เรียนไม่มั่นใจในระบบการเรียน ACBS รายละเอียดดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 ระบบธนาคารหน่วยกิตของสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

4.1.2.4 ประเทศออสเตรเลีย

การรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning: RPL) เป็นการยอมรับทักษะและความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์การทำงาน หรือการฝึกอบรม ระบบการรับรองผลการเรียนรู้เดิมของออสเตรเลียเป็นระบบการดำเนินงานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การรับรองผลการเรียนรู้และทักษะของบุคลากรจากการศึกษาในระบบ จากการทำงาน และจากประสบการณ์ เพื่อนับเป็นหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรหรือคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง โดยระบบธนาคารหน่วยกิตออสเตรเลียเกิดจากการรับรองผลการเรียนรู้เดิมของทหารที่กลับจากสงครามโลกครั้งที่สอง และสงครามเวียดนามและไม่สามารถกลับเข้าการศึกษาในระบบได้ ทำให้หลายสถาบันการศึกษาในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ร่วมมือกันจัดทำระบบการเทียบมาตรฐานความรู้จากการศึกษานอกระบบกับรายวิชาตามหลักสูตรการศึกษาในระบบ ประเทศออสเตรเลียจึงยึดเป็นแนวคิดหลักในการส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

รูปแบบการเทียบโอนหน่วยการเรียนรู้ในออสเตรเลียได้มีการกำหนดการรวมหน่วยกิตของการรับรองการเรียนรู้เดิม (RPL) ให้เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Australian Qualifications Framework: AQF) และการรับรองสมรรถนะของบุคคล ในการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning) พร้อมทั้งมีชุดคู่มือการรับรองผลการเรียนรู้เดิมเป็นเอกสารคู่มือจำนวน 5 เล่ม ใช้เป็นแนวทางเฉพาะสำหรับผู้รับผิดชอบแต่ละส่วน คือ 1) สถาบันการศึกษาหน่วยงานที่ขึ้นทะเบียน (Registered Training Organization) 2) ผู้ประเมิน (Assessors) 3) ผู้ต้องการรับการประเมิน (Consolidate) 4) นายจ้าง (Employers) และ 5) การประเมินแบบกลุ่ม (Group Recognition) โดยกลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้ คือ ผู้ที่ต้องการเรียนต่อเพื่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ผู้ที่ต้องการนำสมรรถนะการทำงาน การศึกษาต่างประเทศมาเทียบมาตรฐาน ผู้ที่ต้องการเทียบมาตรฐานวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับทางธุรกิจ และกลุ่มที่ต้องการเทียบสมรรถนะเพื่อใช้ในการเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตประเทศออสเตรเลีย คือ การตีความผลการเรียนรู้เดิมยังมีความแตกต่างกันของระดับการปฏิบัติในแต่ละระดับ และข้อโต้แย้งเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษาระหว่างผู้รับรองและผู้ขอรับรอง รายละเอียดดังภาพที่ 13

ภาพที่ 13 ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศออสเตรเลีย

4.1.2.5 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การประเมินผลการเรียนรู้เดิม Prior Learning Assessment (PLA) เป็นการเรียนรู้ที่ได้มาจากการใช้ชีวิตและประสบการณ์การทำงาน ที่ต้องการการยอมรับในรูปแบบของหน่วยกิตทางการศึกษาหรือการรับรองในรูปแบบอื่น ๆ รวมทั้งการได้รับประกาศนียบัตร และหนังสือรับรอง ที่สามารถทำให้ได้รับค่าจ้างที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเลื่อนตำแหน่ง โดยระบบธนาคารหน่วยกิตเกิดจากการเทียบโอนของทหารผ่านศึกที่กลับมาจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประกอบกับได้มีการได้สร้าง ACE's Military Programs เป็นการร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมกับอุดมศึกษาทำหลักสูตรฝึกอบรมและประสบการณ์ทางทหารมาเทียบได้เท่ากับหน่วยกิตการศึกษา ระดับวิทยาลัย และในพ.ศ. 2517 ได้มีการตั้ง American Council on Education's College Credit Recommendation Service หรือ ACE Credit เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ในสถานประกอบการกับสถาบันอุดมศึกษา และทำให้ผู้เรียนได้รับหน่วยกิตการศึกษาจากการฝึกอบรมนอกโปรแกรมและการเรียนในระบบแบบดั้งเดิม

การเทียบโอนเน้นเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนไปสู่ การศึกษาต่อในสถานศึกษา ที่มีระบบประเมินผลการเรียนรู้เดิม (PLA) เป็นการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ให้เป็นที่ยอมรับในรูปแบบต่าง ๆ โดยกลุ่มเป้าหมายแรกที่นักศึกษา ผู้ใหญ่ที่กลับ เข้าสู่ระบบการเรียนในโรงเรียน หรือกลับเข้าสู่การทำงาน ผู้ว่างงาน และลูกจ้างในสถานประกอบการ

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตประเทศสหรัฐอเมริกา คือ ผู้เรียนยังไม่มี ความเข้าใจในระบบการรับรองหน่วยกิตในการเทียบโอน ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน การเทียบโอนยังไม่มีมาตรฐานเดียวกัน และการประเมินคุณวุฒิยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้ทุกสถาบัน รายละเอียดดังภาพที่ 14

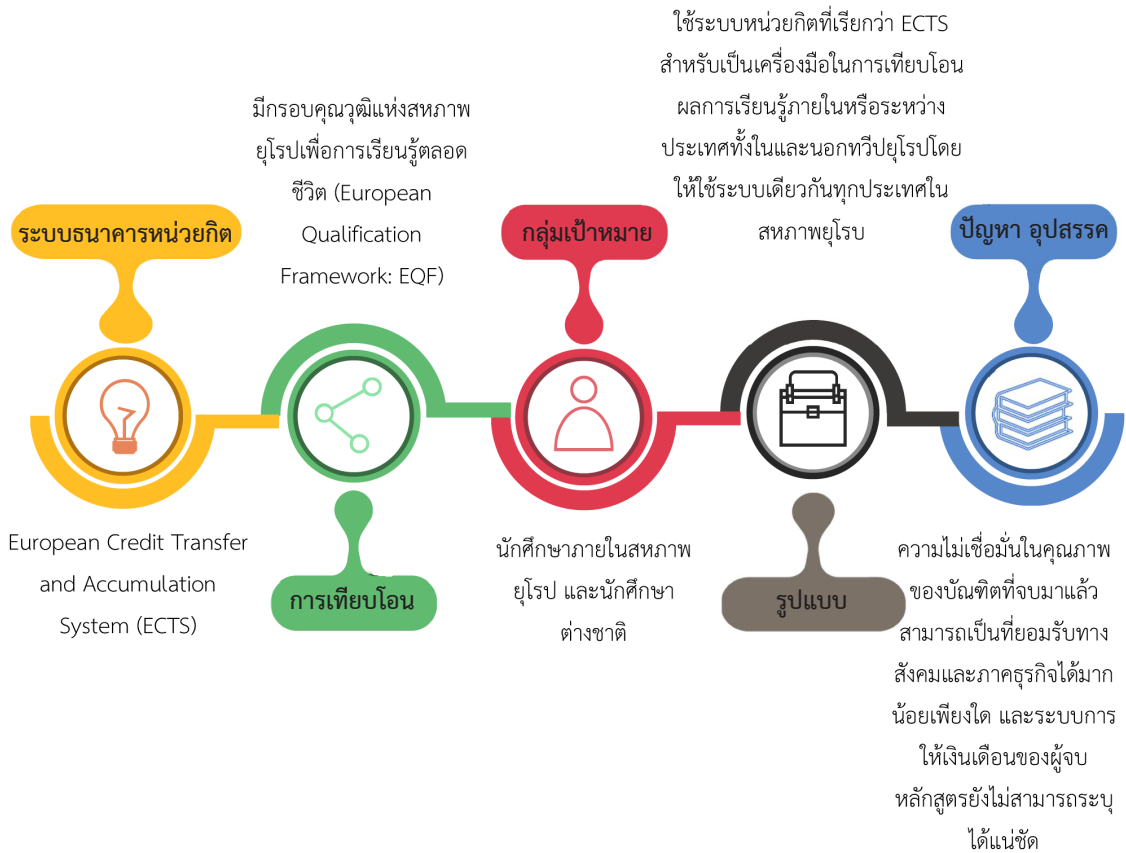
ภาพที่ 14 ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศสหรัฐอเมริกา

4.1.2.6 สหภาพยุโรป

ระบบธนาคารหน่วยกิตสหภาพยุโรป European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) เกิดจากการประชุมร่วมกันใน พ.ศ. 2541 ของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสหราชอาณาจักรในเรื่องการพัฒนาอุดมศึกษาของยุโรป และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษา นักวิชาการซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นปฏิญญาโบลอยญาทำให้ใน พ.ศ. 2542 ประเทศในยุโรป 29 ประเทศเข้าร่วมในการปรับระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้สอดคล้องกัน และได้มีการจัดประชุมร่วมกันครั้งแรกใน พ.ศ. 2544 ทำให้มีการเพิ่มในเรื่องการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสนับสนุนให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างพื้นฐานอุดมศึกษายุโรป และการทำให้อุดมศึกษายุโรปน่าสนใจมากยิ่งขึ้นสำหรับนักศึกษาต่างชาติ

ในการเทียบโอนหน่วยกิตในสหภาพยุโรปใช้ระบบหน่วยกิตที่เรียกว่า ECTS สำหรับเป็นเครื่องมือในการเทียบโอนผลการเรียนรู้ภายในหรือระหว่างประเทศทั้งในและนอกทวีปยุโรปโดยให้ใช้ระบบเดียวกันทุกประเทศ และในสหภาพยุโรปมีกรอบคุณวุฒิแห่งสหภาพยุโรปเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (European Qualification Framework: EQF) ใช้ในการรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์เดิม การรับรองการเรียนรู้นอกระบบ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย และรับรองอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม โดยกลุ่มเป้าหมายในการเรียนรู้ระบบธนาคารหน่วยกิต คือนักศึกษาภายในสหภาพยุโรป และนักศึกษาต่างชาติที่ต้องการเข้ามาเพิ่มทักษะความรู้และประสบการณ์

ปัญหาและอุปสรรคในระบบธนาคารหน่วยกิตสหภาพยุโรป คือ การไม่ยอมรับต่อกระบวนการโบลอยญาทำให้ไม่เชื่อมั่นในคุณภาพของบัณฑิตที่จบมาแล้วสามารถทำงานในภาคการทำงานเทียบเท่ากับบัณฑิตที่จบจากระบบเดิม และระบบการให้เงินเดือนของผู้จบหลักสูตรยังไม่สามารถระบุได้แน่ชัด รายละเอียดดังภาพที่ 15

ภาพที่ 15 ระบบธนาคารหน่วยกิตของสหภาพยุโรป

4.2 ผลการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์หรือจัดสนทนากลุ่มประกอบไปด้วย 1) สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 7 สถาบัน 2) สถานประกอบการ จำนวน 12 สถานประกอบการ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน จำนวน 7 หน่วยงาน และ 4) ผู้ที่กำลังศึกษา หรือผู้ที่เคยศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิต จำนวน 3 ราย ผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ ดังนี้

4.2.1 สถาบันอุดมศึกษา

การรวบรวมข้อมูลระบบธนาคารหน่วยกิตจากการสัมภาษณ์สถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน) 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3) มหาวิทยาลัย

ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ 5) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 6) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน 7) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 8) มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ และ 9) ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์

สภาพปัจจุบันระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

สถานการณ์ระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศไทยในปัจจุบันกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้มีแนวทางดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 และมีการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตขึ้น แต่ยังมีรูปแบบการจัดการไม่ชัดเจนในแต่ละสถาบันอุดมศึกษาบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจ วิธีการดำเนินงาน กลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นระบบที่ใหม่ หน่วยงานทางด้านการศึกษาคควรมีการขับเคลื่อนเพื่อให้สามารถสร้างความรับรู้ ความเข้าใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น ในอนาคตประเทศไทยอาจจะมีระบบฐานข้อมูลของส่วนกลางในการสร้างระบบธนาคารหน่วยกิตร่วมกัน

ระบบธนาคารหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษายังเป็นเพียงการเริ่มต้นในการจัดทำ มีประกาศแนวทางการดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษาในประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่อการศึกษาระบบ พ.ศ. 2545 และประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องข้อแนะนำเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการเทียบโอน ผลการเรียนระดับปริญญา สถานการณ์ระบบธนาคารหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งมีการเปิดการเรียนการสอนโดยเป็นหลักสูตรนำร่อง หลักสูตรระยะสั้น แต่บางแห่งยังไม่มีมีการเปิดการเรียนการสอนเป็นเพียงการดำเนินงานที่อยู่ในช่วงการร่างนโยบาย ระเบียบ รูปแบบหลักสูตร รูปแบบการเทียบโอน และในการดำเนินการระบบธนาคารหน่วยกิตใน สถาบันอุดมศึกษา ยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจน ลักษณะการดำเนินงานอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งจากส่วนกลาง และคณะต่าง ๆ เข้ามาร่วมกันออกแบบในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต

กลุ่มเป้าหมายผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตของสถาบันการศึกษาที่มีการดำเนินการในเรื่องนี้ คือ กลุ่มคนทำงานที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เพิ่มทักษะการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตรกรรม ภาคบริการ รวมถึงผู้ที่ทำงานที่ต้องใช้เทคโนโลยีในการทำงาน ประชาชนในทุกช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาในระบบ นักศึกษานอกระบบ นักศึกษาตามอัธยาศัย นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ต้องการเก็บหน่วยกิตในระดับปริญญาเพื่อลดระยะเวลาในการศึกษาเพื่อให้ได้รับใบปริญญาบัตร นักศึกษาที่ต้องออกจากการศึกษา

กลางคืน กลุ่มศิษย์เก่าที่ต้องการกลับมาศึกษาเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ ปรับทักษะ และนักโทษชั้นดีที่ต้องการเพิ่มทักษะความรู้ในการทำงานหลังจากพ้นโทษ ทั้งนี้ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และยังมีผู้สนใจหลักสูตรน้อย รายละเอียดดังภาพที่ 16

การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต	มีประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา
สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ที่มีการจัดการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตในระยะเริ่มต้นหรือการทดลองจัดการเรียนการสอน และจัดทำระเบียบข้อบังคับฉบับขึ้นมาใช้โดยเฉพาะตน	กลุ่มเป้าหมายผู้กำลังศึกษายังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และยังมีผู้สนใจเรียนในหลักสูตรน้อย

ภาพที่ 16 สภาพปัจจุบันระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา

การเชื่อมโยงของระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

การเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและภาคประกอบการ คือการทำความร่วมมือ (MOU) ในการออกแบบหลักสูตร พัฒนาหลักสูตร และวิพากษ์หลักสูตรที่สถาบันอุดมศึกษา มีความประสงค์เปิดการเรียนการสอน เพื่อการผลิตผู้ที่จบการศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการได้ และสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพของผู้เรียน พร้อมทั้งการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรที่มีความรู้ในแต่ละองค์กรมให้ความรู้แก่นักศึกษา การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ สถานประกอบการที่เข้ามามีส่วนร่วม เช่น สถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม อ้อย น้ำตาล (บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด) อุตสาหกรรมการผลิตนม (บริษัท ดัชมิลล์ จำกัด) อุตสาหกรรมการบิน (บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)) ภาคแรงงานที่เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยเข้ามาสนับสนุนในด้านการฝึกทักษะของผู้ที่เข้ารับการอบรมในหลักสูตรระยะสั้น รวมทั้งความร่วมมือในการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนภาคทฤษฎีที่สถาบันอุดมศึกษาและเรียนภาคปฏิบัติที่สถานประกอบการเพื่อฝึก

ประสบการณ์การทำงานให้กับผู้เรียน โดยความร่วมมือควมมีทั้งสถานประกอบการในประเทศและนอกประเทศเพื่อผลิตผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น รายละเอียดดังภาพที่ 17

การจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับภาคแรงงาน ทั้งในด้านการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุนบุคลากรทั้งภาคการศึกษาและภาคประชาชนในการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ

การจัดตั้งหน่วยงานกลางในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต เพื่อสร้างการยอมรับร่วมกันระหว่างภาคการศึกษาและภาคประกอบการ

การมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพของผู้กำลังศึกษา โดยการประเมินทั้งด้านองค์ความรู้ และการปฏิบัติงาน

ภาพที่ 17 การเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและภาคประกอบการ

กลไกการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

การพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตควรเริ่มต้นจากการจัดตั้งหน่วยงานกลางเข้ามาดูแลพร้อมกับหน่วยงานทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาให้มีผู้ปฏิบัติงานเฉพาะ มีระเบียบข้อบังคับ รูปแบบการเทียบโอน และการจัดทำหลักสูตรเฉพาะเพื่อให้แต่ละสถาบันสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์กลางในการจัดทาระบบธนาคารหน่วยกิต ในการจัดการรองรับที่ดี เช่น ระบบฐานข้อมูลนักศึกษา เกณฑ์การเทียบโอนหน่วยกิต และควมมีการจัดตั้งคลังหน่วยกิตกลางเพื่อให้ทุกสถาบันสามารถส่งข้อมูลผู้เรียนหรือเข้ามาตรวจสอบหน่วยกิตของผู้เรียนได้ ควมมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับบุคคลภายนอกและบุคคลที่สนใจ หรือควมมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสถาบันที่มีประสบการณ์และมีสัมฤทธิ์ผลที่เป็นรูปธรรม มีฐานข้อมูล รูปแบบการให้ปริญญาและสถาบันที่เริ่มต้นในการจัดทาระบบธนาคารหน่วยกิต และงบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนาต้องมีความชัดเจนและเพียงพอต่อการดำเนินงาน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา ในประเทศไทย

● หน่วยงานหลัก

การพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตควรมอบหมายให้มีหน่วยงานเฉพาะที่อยู่ภายใต้
กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนและ
พัฒนา โดยมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมนโยบายระบบธนาคารหน่วยกิต การจัดการรูปแบบสะสม
หน่วยกิตในระบบคลังหน่วยกิต รูปแบบการเทียบโอนต่างสถาบัน การเทียบโอนสถาบันเดิม
การเทียบโอนระหว่างประสบการณ์ทำงานกับการเรียนรู้ การจัดทำหลักเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ
เพื่อให้หน่วยงานสามารถนำไปใช้ได้ หรืออาจมีการจัดตั้งหน่วยงานอิสระขึ้นมาขับเคลื่อนนโยบาย
เพื่อให้การดำเนินงานสะดวกยิ่งขึ้น และควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร สร้างความรู้
ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วน

● หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม
กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วม
ในการจัดทำระเบียบ พัฒนาหลักสูตร สนับสนุนการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน
ยกระดับการศึกษา ยกย่องอาชีพ สนับสนุนในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตลาดแรงงาน
ความต้องการของตลาดแรงงาน มาตรฐานการพัฒนาฝีมือแรงงาน

หน่วยงานภาคเอกชน เช่น สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นต้น สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาโดยส่งเสริมให้บุคลากรได้เพิ่ม
ทักษะความรู้ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียน การปฏิบัติ วิทยากรผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเป็น
ผู้สอนหรือผู้ประเมินหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรให้ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน การส่งเสริม
ให้บุคลากรในสถานประกอบการได้พัฒนาความรู้ความสามารถตลอดชีวิต

ภาคประชาชน ประชาสัมพันธ์เรื่องระบบธนาคารหน่วยกิตให้กับสมาชิกในชุมชน
โดยการสร้างกลุ่มเครือข่าย ทำให้ทราบถึงความต้องการของชุมชนว่าต้องการเรียนรู้อย่างไรบ้าง

สถาบันอุดมศึกษาต้องมีหน่วยงานเฉพาะที่ดูแลเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิต
เพื่อให้ในแต่ละสถาบันสามารถเชื่อมโยงข้อมูลผลการเรียน รูปแบบการจัดทำหลักสูตร และ
ความต้องการผู้เรียน

ภาพที่ 18 กลไกการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา

การสร้างการยอมรับต่อระบบการเทียบโอนหน่วยกิตเพื่อสะสมในธนาคารหน่วยกิต

การเทียบโอนหน่วยกิตเพื่อสะสมในธนาคารหน่วยกิตจะเป็นที่ยอมรับได้ ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การเทียบโอนที่ชัดเจนมีคณะกรรมการการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักสูตรกำหนด ซึ่งคณะกรรมการอาจมาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในหรือนอกสถาบันอุดมศึกษา โดยออกเป็นกฎระเบียบข้อบังคับที่ทุกสถาบันอุดมศึกษาให้การยอมรับ สามารถเชื่อมโยงรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์ของบุคคลเข้าสู่การศึกษาในระบบได้ โดยรูปแบบการเทียบโอนหน่วยกิตต้องเน้นการปฏิบัติมากกว่าการสอบข้อเขียน เนื่องจากผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในระบบทำงานหรือผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ มาก่อนที่จะเข้ารับการศึกษา และการประเมินต้องมีวิธีการที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และการดำเนินการอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้รับการศึกษาว่าต้องการประกาศนียบัตร วุฒิบัตร สัมฤทธิ์บัตร หรือปริญญาบัตรตามรายวิชาหรือหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา

การสร้างความร่วมมือเพื่อการเทียบโอนหน่วยกิตในระดับสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันยังไม่มี การดำเนินการร่วมกัน มีเพียงการเทียบโอนในสถาบันเดียวกันแต่ต่างวิทยาเขตเท่านั้น แต่เป้าหมายในอนาคตในการสร้างความร่วมมือในแต่ละสถาบันอุดมศึกษาควรมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาดูแลโดยเฉพาะเพื่อรับผิดชอบในการรับสมัครผู้เรียน การลงทะเบียนเรียน การจัดเก็บหน่วยกิตที่สามารถทำการเทียบโอนหน่วยกิตไปยังต่างสถาบัน และควรมีการสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศ เช่น มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore: NUS) ในการส่งนักศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถในเรื่องที่โดดเด่นของแต่ละสถาบัน โดยรูปแบบการเก็บสะสมหน่วยกิตควรอยู่ในรูปแบบของระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ทุกสถาบันการศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ หากมีหน่วยกิตครบจำนวนในการจบปริญญาสามารถนำหน่วยกิตไปเทียบกับสถาบันที่สามารถให้ใบปริญญาบัตรได้หรือให้สถาบันที่ผู้เรียนเก็บหน่วยกิตได้สูงสุดเป็นผู้ออกใบปริญญาบัตร

การสร้างการยอมรับต่อระบบธนาคารหน่วยกิตของภาคการทำงานภาคเอกชน

การสร้างการยอมรับระหว่างผู้เรียนและสถานประกอบการควรมีระบบมาตรฐานกลางที่ใช้ในการจัดรูปแบบการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผลควรมีเกณฑ์ วิธีการที่ชัดเจน โปร่งใส การวัดและประเมินผลต้องมาจากความร่วมมือในหลายภาคส่วนทั้งสถาบันการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชน มาดำเนินงานในทุกขั้นตอนสามารถตรวจสอบได้ หลักสูตรที่เปิดสอนต้องมีมาตรฐาน เกณฑ์การเทียบโอนต้องชัดเจนที่สามารถสร้างการยอมรับให้กับทุกฝ่าย และทำให้สถานประกอบการเห็นว่าผู้เรียนที่จบในระบบธนาคารหน่วยกิตต้องมีความรู้ ความสามารถ มีมาตรฐานเดียวกับผู้เรียนในภาคปกติ

รูปแบบที่เหมาะสมของระบบธนาคารหน่วยกิต

เนื่องจากในปัจจุบันระบบธนาคารหน่วยกิตยังเป็นเพียงการเริ่มต้นจึงยังไม่มีรูปแบบของการดำเนินงาน การเทียบโอน และการสะสมหน่วยกิตที่ชัดเจนและเหมาะสม แต่ถ้ามองในภาพรวมในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตให้มีความเหมาะสมควรมีระเบียบ ข้อบังคับการเทียบโอน การเก็บหน่วยกิตที่ชัดเจน กฎเกณฑ์ต้องมีความยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับบริบทแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ให้สามารถเลือกเรียนได้ตามความชอบและความถนัดของตนเอง ค่าใช้จ่ายต้องมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้ทุกที่ตลอดเวลา และมีการเชื่อมโยงรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย และประสบการณ์ทำงานให้สามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันได้

ทิศทางนโยบายเรื่องระบบธนาคารหน่วยกิต

นโยบายในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตยังไม่ชัดเจนมากนัก โดยแต่ละสถาบันอุดมศึกษายังคงยึดระเบียบในรูปแบบเดิมของสถาบันอุดมศึกษาในการออกระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขึ้นมาในการส่งเสริมนโยบายระบบธนาคารหน่วยกิต คือ

- หน่วยงานต่าง ๆ ควรมีการบูรณาการร่วมกัน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการในตลาดแรงงาน
- ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของผู้นำ ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษาในเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร กลุ่มเป้าหมายของระบบธนาคารหน่วยกิตให้กับบุคลากรทางการศึกษาก่อน
- ควรบูรณาการร่วมกันทุกสถาบันการศึกษาให้มีหลักสูตรที่สามารถเทียบโอนระหว่างสถาบันเดิมและต่างสถาบันได้
- การออกระเบียบ ข้อบังคับทั้งรูปแบบการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การเทียบโอนผลการเรียน ให้มีมาตรฐานและมีความยืดหยุ่นให้ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของสถาบันได้
- การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารหน่วยกิต การตระหนักถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่ามีความสำคัญอย่างไร
- การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงการดำเนินงานในปัจจุบันและเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ที่สนใจในการเรียนระบบธนาคารหน่วยกิต
- ค่าใช้จ่ายในการเรียนต้องมีความเหมาะสมกับหลักสูตร และผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ในทุกระดับ
- การสร้างความหลากหลายของหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการผู้เรียนและตอบสนองต่อความต้องการของภาคแรงงาน
- การจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายรูปแบบ เช่น การเรียนในห้องเรียน การเรียนระบบออนไลน์
- จัดทำกรอบปริญญาบัตรกลางที่เป็นของผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตโดยเฉพาะ
- เน้นพัฒนาบุคลากรในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ เพื่อเสริมทักษะใหม่ที่จำเป็น (Up-Skill) และเพิ่มทักษะใหม่ที่จำเป็น (Re-Skill) ให้ทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต

- มีประกาศระเบียบของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แต่ยังคงขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา
  - ผู้บริหารและบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษายังไม่เข้าใจในรูปแบบการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ทำให้การผลักดันและการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตไม่เต็มรูปแบบ
  - สถาบันอุดมศึกษาไม่มีหน่วยงานในการขับเคลื่อนการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต โดยเฉพาะ ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน
  - ความล่าช้าของกระบวนการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อให้เป็นระบบกลาง ทำให้การเปิดหลักสูตรล่าช้าตามไปด้วย
  - ค่าใช้จ่ายในบางหลักสูตรค่อนข้างสูงทำให้ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของระบบธนาคารหน่วยกิตที่ต้องการให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนได้
  - ผู้เรียนในภาคการทำงานไม่สามารถเข้ามารับการศึกษาภายในห้องเรียนได้ต่อเนื่องเนื่องจากระยะเวลาการทำงานของผู้เรียนทุกคนไม่ตรงกัน ทำให้การทำการสอบวัดทักษะความรู้เป็นไปได้ยาก
  - การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตยังไม่ทั่วถึง ทำให้มีผู้ที่สนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีอยู่อย่างจำกัด

ข้อเสนอแนะในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต

ควรจัดตั้งหน่วยงานกลางเข้ามาดู และสร้างระบบให้ได้รับการยอมรับกับภาคส่วนต่าง ๆ กำหนดรูปแบบในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตให้มีความชัดเจน เนื่องจากในปัจจุบันในแต่ละสถาบันการศึกษายังดำเนินการโดยยึดระเบียบเดิมของสถาบันและดำเนินการตามความถนัดและสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา ทำให้เกิดข้อแตกต่างในการเทียบโอนผลการเรียน และการจัดทำนโยบายไม่ควรมีความซ้ำซ้อน ควรมีความชัดเจนว่าในแต่ละหน่วยงาน สามารถดำเนินการและมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตได้อย่างไรบ้าง ควรจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและครอบคลุมกับความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม ผู้สอนควรมีการบูรณาการการเรียนรู้อันร่วมกันระหว่างผู้เรียนในภาคปกติและในระบบให้สามารถเรียนและทำกิจกรรมร่วมกันได้ ควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ภาคอุตสาหกรรมร่วมออกแบบหลักสูตรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรม และควรมีการจัดทำประกาศนียบัตรรับรองเฉพาะของการเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิต

4.2.2 ภาคประกอบการ

การรวบรวมข้อมูลระบบธนาคารหน่วยกิตจากการสัมภาษณ์สถานประกอบการ ประกอบด้วย 1) บริษัท แม็คกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) 2) บริษัท กันกุลเอ็นจิเนียริง จำกัด (มหาชน) 3) บริษัท ซิปเปอร์แบ็ก จำกัด 4) บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) 5) เทรดดิง จำกัด Augoldfish Farm Banpong (มณฑลฟาร์ม) 6) บริษัท เมคเคอร์โฮม จำกัด 7) บริษัท อุดมพานิช 58 จำกัด 8) บริษัท บีโอโออะไหล่ จำกัด 9) บริษัท วีไอพี โพรเทคชั่น บาย คอป ศูนย์ห้า จำกัด 10) บริษัท ยางไทย ปักซี่ใต้ จำกัด 11) โรงเรียนอนุบาลธนาภา และ 12) บริษัท บ้านงานไม้ จำกัด

สถานการณ์ระบบธนาคารหน่วยกิต

ระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่ให้ผู้เรียนสามารถเลือกรายวิชา หรือชุดวิชาที่ตอบสนองความต้องการเพื่อนำมาพัฒนาตนเองในการประกอบอาชีพ โดยสามารถเก็บหน่วยกิตสะสมไว้เมื่อครบตามที่สถาบันกำหนดก็สามารถขอจบการศึกษาและรับใบปริญญาบัตรได้ ในปัจจุบันการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิตยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน จึงควรมีรูปแบบของการจัดการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน และสามารถตรวจสอบข้อมูลการจัดทำหลักสูตร และข้อมูลของผู้เรียนได้จะทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

ความเชื่อมโยงของระบบธนาคารหน่วยกิตที่ทำอยู่กับภาคประกอบการ

ในปัจจุบันภาคประกอบการยังไม่มี ความเชื่อมโยงกับระบบธนาคารหน่วยกิตระดับ อุดมศึกษามากนัก การให้ความร่วมมือที่ผ่านมา คือ การรับนิสิต/นักศึกษาเข้าฝึกงาน การศึกษา ในหลักสูตรสหกิจศึกษา หรือการสนับสนุนให้บุคลากรของหน่วยงานเข้ารับการเรียนรู้ และพัฒนา ทักษะรายบุคคล ในการเชื่อมโยงระบบการศึกษาภาคประกอบการหน่วยงานด้านการจัดการศึกษา ควรสร้างรูปแบบของระบบธนาคารหน่วยกิตให้มีความน่าเชื่อถือ มีมาตรฐาน และสามารถ ตรวจสอบได้ มีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบในเรื่องการจัดการศึกษาโดยตรงเข้ามาสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับให้กับหน่วยงานทุกภาคส่วน

การพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต

ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อเข้ามารับผิดชอบการดำเนินงานของระบบอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อการผลักดันนโยบายและการจัดทำรูปแบบการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม หลักสูตร การเรียนการสอนมีความหลากหลายสามารถตอบโจทย์ให้กับผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม มีการเชื่อมโยง และการสร้างการยอมรับในการสะสมหน่วยกิตจากทุกสถาบันการศึกษา ให้แต่ละหน่วยงานที่ไม่ใช่ สถาบันการศึกษาโดยตรง อาจจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการสามารถจัดทำ หลักสูตรเพื่อการฝึกอบรมบุคลากรโดยต้องเป็นหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับ และมีมาตรฐาน

การสร้างการยอมรับต่อระบบธนาคารหน่วยกิตของภาคการทำงาน/ภาคประกอบการ

การสร้างการยอมรับต่อหลักสูตรการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิต สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในเรื่องของมาตรฐาน และคุณภาพในการจัดการการเรียนการสอนของแต่ละหลักสูตร ซึ่งสถานประกอบการมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่สถานประกอบการด้วยวิธีการทดสอบความสามารถ และพิจารณาประสบการณ์ที่เหมาะสมกับตำแหน่งที่ต้องการ รวมไปถึงทัศนคติ บุคลิกภาพของผู้สมัครเข้าทำงาน และหากต้องรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่กำลังศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตทางสถานประกอบการมีข้อกังวลในเรื่องความไม่ต่อเนื่องในการศึกษา เนื่องจากผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ จึงอาจทำให้ความรู้หรือความถนัดเฉพาะทางในแต่ละด้านไม่ตรงตามมาตรฐานความต้องการของสถานประกอบการ เพราะทางสถานประกอบการจะเน้นเรื่องของคุณภาพ และมาตรฐานของบุคลากรที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสถานประกอบการได้ มีรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนที่สถาบันการศึกษาทุกแห่งให้การยอมรับ ภาคประกอบการที่มีส่วนร่วมในการออกแบบการประเมินต้องมีมาตรฐาน และมีความน่าเชื่อถือ ผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตต้องผ่านการประเมินอย่างน้อยสองหน่วยงาน เช่น สถาบันการศึกษาที่เรียน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ภาคประกอบการ เป็นต้น โดยมีการประเมินทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

บทบาทของภาคประกอบการต่อระบบธนาคารหน่วยกิต

บทบาทของสถานประกอบการต่อระบบธนาคารหน่วยกิต คือการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยทางสถานประกอบการสามารถสนับสนุนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการศึกษาตามแผนงาน และลักษณะของกิจการ เป็นต้น เพื่อให้ทางสถาบันการศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ โดยทางสถานประกอบการมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่สถานประกอบการซึ่งดูจากทักษะ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้จริง

ปัญหา และอุปสรรค

การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับทุกภาคส่วนยังไม่ทั่วถึง ทำให้มีผู้ที่เข้าใจ และรับรู้เรื่องระบบธนาคารหน่วยกิตยังมีจำนวนน้อย การยอมรับต่อการศึกษาจึงน้อยอยู่ และการพัฒนา และการขับเคลื่อนระบบจึงยังทำได้ไม่เต็มที่นัก

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้สถานประกอบการ หน่วยงาน ประชาชนทั่วไปรู้จักรูปแบบ และวิธีการที่ชัดเจน เช่น วิธีการจัดเก็บข้อมูล สาขาวิชาที่เปิดสอน สถาบันการศึกษาที่มีระบบธนาคารหน่วยกิต เป็นต้น ควรมีการสอบถามความคิดเห็น ความต้องการของสถานประกอบการ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและภาคประกอบการ โดยสามารถนำความรู้ ทักษะ และความสามารถจากการเรียนรู้ไปใช้ได้จริง

ข้อมูลอ้างอิงในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตควรมีความน่าเชื่อถือ การอ้างอิงจากต่างประเทศต้องเป็นประเทศที่มีการจัดการศึกษาที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย มีการจัดการศึกษา ระบบธนาคารหน่วยกิตที่ประสบความสำเร็จ

4.2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน

การรวบรวมข้อมูลระบบธนาคารหน่วยกิตจากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน ประกอบไปด้วย กระทรวงแรงงาน สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ สภาอุตสาหกรรม สภาทนายความ และสภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สถานการณ์ระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

ระบบธนาคารหน่วยกิตแต่เดิมรู้จักกันในรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิชา ระยะเวลา และรูปแบบการเรียนได้ด้วยตนเอง สถานการณ์ของประเทศไทยนั้นมีการพูดคุยถึงการดำเนินงานกันมาเป็นระยะเวลาหลายปี แต่ยังไม่มีการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมนัก นโยบายในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา ระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษา และการเทียบโอนผลการเรียนรู้อยู่ไม่ชัดเจน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารถึงรูปแบบ วิธีการ หลักสูตร การเรียนการสอน สถาบันที่เปิดสอน และสถานประกอบการที่รองรับยังไม่แพร่หลายนัก ทำให้มีผู้ที่เข้าใจ และสนใจในการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นจำนวนน้อย

ความเชื่อมโยงของระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาที่ทำอยู่กับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ

ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับหน่วยงานด้านแรงงานในระบบธนาคารหน่วยกิตยังมีไม่มากนัก ความเชื่อมโยงในปัจจุบันหน่วยงานภาคแรงงานเข้าไปมีบทบาทในการวางแผนการดำเนินงาน การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ คือ

1) ควรมีหน่วยงานกลางเข้ามาดูแลการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ต้องเป็นหน่วยงานที่มีมาตรฐาน ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่หน่วยงานที่จะเข้ามาให้ความร่วมมือได้

2) คณะกรรมการการทำงานต้องมีแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ มีความรู้และความสามารถเพื่อเข้ามาบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานได้

3) รูปแบบการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตต้องมีความชัดเจนทั้งในด้านของนโยบาย แนวทางในการจัดทำ หน่วยงานในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการจัดการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิต และการเทียบโอนหน่วยกิต และการอนุมัติการจบการศึกษา

4) การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) กับทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสถานประกอบการ โดยให้หน่วยงานในทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำร่างหลักสูตร กำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การเทียบโอนหน่วยกิต การวัดและการประเมินผลการเรียน การรับรองการจบหลักสูตร

บทบาทของหน่วยงานด้านแรงงานต่อระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

บทบาทของหน่วยงานด้านแรงงานต่อระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่การเข้าไปมีบทบาทเช่น การให้ความร่วมมือในการวางแผนการดำเนินงาน การร่วมกันพัฒนาและจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดทำรูปแบบการเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ โดยในอนาคตความร่วมมือของหน่วยงาน คือ 1) การจัดทำและการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 2) การจัดหลักสูตรการฝึกอบรมในสาขาวิชาชีพทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคบริการให้กับผู้ที่มีความสนใจ 3) การพัฒนารูปแบบการทดสอบมาตรฐาน การประเมินผู้ที่เข้าร่วมการอบรมในแต่ละหลักสูตร 4) การสนับสนุนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาอาชีพที่สามารถให้การสนับสนุนในการทดสอบ การประเมินหรือการเป็นวิทยากร 5) การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่มีความทันสมัยในการพัฒนาทักษะอาชีพ 6) การเชื่อมโยงหลักสูตรการฝึกอบรมกับรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาให้สามารถนำผลการเรียนรู้ไปเทียบโอนเป็นหน่วยกิตในระบบธนาคารหน่วยกิตได้ 7) การให้การรับรองใบประกอบวิชาชีพจากสภาวิชาชีพ 8) การให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความต้องการด้านจำนวนแรงงาน และด้านความรู้และทักษะที่ควรพัฒนาให้กับผู้เรียนเพื่อตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ และ 9) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

● หน่วยงานหลัก

หน่วยงานในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตแบ่งออกได้เป็น หน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอิสระภายใต้สำนักงานนายกรัฐมนตรี โดยหน่วยงานส่วนใหญ่มีความคิดในการมอบหมายให้หน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเป็นหน่วยงานหลักเพื่อรับผิดชอบการจัดทำและการขับเคลื่อนนโยบาย การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดทำระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการจัดการศึกษาและการเทียบโอนหน่วยกิตที่ชัดเจนและมีมาตรฐาน จัดทำการเทียบความรู้หรือการรับรองความรู้ตามลำดับชั้นเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

● หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการวางรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษา การเทียบโอนผลการเรียนรู้ การวางรูปแบบการเชื่อมโยงข้อมูลการสะสมหน่วยกิตเพื่อให้ทุกหน่วยงานเข้าสู่ระบบธนาคารหน่วยกิตได้ กำหนดมาตรฐานฝีมือแรงงาน ทิศทางการจ้างงานของประเทศ หน่วยงานภาคเอกชน เช่น สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้าไทย และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาวิชาชีพ สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย (TA SME) ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การดูแลและกำหนดนโยบายมาตรฐานอาชีพ ทิศทางการจ้างงานของสถานประกอบการ และการสร้างมาตรฐานการยอมรับผู้จบการศึกษา

การสร้างการยอมรับต่อระบบการเทียบโอนหน่วยกิตเพื่อสะสมในธนาคารหน่วยกิต

การเทียบโอนหน่วยกิตจะเป็นที่ยอมรับได้สถาบันการศึกษาต้องสร้างความชัดเจนของระเบียบ ข้อบังคับในการพิจารณนำผลการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์การทำงานมาเทียบโอนเป็นหน่วยกิตเพื่อให้ได้วุฒิทางการศึกษา โดยระเบียบ ข้อบังคับต้องมาจากความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน หรือการจัดตั้งหน่วยงานกลางขึ้นมารับผิดชอบการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตเป็น

ผู้กำหนดระเบียบ ข้อบังคับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ และสร้างการยอมรับร่วมกันของทุกหน่วยงาน ซึ่งอาจมาจากการเปิดประชาพิจารณ์ การวิพากษ์ในที่ประชุม หรือการตั้งคณะทำงานกลางร่วม

การสร้างการยอมรับต่อระบบธนาคารหน่วยกิตของภาคการทำงาน/ภาคประกอบการ

ภาคการทำงาน/ภาคประกอบการจะสามารถให้การยอมรับต่อระบบธนาคารหน่วยกิตได้ หน่วยงานกลางที่จัดทำระบบต้องมีความน่าเชื่อถือ สามารถพัฒนาหลักสูตรให้เป็นที่ยอมรับ มีการประเมินคุณภาพ และการรับรองที่ได้มาตรฐาน หลักเกณฑ์ที่นำไปสู่การเทียบโอนหรือการได้ใบรับรองการศึกษาต้องมีความชัดเจนสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนและสถานประกอบการได้ โดยหน่วยงานกลางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันผลักดันให้เกิดการกำหนดเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาตามกฎหมายที่ทุกหน่วยงานสามารถให้การยอมรับได้ และคุณภาพของผู้จบการศึกษาสามารถทำให้สถานประกอบการมองเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้และความสามารถที่จะนำไปปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวโน้มการพัฒนาบุคลากรในภาคแรงงาน

จากสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และจากการแทรกแซงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ การเติบโตทางเทคโนโลยี และโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ ส่งผลให้การพัฒนาแรงงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต้องพัฒนา เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนระบบการทำงานที่ลดกำลังแรงงาน และลดระยะเวลาการทำงานลง บุคลากรต้องมีทั้งทักษะด้านความรู้ที่ใช้ในการทำงาน (Hard skill) และทักษะด้านอารมณ์ ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ที่ทำให้เกิดการพัฒนา (Soft skill) มีการนำเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัย เข้ามาพัฒนาความรู้และทักษะการทำงาน เน้นความหลากหลายในหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพ ความสามารถในการปรับตัวเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง และรูปแบบของการจัดการฝึกอบรมผ่านระบบออนไลน์จะเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทักษะความรู้ของบุคลากรในภาคแรงงาน

ทิศทางนโยบายเรื่องระบบธนาคารหน่วยกิต

นโยบายในการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตต้องตอบวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยนโยบายที่ควรส่งเสริม คือ

การสร้างการรับรู้เพื่อให้บุคคลทุกกลุ่มเข้าใจว่าระบบธนาคารหน่วยกิตคืออะไร มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างไร และการเทียบโอนผลการเรียนรู้เข้าสู่ระบบธนาคารหน่วยกิต ทำได้อย่างไร เมื่อสังคมรับรู้ เข้าใจและให้ความสำคัญจะสามารถผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตได้ง่ายขึ้น

ภาคการศึกษาควรเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันวางแผน แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างการยอมรับต่อระบบธนาคารหน่วยกิตร่วมกัน

การจัดการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกรายวิชา ระยะเวลา และ สถานที่ในการเรียนอย่างแท้จริง

การส่งเสริมให้บุคลากรในภาคแรงงานเสริมทักษะใหม่ (Up-skill) และเพิ่มทักษะใหม่ที่จำเป็น (Re-skill) ผ่านการฝึกอบรม หรือการเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตร โดยอาจมอบ สิทธิประโยชน์บางประการให้กับสถานประกอบการที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะบุคลากร เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นต้น

การสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้าถึงการศึกษา พัฒนาคนให้มีความรู้ มีทักษะเพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต

ปัจจุบันความร่วมมือที่เกิดขึ้นกับภาคประกอบการยังมีไม่มากนัก การจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตควรมีหน่วยงานกลางที่คอยขับเคลื่อนการพัฒนา และเชื่อมโยงการทำงานของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้แทนประชาชนให้เข้ามาบูรณาการทำงานจากระบบธนาคารหน่วยกิต

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเมื่อจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต คือการสร้างการยอมรับทางสังคม ให้กับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ผู้เรียน และผู้ประกอบการ ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเรียนต้องมีความเหมาะสมกับหลักสูตรที่เรียน การจัดการเวลาต้องเอื้อให้ผู้เรียนสามารถทำงานและเรียนควบคู่กันได้ การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับระบบธนาคารหน่วยกิต องค์กรที่เข้ามาดูแลต้องมีมาตรฐาน มีกฎหมายรองรับถึงที่มา และอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และรูปแบบของการสะสมหน่วยกิต เป็นการรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเข้าไว้ในระบบศูนย์กลางข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ความปลอดภัยของข้อมูลจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ต้องมีการตรวจสอบความยินยอมของบุคคลในการใช้ข้อมูล ระบบการยืนยันตัวตนต้องมีมาตรฐาน เพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลอย่างง่าย

4.2.4 ผู้ที่กำลังศึกษาหรือผู้ที่เคยศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิต

การรวบรวมข้อมูลระบบธนาคารหน่วยกิตจากการสัมภาษณ์ผู้ที่กำลังศึกษาหรือผู้ที่เคยศึกษา ประกอบไปด้วย ผู้เรียนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์(บางเขน)

ระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นระบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจสามารถเรียนในรายวิชาที่ตอบสนองความต้องการในการประกอบอาชีพ เก็บสะสมหน่วยกิตไว้ได้โดยไม่มีระยะเวลากำหนด และสามารถเก็บสะสมหน่วยกิตเพื่อนำไปเทียบโอนเข้าสู่วุฒิการศึกษาที่สูงขึ้น แต่ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษา และรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนไม่หลากหลาย

รูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานของระบบธนาคารหน่วยกิต โครงสร้างหลักสูตรและการจัดรายวิชาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาภาคปกติ เพื่อให้ง่ายต่อการเทียบโอนผลการเรียนรู้เข้าสู่ระบบการศึกษา ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนควรให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในรายวิชานั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทักษะ ความรู้และความสามารถที่ตอบสนองการพัฒนาองค์กรได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันอุดมศึกษา ภาคประกอบการควรมีการบูรณาการร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

ประโยชน์ในการเรียนหลักสูตรระบบธนาคารหน่วยกิต คือสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง อาชีพ และองค์กรโดยใช้ระยะเวลาในการเรียนน้อยกว่าในหลักสูตรปกติ ไม่มีรายวิชาบังคับที่กำหนดให้ต้องทำการศึกษาทำให้ผู้เรียนได้เรียนในรายวิชาที่ตนมีความสนใจ การจัดการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลหลากหลายช่วงวัย หลากหลายอาชีพ และหลากหลายคุณวุฒิการศึกษา จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนในชั้นเรียนให้สามารถนำมาปรับใช้ได้จริงในแต่ละองค์กร ผู้เรียนสามารถเลือกรูปแบบการจบการศึกษาได้ทั้งการขอรับเพียงใบประกาศนียบัตรหรือการเทียบโอนเข้าการเรียนในระดับปริญญา

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนประกอบไปด้วยบุคคลหลากหลายอาชีพทำให้การจัดตารางเรียนทำได้ยากจึงควรจัดช่วงเวลาในการเรียนการสอนให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจลงทะเบียนเรียนได้ง่ายขึ้น ควรมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์หรือช่องทางประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและครอบคลุมในทุกประเด็นทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจ ประโยชน์ ความสำคัญ รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน การสมัครเรียน การลงทะเบียนเรียน

การเทียบโอนผลการเรียนรู้ และสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอน เพื่อประชาชนสามารถเข้ามาเลือกเรียนวิชาที่ตนสนใจ มหาวิทยาลัยสามารถเข้าไปประชาสัมพันธ์วิชาเรียนของตนเองได้ในเว็บไซต์กลาง ผู้เรียนที่จะเข้าเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตต้องมีเป้าหมายในการเรียนอย่างเพื่อสามารถนำผลการเรียนรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง หรือผู้ที่ไม่อยู่ในภาคแรงงานก็สามารถเลือกเรียนในรายวิชาที่ตนสนใจ หรือรายวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานเพื่อให้ตนมีความหลากหลายในเรื่องคุณสมบัติที่ต้องการของสถานประกอบการ

4.3 การวิเคราะห์ผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง ระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน: ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ สามารถวิเคราะห์ผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

การศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตจากทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย พบว่า ในต่างประเทศมีการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต มีการรับรองผลการเรียนรู้ การให้หน่วยกิต การรับรองผลการเรียนรู้เดิม และมีการเชื่อมโยงผลสมรรถนะวิชาชีพกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ สำหรับประเทศไทยมีการออกกฎหมาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 ในการจัดการศึกษาสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วม การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มาตรา 15 กำหนดรูปแบบการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือสามรูปแบบ และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ และแนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2560 ที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาที่เน้นสมรรถนะและความสามารถ เป็นการเชื่อมโยงทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ปัจจุบันก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติในการสะสมผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบอย่างชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินการจัดการศึกษาในแต่ละสถาบันอุดมศึกษาเป็นในรูปแบบต่างคนต่างทำไม่มีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ยังไม่มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบการดำเนินการพัฒนา และการขับเคลื่อนนโยบาย

การเชื่อมโยงระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ ในปัจจุบันยังไม่มีเชื่อมโยงกันอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานกลางรับผิดชอบการทำงานโดยตรง หน่วยงานในแต่ละภาคส่วนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบธนาคารหน่วยกิต

สถานประกอบการยังขาดความเชื่อมั่นต่อมาตรฐานการจัดการศึกษา การเชื่อมโยงกับหน่วยงาน คือ การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนไปร่วมวางแผนการดำเนินงาน การจัดทำ ความเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ในการจัดการเชื่อมโยงกันของหน่วยงาน ควรจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีมาตรฐาน มีคณะกรรมการและผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความสามารถ เข้ามาดำเนินงานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วน

การพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต ในปัจจุบันยังไม่มีแนวปฏิบัติในการสะสมหน่วยกิต ที่ชัดเจน การเชื่อมโยงการเทียบโอนผลการเรียนรู้ให้เชื่อมต่อกันอย่างเป็นระบบยังไม่เกิดการยอมรับ เนื่องจากในแต่ละสถาบันอุดมศึกษายังไม่อนุญาตให้เทียบโอนผลการเรียนจากต่างสถาบันหรือ ต่างกลุ่มสถาบันเข้าสู่สถานศึกษาของตน และยังไม่สามารถเชื่อมโยงการศึกษาในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย และประสบการณ์ให้เกิดการยอมรับการเทียบโอนระหว่างรูปแบบการศึกษาต่างรูปแบบ

การสร้างการยอมรับของภาคการทำงาน/ภาคประกอบการ ในปัจจุบันสถานประกอบการ ยังขาดความเชื่อมั่นต่อมาตรฐานการจัดการศึกษา ความรู้ ทักษะ และความสามารถของผู้เรียน เนื่องจากยังขาดความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารหน่วยกิต ไม่ทราบถึงประโยชน์ และ ความสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรในสถานประกอบการเข้าพัฒนาตนเองด้วยระบบ ธนาคารหน่วยกิต เนื่องจากมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่จัดขึ้นโดยเฉพาะของหน่วยงาน และการเรียนใน หลักสูตรระยะสั้น ในการสร้างการยอมรับของหน่วยงานสามารถจัดทำได้โดยการสร้างความร่วมมือ ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอน และรูปแบบและวิธีการ ประเมินและการรับรองผลการเรียนรู้

รูปแบบที่เหมาะสมของระบบธนาคารหน่วยกิต เนื่องจากในปัจจุบันการจัดการศึกษาใน ระบบธนาคารหน่วยกิตระดับอุดมศึกษายังไม่มีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนนัก สถาบันอุดมศึกษา ที่จัดการศึกษายังยึดหลักปฏิบัติเดิมของตน ไม่มีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการ การศึกษามีประสิทธิภาพคือการเชื่อมโยงสถาบันการศึกษาให้สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ระหว่าง กันได้ การจัดการศึกษาต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

นโยบายเรื่องระบบธนาคารหน่วยกิตยังไม่ชัดเจน เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานกลางในการ รับผิดชอบการทำงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ทราบถึงแนวทางการพัฒนา การดำเนินงาน และ บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต จึงควรออกนโยบาย ระเบียบ แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการเรียนรู้ การรับรองการสะสมผลการเรียนรู้ และการเทียบโอน ผลการเรียนรู้

จุดเด่นของระบบธนาคารหน่วยกิต เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม ให้บุคคลนำผลการเรียนจากทั้งในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย ประสบการณ์การทำงาน และการใช้ชีวิตเทียบโอนเข้าสู่วุฒิการศึกษา สะสมไว้ในระบบธนาคารหน่วยกิตได้อย่างต่อเนื่อง ไม่มีระยะเวลากำหนด ผู้เรียนสามารถเลือกรายวิชาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาตนเองและการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในการดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิตให้ประสบผลสำเร็จรัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา การขับเคลื่อนนโยบายอย่างจริงจัง มีการผลักดันให้การจัดการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นวาระแห่งชาติ กำหนดกฎหมาย นโยบาย และแผนส่งเสริมและสนับสนุน ให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้แล้ว **พัฒนาการของธนาคารหน่วยกิตในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา** ที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้มี 2 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มแรก สถาบันการศึกษาที่มีประกาศระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับธนาคารหน่วยกิตแต่ยังไม่ได้ดำเนินการตามประกาศดังกล่าว (บางแห่งได้มีประกาศออกมานานกว่า 1-2 ปี) เนื่องจากความไม่พร้อมภายใน ขาดความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับการนำหลักการเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติในด้านการจัดการหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้ ประกอบกับการที่สถาบันการศึกษาเหล่านี้ยังไม่สามารถดึงกลุ่มเป้าหมายเข้ามาใช้บริการการเรียนรู้ที่มหาวิทยาลัยจัดให้ได้ จึงทำให้ความก้าวหน้าในการดำเนินการมีไม่มากนัก

กลุ่มที่สอง สถาบันการศึกษาที่เริ่มมีการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมแล้ว และมีผู้เข้าร่วมพัฒนาทักษะของตนเองด้วยช่องทางนี้ ซึ่งมักจะเป็นสถาบันการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน มีวิธีการในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ธนาคารหน่วยกิตที่ดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นระบบของสถาบันการศึกษาเพียงสถาบันเดียว หรือหากมีการดำเนินการร่วมกันก็จะเป็นเพียงบางรายวิชาที่สามารถดำเนินการร่วมกันกับสถาบันที่อยู่ในเครือข่ายวิชาการเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นสถาบันที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกัน แต่มีระดับความพร้อมในการดำเนินการไม่เท่ากันนั่นเอง

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

เนื้อหาในบทนี้เป็นการสรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการศึกษาเรื่อง “ระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อน: ความเชื่อมโยงระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตและกลไกขับเคลื่อนในระดับอุดมศึกษาและความเชื่อมโยงกับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ ตลอดจนใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายการศึกษาได้

วิธีการศึกษาเป็นการรวบรวมข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตทั้งจากประเทศไทยและในต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีกลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วย 1) สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 9 สถาบัน 2) สถานประกอบการ จำนวน 12 แห่ง 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน จำนวน 7 หน่วยงาน และ 4) ผู้ที่กำลังศึกษา หรือผู้ที่เคยศึกษา ในระบบธนาคารหน่วยกิต จำนวน 3 ราย การประมวลผลข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสามารถสรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ตามวัตถุประสงค์ได้ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

หลักการและแนวคิดที่สำคัญของระบบธนาคารหน่วยกิต คือ การรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์การทำงานที่ได้จากการเรียนรู้ทุกรูปแบบทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้ที่ได้จากทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในชีวิต และในอาชีพสะสมไว้ในธนาคารหน่วยกิตได้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะส่วนบุคคล อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความเสมอภาคทางการศึกษา และความยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีระบบในการรับรองผลการเรียนรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ความสามารถให้

ตอบสนองความต้องการของบุคคลและสถานประกอบการ โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการศึกษามากมาย ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

5.1.1 สรุปผลการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศ

จากการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตในต่างประเทศ พบว่า ในแต่ละประเทศได้มีการจัดการศึกษาและการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตเพื่อให้ประชากรของประเทศสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีการเชื่อมโยงผลการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและการทำงาน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศ

ประเทศสิงคโปร์ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ประชาชนในประเทศทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก โดยการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการ Skills Future Credit เพื่อจัดช่องว่างทางทักษะอาชีพที่รัฐจะสมทบทุนการเรียนรู้ของแรงงาน มุ่งเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตนเองควบคู่กับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) มีระบบธนาคารหน่วยกิต (Academic Credit Bank System : ACBS) โดยเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Korean Qualification Framework : NQF) และคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System : VQS) ไว้เป็นระบบอย่างชัดเจน มีหน่วยงานกลางซึ่งเป็นองค์กรอิสระ (National Institute for Lifelong Education: NILE) ทำหน้าที่รับผิดชอบการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษา มีการรับรองผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์การเรียนรู้ในชีวิต โดยผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย

ประเทศออสเตรเลีย เน้นในเรื่องการรับรองผลการเรียนรู้เดิม (Recognition of Prior Learning : RPL) เพื่อให้การรับรองผลการเรียนรู้และทักษะจากการศึกษาในระบบ จากการทำงาน และจากประสบการณ์มานับเป็นหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรหรือคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง มีการรับรองสมรรถนะของบุคคลโดยยึดโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Australian Qualifications Framework: AQF) โดยคำนึงถึงการลดความซ้ำซ้อนของสิ่งที่บุคคลมีอยู่

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีระบบประเมินผลการเรียนรู้เดิม (Prior Learning Assessment: PLA) เป็นการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์การใช้ชีวิตและการทำงานให้เป็นที่ยอมรับในรูปแบบของหน่วยกิตทางการศึกษาให้ผลการเรียนอยู่ในระดับที่สูงขึ้น เน้นการเข้าถึง

การเรียนรู้ของบุคคลทุกกลุ่มสู่ความสำเร็จทางการศึกษา และยังช่วยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ตรงต่อความต้องการยิ่งขึ้น

สหภาพยุโรป สร้างระบบธนาคารหน่วยกิตแบบยุโรป (European Credit Transfer and Accumulation System: ECTS) สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาในการเทียบโอนผลการเรียนรู้ภายในหรือระหว่างประเทศทั้งในและนอกทวีปยุโรป ในการเทียบโอนหน่วยกิตและการสะสมหน่วยกิต มีกรอบคุณวุฒิแห่งสหภาพยุโรปเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (European Qualification Framework: EQF) เพื่อเชื่อมโยงการศึกษาที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ

5.1.2 สรุปผลการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทย

จากการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตในประเทศไทย พบว่า มีการปฏิรูปพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2542 กำหนดให้จัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีการกำหนดการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัยจากการฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน แต่ยังไม่มีการสะสมผลการเรียนรู้อยู่ในรูปแบบธนาคารหน่วยกิต ไม่มีหน่วยงานในการรับผิดชอบโดยตรง ไม่มีระเบียบ แนวทางในการสะสมผลการเรียนรู้ ทักษะและประสบการณ์ในลักษณะระบบธนาคารหน่วยกิต การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็เป็นไปตามอำนาจของสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งที่จัดทำขึ้นใช้เฉพาะตนเท่านั้น

การดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มีหลักการให้ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนจากทุกรูปแบบมาสะสมไว้ในคลังหน่วยกิต โดยไม่จำกัดอายุและคุณวุฒิของผู้เรียน ระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิต และระยะเวลาในการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนจากหลากหลายรูปแบบสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ด้วยความยืดหยุ่นไม่ต้องทิ้งงาน ทิ้งอาชีพ ไม่มีเงื่อนไขข้อผูกมัด และไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน กลุ่มเป้าหมายผู้เรียนคือบุคคลทั่วไปที่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่มีความรู้พื้นฐานที่สามารถเรียนได้

การสะสมผลการเรียนรู้สามารถสะสมได้จากสถาบันอุดมศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐ จากหลักสูตรการฝึกอบรมที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการจัด

การศึกษา จากประสบการณ์การใช้ชีวิตและประสบการณ์การทำงาน และจากการศึกษานอกระบบ โดยมีหลักการการเทียบโอน คือ ต้องเป็นรายวิชากลุ่มรายวิชาตามหลักสูตรและระดับการศึกษาที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาที่ขอเทียบโอน ผลการประเมินจะต้องเทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับ C หรือแถมระดับคะแนน 2.00 หรือเทียบเท่าสำหรับรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาระดับปริญญาตรี และไม่ต่ำกว่าระดับ B หรือแถมระดับคะแนน 3.00 หรือเทียบเท่าสำหรับรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชา

ปัญหาและอุปสรรคของระบบธนาคารหน่วยกิตคือ ไม่มีหน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง ไม่มีการกำหนดออกมาเป็นกฎหมายที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติได้อย่างชัดเจน การวัดและการประเมินผลการเรียน เน้นการวัดความรู้ ความจำในเนื้อหาที่ได้เรียนมากกว่าเน้นการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน

5.1.3 สรุปผลการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิต

1) สถาบันอุดมศึกษา

สถานการณ์ระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้มีแนวทางดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 และมีการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตขึ้น แต่ยังไม่มีการระเบียบ แนวทาง และแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน การจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษายังเป็นเพียงการเริ่มต้นมีการจัดการเรียนการสอนโดยเปิดเป็นหลักสูตรนาร่อง หรือหลักสูตรระยะสั้นโดยมีการออกกระเปียบ ข้อบังคับการจัดการศึกษาขึ้นมาใช้เฉพาะตน ลักษณะการดำเนินงานอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกสถาบันเข้ามาร่วมกันออกแบบหลักสูตร การเทียบโอน การประเมินและการรับรองผลการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิต แต่ละสถาบันมีกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนตอบสนองตามความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนเป็นกลุ่มลูกค้ายานการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) กรมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีกลุ่มเป้าหมายคือแรงงานในภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น

การเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการยังมีไม่มากนักส่วนใหญ่เป็นในรูปแบบการทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) ในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร การประเมินคุณภาพของผู้เรียนพร้อมทั้งการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรที่มีความรู้การให้ผู้เรียนเข้ามาทดลองปฏิบัติงานในภาคประกอบการ เพื่อการผลิตผู้เรียนที่ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการได้

การพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตควรเริ่มต้นจากการจัดตั้งหน่วยงานกลางเข้ามาดูแล อาจมาจากหน่วยงานภายใต้การกำกับของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือจัดตั้งองค์กรอิสระ พร้อมทั้งหน่วยงานทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือ เช่น หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร สนับสนุนการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน หน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน การส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้ความสามารถตลอดชีวิต มีการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานเฉพาะ มีระเบียบ ข้อบังคับ รูปแบบการเทียบโอน และการจัดทำหลักสูตรเพื่อให้แต่ละสถาบันสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์กลางในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต การเทียบโอนหน่วยกิตจะสามารถสร้างการยอมรับได้ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การเทียบโอนที่ชัดเจนมีคณะกรรมการการเทียบโอนผลการเรียนตามที่หลักสูตรกำหนด โดยออกเป็นกฎระเบียบข้อบังคับที่ทุกมหาวิทยาลัยให้การยอมรับสามารถเชื่อมโยงรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์ของบุคคลเข้าสู่การศึกษาในระบบได้ การสร้างการยอมรับของภาคการทำงานควรมีระบบมาตรฐานกลางที่ใช้ในการจัดรูปแบบการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผล เกณฑ์และวิธีการประเมินมีความโปร่งใส และมีเกณฑ์การเทียบโอนต้องชัดเจนที่สามารถสร้างการยอมรับให้กับทุกฝ่าย

รูปแบบที่เหมาะสมของระบบธนาคารหน่วยกิตควรมีระเบียบ ข้อบังคับ การเทียบโอน การจัดเก็บหน่วยกิตที่ชัดเจน กฎเกณฑ์ต้องมีความยืดหยุ่นให้เหมาะกับผู้เรียนและบริบทของสถาบันอุดมศึกษา และมีการเชื่อมโยงรูปแบบการศึกษาในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย และประสบการณ์ทำงานให้สามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันได้

นโยบายในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตในปัจจุบันยังไม่ชัดเจนมากนัก ควรมีการออกนโยบายและการขับเคลื่อนนโยบายให้ชัดเจน ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารหน่วยกิตให้กับทุกภาคส่วน ควรสร้างความหลากหลายของหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการผู้เรียนและตอบสนองต่อความต้องการของภาคแรงงาน และลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิต

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ผู้บริหารและบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษายังไม่เข้าใจในรูปแบบการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ทำให้การผลักดันและการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตไม่เต็มรูปแบบ ไม่มีหน่วยงานในการขับเคลื่อนการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตโดยเฉพาะทำให้เกิดความล่าช้าการดำเนินงาน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตยังไม่ทั่วถึง ทำให้มีผู้ที่สนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีอยู่อย่างจำกัด จึงควรจัดตั้งหน่วยงานกลางเข้ามาดูแลและสร้างระบบให้ได้รับการยอมรับกับภาคส่วน มีการกำหนดระเบียบ แนวทาง และแนวปฏิบัติอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่า พัฒนาการของธนาคารหน่วยกิตในสถาบัน การศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้จะมี 2 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน กลุ่มแรก คือ สถาบัน การศึกษาที่มีประกาศระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับธนาคารหน่วยกิตแต่ยังไม่ได้ดำเนินการตาม ประกาศดังกล่าว (บางแห่งได้มีประกาศออกมานานกว่า 1-2 ปี) เนื่องจากความไม่พร้อมภายใน ขาด ความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับการนำหลักการเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติในด้านการจัดการหลักสูตรและ รูปแบบการเรียนรู้ ประกอบกับการที่สถาบันการศึกษาเหล่านี้ยังไม่สามารถดึงกลุ่มเป้าหมายเข้ามา ใช้บริการการเรียนรู้ที่มหาวิทยาลัยจัดให้ได้ จึงทำให้ความก้าวหน้าในการดำเนินการมีไม่มากนัก กลุ่มที่สอง คือ สถาบันการศึกษาที่เริ่มมีการดำเนินการอย่างเป็นทางการแล้ว และมีผู้เข้าร่วมพัฒนา ทักษะของตนเองด้วยช่องทางนี้ ซึ่งมักจะเป็นสถาบันการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน มีวิธีการ ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ธนาคารหน่วยกิตที่ดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็น ระบบของสถาบันการศึกษาเพียงสถาบันเดียว หรือหากมีการดำเนินการร่วมกันก็จะเป็นเพียงบาง รายวิชา ที่สามารถดำเนินการร่วมกันกับสถาบันที่อยู่ในเครือข่ายวิชาการเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเป็นสถาบันที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกัน แต่มีระดับความพร้อมในการดำเนินการไม่เท่ากันนั่นเอง

2) ภาคประกอบการ

สถานการณ์ระบบธนาคารหน่วยกิตในปัจจุบันการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิต ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน จึงควรมีรูปแบบของการจัดการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน และสามารถตรวจสอบข้อมูลการจัดทำหลักสูตร และข้อมูลของผู้เรียนได้จะทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามา มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ความเชื่อมโยงกับสถาบันอุดมศึกษามีไม่มากนัก ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของ การรับนิสิต/นักศึกษาเข้ามาฝึกงาน หรือการสนับสนุนให้บุคลากรของหน่วยงานเข้าไปฝึกอบรม และ พัฒนาทักษะรายบุคคล การเชื่อมโยงกับภาคประกอบการหน่วยงานด้านการจัดการศึกษาควรสร้าง รูปแบบของระบบธนาคารหน่วยกิตให้มีความน่าเชื่อถือ มีมาตรฐาน และสามารถตรวจสอบได้ มีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบในเรื่องการจัดการศึกษาโดยตรง

การพัฒนาธนาคารหน่วยกิตควรมีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อเข้ามารับผิดชอบ การดำเนินงานอย่างเต็มรูปแบบ สร้างการเชื่อมโยง และสร้างการยอมรับในการสะสมหน่วยกิตจาก ทุกสถาบันการศึกษา ให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการสามารถจัดทำหลักสูตรเพื่อ การฝึกอบรมบุคลากรโดยต้องเป็นหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับ และมีมาตรฐาน การสร้างการยอมรับ สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในเรื่องของมาตรฐาน และคุณภาพในการจัดการการเรียนการสอน เป็นหลัก มีรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนโดยมีการประเมินทั้งในภาค

ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ บทบาทของสถานประกอบการ คือ การสนับสนุน ส่งเสริมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรการศึกษาตามแผนงานและลักษณะของกิจการ เพื่อให้สถาบันการศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับทุกภาคส่วนยังไม่ทั่วถึง จึงควรมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตให้มากยิ่งขึ้น ควรมีการสอบถามความคิดเห็น และความต้องการของสถานประกอบการเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน

สถานการณ์ระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย มีการพูดคุยถึงการดำเนินงานกันมาเป็นระยะเวลาหลายปี แต่ยังไม่มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ความเชื่อมโยงของระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาที่ทำอยู่กับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ คือการร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ รูปแบบการสร้างเชื่อมโยงสามารถทำได้โดยการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเข้ามาเชื่อมโยง การทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (MOU) กับทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสถานประกอบการ โดยให้หน่วยงานทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำร่างหลักสูตร กำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การเทียบโอนหน่วยกิต การวัดและการประเมินผลการเรียน การรับรอง การจบหลักสูตร

บทบาทของหน่วยงานด้านแรงงานต่อระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันยังมีไม่มากนัก การแบ่งบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานด้านแรงงาน คือ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนารูปแบบการทดสอบมาตรฐาน การประเมินผู้เรียน การสนับสนุนผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาอาชีพในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ทดสอบ ผู้ประเมิน หรือผู้สอนในแต่ละหลักสูตร การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่มีความทันสมัย การเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิวิชาชีพและกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ การให้การรับรองใบประกอบวิชาชีพจากสภาวิชาชีพ การให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ความต้องการด้านจำนวนแรงงาน ด้านความรู้ และทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ เป็นต้น และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

การเทียบโอนหน่วยกิตจะเป็นที่ยอมรับได้ สถาบันการศึกษาต้องสร้างความชัดเจนของระเบียบ ข้อบังคับในการพิจารณานำผลการเรียนรู้ออกจากการศึกษาในระบบ การศึกษา

นอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์การทำงานมาเทียบโอนเป็นหน่วยกิตเพื่อให้ได้วุฒิทางการศึกษา การสร้างการยอมรับต่อระบบธนาคารหน่วยกิตของภาคการทำงาน (เอกชน) หน่วยงานกลางที่จัดทำระบบธนาคารหน่วยกิตต้องมีความน่าเชื่อถือ สามารถพัฒนาหลักสูตรให้เป็นที่ยอมรับ มีการประเมินคุณภาพ และการรับรองที่ได้มาตรฐาน

ทิศทางนโยบายเรื่องระบบธนาคารหน่วยกิต นโยบายในการขับเคลื่อนระบบต้องตอบวิสัยทัศน์และตัวชี้วัดการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยนโยบายที่ควรส่งเสริม คือการสร้างการรับรู้เพื่อให้บุคคลทุกกลุ่มมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตมากยิ่งขึ้น การจัดการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกรายวิชา ระยะเวลา และสถานที่ในการเรียนอย่างแท้จริง การส่งเสริมให้บุคลากรในภาคแรงงานเสริมทักษะใหม่ (Up-skill) และเพิ่มทักษะใหม่ที่จำเป็น (Re-skill) มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ในปัจจุบันความร่วมมือที่เกิดขึ้นกับภาคประกอบการยังมีไม่มากนัก สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเมื่อมีการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต คือการสร้างการยอมรับ และความน่าเชื่อถือทางสังคมให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และรูปแบบของการสะสมหน่วยกิตเป็นการรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเข้าไว้ในระบบศูนย์กลางข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ความปลอดภัยของข้อมูลจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

4) ผู้ที่กำลังศึกษาหรือผู้ที่เคยศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิต

ระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นระบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ โดยไม่มีระยะเวลากำหนด รูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานจึงควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก การจัดการศึกษาระหว่างการศึกษาในระบบปกติและระบบธนาคารหน่วยกิตควรมีความสอดคล้องกันเพื่อให้ง่ายต่อการเทียบโอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันอุดมศึกษา ภาคประกอบการควรมีการบูรณาการร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง อาชีพ และองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตทำให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนในชั้นเรียนให้สามารถนำมาปรับใช้ได้จริงในแต่ละองค์กร และรายวิชาที่เรียนตรงต่อความต้องการโดยแท้จริง

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนประกอบไปด้วยบุคคลหลากหลายอาชีพทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความยุ่งยากมากขึ้นในการจัดระยะเวลาการเรียน เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นที่รู้จักและสร้างความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น จึงควรมีการประชาสัมพันธ์หรือช่องทางประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้ระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม ยกกระดับคุณภาพชีวิตของทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ คุณภาพแรงงานในภาพรวม และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตให้มีความพร้อมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถ จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการดำเนินการ ดังนี้

1) การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานในระบบเป็นไปอย่างชัดเจน และเกิดการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ขั้นแรกในการจัดตั้งหน่วยงานกลางขึ้น มารับผิดชอบ ควรเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เนื่องจากเป็นหน่วยงานตรงที่กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา มีการคัดเลือกสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมมาสร้างเป็นเครือข่ายต้นแบบในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตร่วมกัน รวมทั้งมีการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางเพื่อใช้จัดเก็บข้อมูลของผู้เรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตจากสถาบันการศึกษาในเครือข่ายเหล่านี้

ในขั้นต่อไปควรขยายผลไปสู่สถาบันการศึกษาอื่นที่มีความพร้อม และตั้งหน่วยงานอิสระขึ้น มารับผิดชอบโดยตรงเพื่อให้การทำงานสามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานที่มาจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เลือกสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติ มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความพร้อมในการดำเนินการ หรือมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการดำเนินงานในอนาคต พร้อมกับการสร้างธนาคารกลางเพื่อจัดเก็บหน่วยกิต ให้ทุกสถาบันสามารถส่งข้อมูลหน่วยกิตผู้ศึกษาและตรวจสอบข้อมูลหน่วยกิตผู้ศึกษาได้

2) การออกแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานของระบบเป็นไปอย่างน่าเชื่อถือ และเกิดการยอมรับของทุกภาคส่วน ทุกหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในการออกพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการรับรองผลการเรียนรู้ พระราชบัญญัติการเทียบโอนในระบบธนาคารหน่วยกิต พระราชบัญญัติการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิต ซึ่งต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การรับรองผลการเรียนรู้ การเทียบโอน การจัดการศึกษา บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานจัดการศึกษา วิธีการจัดการศึกษา การอนุมัติการจัดการศึกษา การเก็บสะสมหน่วยกิต เป็นต้น

3) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบธนาคารหน่วยกิต มีการจัดทำแหล่งข้อมูลกลางเพื่อรวบรวมข้อมูลสถาบันที่จัดการศึกษา รายวิชาที่เปิดสอน วิธีการรับสมัคร การลง

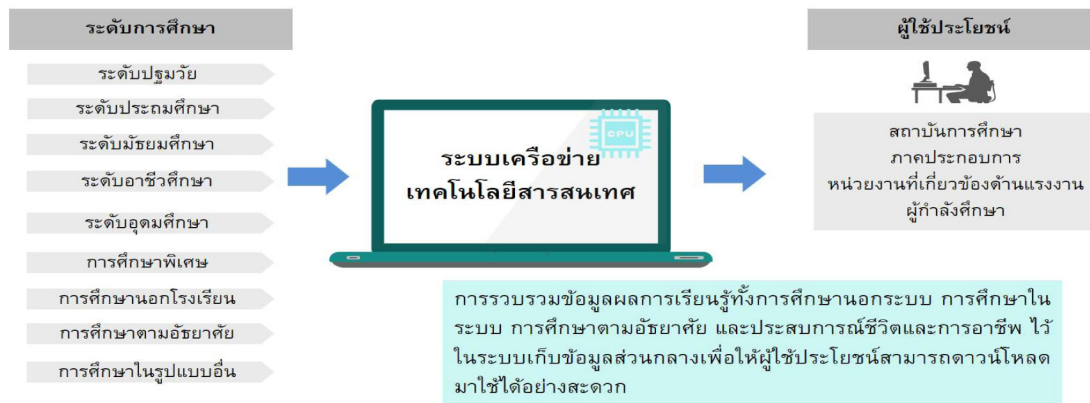
ทะเบียนเรียน การเทียบโอนหน่วยกิต การอนุมัติการจบการศึกษาเพื่อให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการ ภาคประชาชนสามารถสืบค้นข้อมูลที่สนใจได้ตลอดเวลา

4) การบูรณาการทำงาน การประสานงานและทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการจัดการศึกษา เกิดความร่วมมือกันระหว่างเทียบโอนผลการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตร และการรับรองผลการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 19

ภาพที่ 19 แนวทางบูรณาการทำงานร่วมกัน

5) การสร้างระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงระบบธนาคารหน่วยกิตได้ทั้งระบบ โดยสามารถเชื่อมโยงกันได้ในทุกระดับการศึกษาทั้ง ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา ระดับอุดมศึกษา การศึกษาพิเศษ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในรูปแบบอื่น และทุกระดับหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการ และประชาชน การจัดการเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศต้องมีความน่าเชื่อถือ คำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูลเป็นสำคัญ มีระบบป้องกันข้อมูลรั่วไหลที่น่าเชื่อถือ มีการตรวจสอบความยินยอมของบุคคลในการใช้ข้อมูลและมีระบบการยืนยันตัวตนที่มีมาตรฐานเพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูล รายละเอียดดังภาพที่ 20

ภาพที่ 20 การสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเชื่อมโยงระบบธนาคารหน่วยกิต

6) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งในระดับผู้บริหาร และระดับผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการทำงานของระบบธนาคารหน่วยกิต และเพื่อการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในสถาบันการศึกษาให้พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ การเผยแพร่ข้อมูล การให้คำปรึกษา และการสร้างเครือข่ายการทำงาน

7) การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคการทำงาน/ภาคประกอบการ ในการดำเนินงานการจัดการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน มาตรฐาน กระบวนการประกันคุณภาพ การประเมิน และการรับรองผลการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงสู่ตลาดแรงงานเพื่อให้สามารถสร้างการรองรับ และตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างสูงสุด

8) ข้อควรระวังในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ในการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ในปัจจุบันมีประกาศระเบียบของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แต่ยังคงขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษายังไม่เข้าใจในรูปแบบการจัดทำระบบธนาคารหน่วยกิต ทำให้การผลักดันและการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นไปอย่างไม่มีเต็มรูปแบบ ควรมีการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกันของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในเรื่อง กฎระเบียบ หลักเกณฑ์การเทียบโอน การจัดทำหลักสูตร รวมทั้งร่วมกันจัดทำธนาคารกลางเพื่อจัดเก็บหน่วยกิตของผู้ศึกษาให้ทุกสถาบันสามารถส่งข้อมูลหน่วยกิตและตรวจสอบหน่วยกิตได้ ในเรื่องค่าใช้จ่ายในบางหลักสูตรค่อนข้างสูงทำให้ขัดแย้ง

กับวัตถุประสงค์ของระบบธนาคารหน่วยกิตที่ต้องการให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ ควรมีการกำหนดค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับหลักสูตรที่เรียนเพื่อการเข้าถึงของประชาชนได้ทุกระดับ โดยผู้เรียนในภาคการทำงานส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้ามารับการศึกษาภายในห้องเรียนได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากระยะเวลาการทำงานของผู้เรียนทุกคนไม่ตรงกัน ควรมีการจัดทำรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลการเรียนการสอนได้ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับทุกภาคส่วนยังไม่ทั่วถึง ทำให้มีผู้ที่เข้าใจเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตมีจำนวนน้อย ควรมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นในทุกช่องทาง เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ป้ายประชาสัมพันธ์ ผ่านสถาบันการศึกษา ฯลฯ และผู้ศึกษาที่จบในระบบธนาคารหน่วยกิต ยังไม่เป็นที่ยอมรับเท่ากับนักศึกษาที่จบในระบบปกติ การจัดการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตควรพัฒนาหลักสูตรที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถที่นำไปพัฒนาการทำงานในสถานประกอบการได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). รายงานประจำปี 2552. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กลุ่มพัฒนาการศึกษา และกลุ่มงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ. (2560). คู่มือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนความรู้และการสะสมหน่วยกิตการศึกษานอกระบบกับการศึกษาในระบบ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.
- กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาเฉพาะด้าน. (2560). กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชนกร แก้ววิภาส. (2554). การปรับระบบอุดมศึกษาสู่ความเป็นสากล: เรียนรู้จากการปฏิรูประบบอุดมศึกษาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตามปฏิญญาโบโลญญา (Bologna Declaration). สืบค้นจาก http://www.nkaewwipat.com/docs/ThK_Bologna_Process.pdf.
- นเรศเรขุ์ แก้ววิภาส. (2548, กรกฎาคม-ธันวาคม). การปฏิรูประบบอุดมศึกษาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตามปฏิญญาโบโลญญา. วารสารศิลปศาสตร์, 5(2).
- นุชนภา รื่นอบเชย. (ม.ป.ป.). ระบบธนาคารหน่วยกิตและการเทียบโอน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ฝ่ายวิชาการ. (2556). พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: เดอะบุคส์.
- พัชราภา ดันติชูเวช. (2561). ผลการทดลองใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) เพื่อพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียน. วารสารบัณฑิตศึกษาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(1).
- เพ็ญณี แนนท. (2544). การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education): การเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1),6-11.
- ระชา ฤกษ์รงค์. (2561). จากแนวคิด “Smart Nation” ของสาธารณรัฐสิงคโปร์สู่การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ไทย. ใน ตัดปีกความคิด HIPPS ข้าราชการผู้มีผลสัมฤทธิ์สูง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562ก). ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562, เล่ม 136 ตอนพิเศษ 274 ง.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562ข). พระราชบัญญัติ การอุดมศึกษา พ.ศ. 2562, เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. 55
- ลินดา วัชรเสถียรพงศ์. (2562, สิงหาคม 28). Lifelong Learning ใช้ต่อกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุค Disruption. สืบค้นจาก <https://www.ftpi.or.th/2019/31376>
- วิชัย ตันศิริ. (2543). คำอธิบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ. (2555). การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต: กรณีศึกษาในต่างประเทศ. วารสาร กศน., 7.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.). (2552, ธันวาคม). การจัดการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิต ในระดับอุดมศึกษา. อนุสารอุดมศึกษา, 40(438).
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). Credit Bank System. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบ การพัฒนาการศึกษาไทยกับนานาชาติ: นวัตกรรมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อยกระดับ การศึกษาของแรงงานไทย. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework) : กรณีศึกษากรอบคุณวุฒิทางการศึกษาของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สกศ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). การพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่กรอบประชาคม อาเซียน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). รายงานการวิจัยแนวทางพัฒนาระบบการสะสม หน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: เซ็นจูรี.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2546). เอกสารแนวทางดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษา ขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักทดสอบทางการศึกษา (2549). **แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (ม.ป.ป.). **กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2532). **การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต**. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- สุบิน ไชยยะ. (2562, มกราคม-มิถุนายน). **การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21**. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 20(1).
- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). **การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 (รายงานผลการวิจัย)**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). **การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 : รายงานการวิจัย**. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา.
- อนุชัย रामวงกูร และนลินรัตน์ รักกุศล. (2556). **การพัฒนารูปแบบการเทียบโอนมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2560). **การพัฒนาระบบคลังหน่วยกิตเพื่อการเทียบโอนความรู้ ทักษะไปสู่การยกระดับฝีมือแรงงานตามมาตรฐาน หรือการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อรุณี ตระการไพโรจน์. (2561). **ระบบธนาคารสะสมการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดูตลอดชีวิตของประเทศไทย**. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพฯ.
- อัญชลี ธรรมะวิจิตร. (2555). **การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต: กรณีศึกษาในต่างประเทศ**. วารสารกศน., 8.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2544). **แนวทางการบริหารและการจัดการ: การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย :ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

ภาษาอังกฤษ

- Brown, A. (2535). **Valuing Skills: recognition of prior learning**. Melbourne, Victorian.
- European Union. (2009). **ECTS users' guide 2009**. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- European Union. (2015). **ECTS users' guide 2015**. Luxembourg: Publications Office of the.
- Fowler, M., & Lunar, G. (2009, Fall). High School and College Partnerships: Credit-Based Transition Programs. **American Secondary Education**, 38(1). pp. 62-76.
- Gonzalez, Julia., & Wagenaar, Robert. (2003). **Tuning educational structures in Europe**.
- Jonathan, P., Chien, R.W., & Khadjia, Z. (2006). **Enriching the High School Curriculum Through Postsecondary Credit-Based Transition Programs**. Education Policy Brief. Volume 4, Number 2, Winter 2006
- Kim, Junghwan., Park, Hyewon., Kwon, In Tak., & Yu, Pyeong Su. (2014). **“Critical Review of Credit Bank System in South Korea: A New Mediator for Lifelong Learning?”** Adult Education Research Conference. <https://newprairiepress.org/aerc/2014/papers/40>
- Lee, B.Y. (2001). **Lifelong Learning Endowment Fund Bill, Second Reading Speech by Minister of Manpower, Dr Lee Boon Yang during Parliament Setting, 12 January, Singapore Government Press Release”**.
- Mann, Carolyn. (1997). **Prior Learning Assessment:U.S. Experience Facilitating Lifelong Learning**. U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement (OER1), Educational Resources Information Center (ERIC).
- Medel, Anoneuvo Carolyn., Toshio, Ohsako., & Werner, Mauch. (2001). **Revisiting lifelong learning for the 21 century**.
- NILE. (2012). **National institute for Lifelong Education**.

- Park, H., Choi, J., Kim, J., & Hwang, J. (2019). **The Academic Credit Bank System in the Republic of Korea: An effective medium for lifelong learning in higher education?** *International Review of Education*.
- Kumar, Prem. (2004). Lifelong learning in Singapore: where are we now. *International Journal of Lifelong Education*, 26(6), 559-568.
- Ryu Mikyung. (2013). **CREDIT FOR PRIOR LEARNING from the student, campus, and industry perspectives**. ACE Center for Policy Research and Strategy.
- Singh, Maduh. (2015). **Global perspectives on recognizing non-formal and informal learning**. Springer Cham Heidelberg New York Dordrecht London: UNESCO Institute for Lifelong Learning.
- Tan, C. (2016). **Lifelong learning through the SkillsFuture movement in singapore: Challenges and prospects**.
- UNESCO. (2014). **Republic of Korea case study: Education Sector - The Academic Credit Bank System**. 1-3.
- Usher, Alex. (2014). **The Korean academic credit: A Model for credit transfer in North America?**, Toronto: Higher Education Strategy Associates.
- Nanyang Technological University. (n.d). Retrieved from https://studerende.au.dk/fileadmin/studerende.au.dk/ST/ST_studiekontor/Udlandsophold/ECTS_omregninger/Nanyang_Technological_University_til_web.pdf.
- SMU. (2020). **Incoming Exchange Students**. Retrieved from <https://www.smu.edu.sg/global/global-programmes/international-exchange/incoming-exchange-students/academic-information>.
- NUS. (2015). **Modular System**. Retrieved from <http://www.nus.edu.sg/registrar/academic-information-policies/non-graduating/modular-system>.

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

สถาบันอุดมศึกษา

1. โปรดอธิบายภาพรวมสถานการณ์การจัดการระบบธนาคารหน่วยกิตของประเทศไทยและสถาบันการศึกษาของท่าน
2. การดำเนินงาน วิธีการ ขั้นตอน และกลุ่มเป้าหมายของระบบธนาคารหน่วยกิต
  - 2.1 กรุณาอธิบายรูปแบบการดำเนินงานบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบธนาคารหน่วยกิตในหน่วยงานของท่าน
  - 2.2 กลุ่มเป้าหมายหมายถึงใคร มีแนวทางในการดำเนินงานแต่ละกลุ่มเป้าหมายอย่างไร
3. ผลการดำเนินงานในปัจจุบันของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถาบันของท่านเป็นอย่างไร มีจุดเด่น จุดด้อยและสิ่งที่ต้องปรับปรุงอะไรบ้าง อะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จ
4. ท่านคิดว่าระบบธนาคารหน่วยกิตในหน่วยงานของท่านมีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ/ภาคแรงงาน/ภาคประกอบการในด้านใดบ้าง
5. ท่านคิดว่ากลไก และรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตควรเป็นอย่างไร
6. ท่านคิดว่าควรทำอย่างไรระบบธนาคารหน่วยกิตถึงจะเป็นที่ยอมรับของภาคการทำงานทั้งภาครัฐ และเอกชน
7. การบริหารจัดการ การขับเคลื่อนเชิงนโยบายของระบบธนาคารหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา ท่านคิดว่าควรมอบหมายหรือจัดตั้งหน่วยงานใดเข้ามารับผิดชอบ และหน่วยงานนั้นควรมีบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบอะไรบ้าง
8. การขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตให้ประสบความสำเร็จ ควรมีหน่วยงานใดบ้างที่เข้ามามีส่วนร่วม และหน่วยงานเหล่านั้นควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไร
9. ท่านคิดว่าปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ระบบธนาคารหน่วยกิตประสบความสำเร็จ และหากเป็นกรณีระบบธนาคารหน่วยกิตเป็นการดำเนินการร่วมกันของสถานศึกษาหลายแห่ง รูปแบบการดำเนินการ การจัดเก็บข้อมูล และการแบ่งความรับผิดชอบควรเป็นอย่างไร

10. ท่านคิดว่านโยบายส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิตควรเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงนโยบายด้านใดบ้าง และนโยบายด้านใดที่ควรเพิ่มเติมหรือลด ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินงาน
11. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการระบบธนาคารหน่วยกิต

ภาคประกอบการ

1. ท่านเคยรับรู้หรือรู้จักกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือระบบธนาคารหน่วยกิตหรือไม่ หากเคยรับรู้หรือรู้จักโปรดอธิบายระบบดังกล่าวตามความเข้าใจ
2. สถานประกอบการของท่านมีความร่วมมือด้านการส่งเสริม การเรียนรู้/การศึกษากับสถาบันอุดมศึกษาหรือไม่
3. ในอนาคตหากสถาบันการศึกษาขอความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาในรูปแบบของระบบธนาคารหน่วยกิต สถานประกอบการจะให้ความร่วมมือได้อย่างไรบ้าง
4. สถานประกอบการของท่านมีการสนับสนุนการเรียนรู้/ส่งเสริมทักษะให้กับบุคลากรในองค์กรหรือไม่อย่างไร และเมื่อได้รับการเพิ่มทักษะแล้วมีการสนับสนุนในด้านใดเพิ่มเติมหรือไม่
5. ท่านคิดว่าการสร้างความเชื่อมโยงด้านการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิตระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคประกอบการ มีวิธีการ/รูปแบบอย่างไร
6. ท่านคิดว่าสถานประกอบการจะมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้ระบบธนาคารหน่วยกิตอย่างไร
7. การสร้างการยอมรับต่อหลักสูตรการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตทางสถานประกอบการ ให้ความสำคัญกับเรื่องใด
8. สถานประกอบการของท่านมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่สถานประกอบการอย่างไร และหากต้องรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่กำลังศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตท่านมีข้อกังวลเกี่ยวกับเรื่องใด
9. ข้อเสนอแนะในการจัดการระบบธนาคารหน่วยกิต/การส่งเสริมการเรียนรู้/ทักษะที่สถานประกอบการมีความต้องการ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงานทั้งภาครัฐ และเอกชน

1. ท่านเคยรับรู้หรือรู้จักระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือระบบธนาคารหน่วยกิตหรือไม่ หากเคยรับรู้หรือรู้จักโปรดอธิบายระบบดังกล่าวตามความเข้าใจ
2. สถานประกอบของท่านมีความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีการดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิตหรือไม่/อย่างไร (ถ้าเคยร่วมมือดำเนินงานอย่างไร/ถ้าไม่เคยอนาคตจะมีการร่วมมือหรือไม่)
  - 2.1 มีความร่วมมือ อธิบายกระบวนการทำงานร่วมกัน
  - 2.2 ไม่เคยมีความร่วมมือในอนาคตจะสามารถสร้างความร่วมมือได้อย่างไร/ในด้านใดบ้างที่ต้องมีความร่วมมือ
3. ท่านคิดว่าการดำเนินงานระบบธนาคารหน่วยกิตระหว่างภาคอุดมศึกษากับภาคแรงงาน/ภาคประกอบการ สามารถเชื่อมโยงกันได้หรือไม่ และมีวิธีการ/รูปแบบความเชื่อมโยงกันอย่างไร
4. ท่านคิดว่าหน่วยงานของท่านควรมีบทบาทอย่างไรในการเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในระบบธนาคารหน่วยกิต
5. การสร้างการยอมรับการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรทำอย่างไร
6. ท่านคิดว่าการพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อประกอบอาชีพในอนาคตมีทิศทางหรือแนวโน้มการพัฒนาในด้านใด/หน่วยงานของท่านมีการวางแผนหรือเตรียมพร้อมด้านนี้อย่างไรบ้าง
7. ท่านคิดว่าการส่งเสริมด้านนโยบาย และการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตควรจัดตั้งหน่วยงานใดเข้ามารับผิดชอบเป็นหน่วยงานหลัก และหน่วยงานสนับสนุน บทบาทหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานเป็นอย่างไร
8. ท่านคิดว่าการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและระบบธนาคารหน่วยกิตมีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไรบ้าง และข้อกักวลในเรื่องใดบ้าง
9. ท่านคิดว่านโยบายส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิตที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร/นโยบายด้านใดบ้าง ที่ควรสนับสนุนหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับการดำเนินงาน
10. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการธนาคารหน่วยกิต

ผู้เรียน หรือผู้ที่เคยเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิต

1. ก่อนเข้าศึกษาท่านรับทราบเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตอย่างไรบ้าง/รับทราบผ่านช่องทางใด และมีความคิดเห็นอย่างไรในการเรียนด้วยระบบธนาคารหน่วยกิต
2. เหตุใดท่านจึงเลือกเรียนหลักสูตรระบบธนาคารหน่วยกิต
3. ท่านคิดว่าหลักสูตรระบบธนาคารหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษา มีข้อดี และข้อเสียอย่างไรบ้าง มีความเหมาะสมหรือไม่ และควรปรับปรุงเรื่องใดบ้าง
4. ท่านคิดว่ารูปแบบที่เหมาะสมของระบบธนาคารหน่วยกิตควรเป็นอย่างไร
5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตควรมีหน่วยงานใดบ้าง และควรให้การสนับสนุนด้านใดบ้าง
6. ท่านคิดว่าประโยชน์ที่ท่านได้รับจากการเรียนในหลักสูตรระบบธนาคารหน่วยกิตมีอะไรบ้าง
7. ท่านวางแผนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในอนาคตอย่างไร หลังจากที่ท่านเรียนจบหลักสูตรระบบธนาคารหน่วยกิตแล้ว /หน่วยงานที่ทำงานให้การยอมรับในหลักสูตรที่ท่านได้ศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิตหรือไม่อย่างไร
8. ท่านมีคำแนะนำสำหรับผู้สนใจศึกษาในหลักสูตรระบบธนาคารหน่วยกิตอย่างไร
9. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเรียนหลักสูตรระบบธนาคารหน่วยกิต

ภาคผนวก ข

รายชื่อหน่วยงานและให้การสัมภาษณ์

1. สถาบันอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์(บางเขน)	ผศ.ดร.ธานินทร์ คงศิลา	รองคณบดีวิทยาลัย บูรณาการศาสตร์
	ผศ.ดร.มณฑล ฐานุตตมวงศ์	รองคณบดีวิทยาลัย บูรณาการศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ผศ.ดร.ปรารธนา ใจผ่อง	ผู้อำนวยการโครงการ จัดตั้งวิทยาลัยการศึกษา ตลอดชีวิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	ผศ.ดร.เชิดชัย ชูระแพง ดร.ราชศักดิ์ สุวรรณนัจศิริ	ผู้อำนวยการ สสว. รองผู้อำนวยการ สสว.
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์	รศ.ดร.สุภาวีณี สัตยาภรณ์ นางสาวสินี กะวี	รองอธิการบดี ผู้อำนวยการกองบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลำเจียก อาจารย์เรวัตร์ ช่อมสุข	ผู้ช่วยอธิการบดี ผู้อำนวยการกองอาคาร และสถานที่ (ผู้ดูแลหลักสูตร อุตสาหกรรมบัณฑิต)
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน	ดร.จิณณพัต โรจนวงศ์ ผศ.ดร.ณัฐคุณิณ ศุภเมธานนท์	ผู้อำนวยการสำนัก ส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน รองผู้อำนวยการสำนัก ส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	ดร.สันต์ รัฐวิบูลย์	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยคณะ วิศวกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่	ดร.เชาวนี้อย์ แก้วมโน	ผู้อำนวยการสำนัก วิชาการและทะเบียนการศึกษา
	ผศ.กัญญ์ณิภัฏ สุวรรณอ่อน	รองผู้อำนวยการสำนัก วิชาการและทะเบียนการศึกษา
ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์	นางสาวศรัญญา จันทรวง	หัวหน้างานทะเบียนนักศึกษา

2. สถานประกอบการ

- บริษัท แม็คกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
- บริษัท กันกุลเอ็นจิเนียริง จำกัด (มหาชน)
- บริษัท ซิปเปอร์แบ็ก จำกัด
- บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดิง จำกัด
- บริษัท อุดมพานิช 58 จำกัด
- บริษัท บีโอโออะไหล่ จำกัด
- บริษัท วีไอพี โพรเทคชั่น
- บริษัท ยางไทยปักษ์ใต้ จำกัด
- บริษัท บ้านงานไม้ จำกัด
- บริษัท เมคเคอร์โฮม จำกัด
- Augoldfish Farm Banpong (มณฑลฟาร์ม)
- โรงเรียนอนุบาลธนาภาศ

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน

กระทรวงแรงงาน

นายเฉลิมพงษ์ บุญรอด

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนา

ผู้ฝึกและเทคโนโลยี

การศึกษาสังกัด

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

คุ้มครองแรงงาน

สังกัดกรมสวัสดิการ

และคุ้มครองแรงงาน

กองคุ้มครองแรงงาน

สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ

นางสาวพรภัทรา นิมพลอย

นักวิชาการมาตรฐานอาชีพ

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ

คุณฉันทลักษณ์ มงคล

ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

สภาอุตสาหกรรม

นายวีรวัฒน์ วรรณศิริ

กรรมการบริหาร

สภานายความ

นายทัตไฉน ไชยแขวง

อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ

สภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผศ.นันทิกา สุนทรไชยกุล

เลขาธิการสภาวิชาชีพ

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. ผู้ที่กำลังศึกษา หรือผู้ที่เคยศึกษา

คุณพิเชษฐ ศิริศักดิ์วัฒนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

สาขาเทคโนโลยี

ราชมงคลอีสาน

ผลิตภัณฑ์นม

นางสาวนทिया สุพิพัฒน์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย

(บางเขน)

นางสาวสุนนมาลย์ อินทรง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย

(บางเขน)

คณะวิจัย

ดร. เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว	หัวหน้าโครงการ
นายธีรชัย ลิ้มภูวัฒน์	นักวิจัย
นายทงศักดิ์ ศิริรงค์	นักวิจัย
นางสาวเบญจวรรณ แวสะมะแอ	นักวิจัย
นางสาวนฤมล หนูบ้านเกาะ	นักวิจัย
นางสาววไลลักษณ์ ช่อมจันทิก	นักวิจัย
นางสาวรัตนวลี เทียมผล	ผู้ช่วยนักวิจัยและผู้ประสานงาน
นางสาวพิชญ์สินี สายถิ่น	ผู้ช่วยนักวิจัยและผู้ประสานงาน

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.สุภัทร จำปาทอง	เลขาธิการสภาการศึกษา (1 ตุลาคม 2562 - 30 กันยายน 2563)
ดร.อำนาจ วิชยานุวัติ	เลขาธิการสภาการศึกษา (1 ตุลาคม 2563)
ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์	รองเลขาธิการสภาการศึกษา (1 ตุลาคม 2562 - 30 กันยายน 2563)
ดร.พีรศักดิ์ รัตนะ	รองเลขาธิการสภาการศึกษา (1 ตุลาคม 2563)
นายกวิน เสือสกุล	ผู้อำนวยการสำนักแผนและนโยบายการศึกษา

บริหารโครงการ

ดร.รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายการศึกษาเฉพาะด้าน
--------------------------	---

ให้ความเห็นวิชาการ

ดร.รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายการศึกษาเฉพาะด้าน
นางสาวดวงดาว ศิลาอาสน์	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวณัฐธราพร บัญชิตสกุลชัย	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

บรรณาธิการและพิสูจน์อักษร

ดร.รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายการศึกษาเฉพาะด้าน
นางสาวณัฐธราพร บัญชิตสกุลชัย	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวณภัชชนันท์ นุชบุษบา	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มนโยบายการศึกษาเฉพาะด้าน
 สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 โทรศัพท์ 0 2668 7123 ต่อ 2421, 2476, 2418 โทรสาร 0 2243 2787
 E-Mail: pse.oec@gmail.com
 เว็บไซต์สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา <http://www.onec.go.th>

สิ่งพิมพ์ สกศ.อันดับที่ 44/2563
ISBN : 978-616-270-273-0

